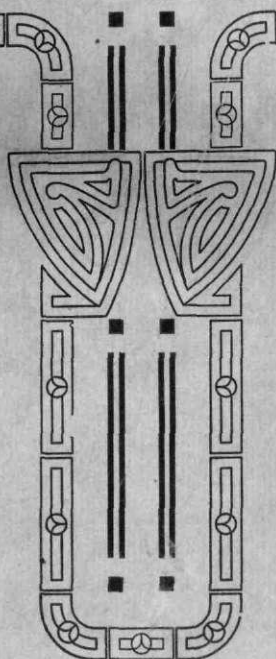

Ljudska knjižnica 4. zvezek

Izhaja četrletno

Malo življenje

Povest .. Spisal dr. Fr. Detela

Ljubljana, 1908

Založila Katoliška Bukvarna

Tisk Katoliške Tiskarne

Katoliška Bukvarna

-- v Ljubljani --

Vojska na Daljnem Vzhodu. (E. Lampe.) Broširano K 4·80, vezano K 6·—

Rodbina Polaneških. Roman (Sienkiewicz.) Trije zvezki K 10·—, vezano v dva zvezka K 12·60.

Mali vitez (Pan Volodijevski). Zgodovinski roman. (Sienkiewicz.) Trije zvezki. K 7·—, vezano K 8·40.

Potop. Zgodovinski roman. (Sienkiewicz.) Dva zvezka. Broširano K 6·40, vezano K 9·20.

Križarji. Zgodovinski roman v štirih delih. (Sienkiewicz.) K 5·20, vezano K 7·30.

Z ognjem in mečem. Historičen roman. (Sienkiewicz.) Štirje deli, broš. K 4·50, vezano v dva zvezka K 6·50.

Slovenski posojilničar. Drugi popravljeni in pomnoženi natis „Navodila o snovanju slovenskih posojilnic“. (Lapajne.) Vezano K 3·—.

Stoletna pratika dvajsetega stoletja 1901 do 2000. (Pečjak.) K 1·30, vezano K 1·80.

Slovenska kuharica ali navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila. (Plešweis.) K 3·—, vezano v platno K 3·60.

Hitri računar z ozirom na sedanji denar po kronski veljavi in na metersko mero in vago. K —·80.

Živinozdravništvo ali nauk o spoznanju in ozdravljenju vnanjih in notranjih bolezni. (Strupi.) K 3·60, vezano K 4·10.

Dobra kuharica s slikami. (Vašičeva.) Vezano K 6·—.

Zbirka domačih zdravil, kakor jih rabi slovenski narod. K 1·—.

Lurška mati Božja. (Lassere-Marešič.) Kartonirano K 1·60.

Lurški čudeži. Nadaljevanje in II. zvezek knjige „Lurška mati Božja.“ (Lassere-Marešič.) Vezano K 2·—.

Jurčičevi zbrani spisi. Vsak zvezek broširan K 1·20, vezan K 2·—.

1. zvezek: Deseti brat. Roman.

2. zvezek: I. Jurij Kozjak, slovenski janičar. Povest iz 15. stoletja domače zgodovine. — II. Spomini na deda.

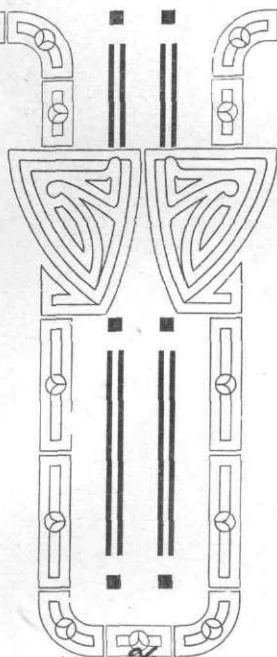

Ljudska knjižnica 4. zvezek

Izhaja četrletno

Malo življenje

Povest .. Spisal dr. Fr. Detela

W. A. Schöndt
Ljubljana, 1908

Založila Katoliška Bukvarna

Tisk Katoliške Tiskarne

Založništvo
si pridržuje vse pravice.

VIII, 8 37807c

I.

Blizu štajerske meje leži v zelenem zatišju vas Dolina. Malo ravnino, tu in tam vzbočeno po hribih in gričih, obdaja z gostim drevjem obraslo gorovje, ki se le na eni strani nekoliko znižuje. Črez to sedlo drži glavna cesta dolinska, ki veže skriti kraj z drugim svetom. Kako po pravici nosi vas svoje ime, se vidi iz te lege, in če pogledaš z gore sv. Florijana, ki se dviga najvišje nad Dolino, vidiš pod seboj majhen kotel, ki ima dno nekoliko pokvečeno in ki mu manjka nekaj obrobka. V znožju Sv. Florijana izvira potoček Dolinščica, ki se zvedavo vije po dolini, kakor bi nerada zapuščala svoj rojstni kraj, naposled pa izgine v soteski in kaže ljudem, kod se tudi pride do velike ceste, če se baš komu ne mudi. Tu in tam stoji na kakem griču bela cerkvica, okrog in okrog pa je raztresenih mnogo vasi, sestoječih iz treh, štirih, časih tudi ene same hiše. Vljudni prebivalci se štejejo zdaj med Gorenjce, zdaj med Dolenjce, kakor nanese družčina. Za to, kar se godi za gorami, se ne menijo dosti, in marsikaka novica potrebuje četrť leta, da doseže to dolino; zakaj, da bi ljudje verjeli besedam stare Mete, ki vozi

vsako sredo samotež v Ljubljano, tega ni misliti. »Ženska je stara,« pravijo, »rada govori in pripoveduje več, kot je res«. Tudi birič, ki oklicuje ob nedeljah pred cerkvijo, jim pove razen davkov malo novega. Edina priložnost ogledati si nekoliko sveta se ponudi Dolincu, kadar je kje kak semenj, da žene živino na prodaj. Kadar se vrne domov, pa pravi: »Lepo je v onih krajih, lepo; pri nas je pa še lepše«. Ker Dolinci niso zapravljivi in radi delajo, se jim ne godi slabo, in lahko in dobro kupujejo od njih kupci, ki jih obiskujejo na jesen in po zimi. Dolinski župniki učkajo sivo starost, zakaj, zdrav je zrak, in dolinske duše pasti je prava igrača. Če zaide katerikrat kakšen kozel v škodo, ga poboljša par besedi.

Dasi je Dolina — v ožjem smislu besede — glavna vas vse doline, vendar ne šteje mnogo števil. Hiše so s častnimi izjemami neznatne. Sredi vasi stoji cerkev sv. Jurija, Dolincem priljubljenega patrona; na eni strani cerkve ima župnik svoje stanovanje, staro nerodno stavbo z debelim zidovjem in majhnimi okni, na drugi pa je šola, kjer se s šibo bistri um vaški mladini. Pred cerkvijo pa se košati mogočen kostanj in zbira vsako nedeljo pred službo božjo in po njej v svojo senco može in fante, da se kaj pogovore in pokratkočasijo. Druge hiše stoje, kakor bi jih bil nanesel veter: ta tu, ona tam, ne dve na eno stran obrnjeni, okrog cerkve in ob cesti, ki drži po mnogih klancih in ovinkih zdaj navkreber, zdaj navzdol, čez hrib

do okrajnega oblastva dolinskega, na drugo plat pa ob potoku skoz sotesko do velike ceste.

Dolinci so sicer tihi ljudje; a kadar mislijo, da imajo kaj vzroka za to, zašume tem bolj. In teh misli so bili menda ta dan, ko se začenja naša povest.

Bilo je mesca avgusta leta 1857., ko je stari Primož, ki ima majhno hišo pod cerkvijo, omožil svojo hčer Franco na dom. Vsa vas je bila pokoncu. Iz Primoževe hiše se je razlegala glasna harmonika, sladko veselje vaškim ušesom, ki so s tako malim zadovoljna. Okrog olepšane hiše je oglarila mladina, ki je bila še premlada za plesišče, in množila po svoji moči svatovski hrup. Zdajpazdaj se je prikazalo na pragu kako nališpano dekle ali kak praznično oblečen moški, ki je zaukal po vasi doli v dokaz, da se mu dobro godi.

Bogatin nima po navadi pol toliko svatov, kadar se ženi, kakor reven kmet; bodisi, da ima ta res več prijateljev nego oni, ali pa da se bolj boji katerega razžaliti s tem, da ga ne bi vabil; ali pa hoče nemara vsaj enkrat pozabiti svoje reve in se prav oblastno veseliti. Nekaj mu gre seveda tudi za čast, ravnotako kakor ubogi vdovi, ki potrosi svoje zadnje krajcarje, da pogosti pogrebce, ki so ji odnesli ljubega moža.

Pri Primožu je bila vsa hiša polna. Za dolgo mizo so sedeli svatje, v sredi med njimi starejšina in zraven njega priletni župnik. Ana,

Primoževa žena, je skrbela, da duhovni gospod ni trpel lakote.

»Oh, gospod župnik, še to, pa še to,« je govorila in polnila venomer gospodu kupico in krožnik.

Težko se je branil gospod silnim prošnjam. Od druge strani pa mu je pripovedoval starejšina počasi in dostojno, da pojde dež, ker se drži vreme tako kisló, da pa ne bo nič odveč, ker je zemlja suha, in kako dobro znamenje je to, če dežuje na ženitvanski dan.

Ženin France je govoril zdaj s tem možem, zdaj z onim, zakaj kot nov gospodar je stopil v eno vrsto z njimi.

»Nevesta je pa v izbici z družicama,« je dejala mati, kadar so povpraševali po njej.

»Malo se mora pojokati, ker je že taka navada,« je menil Rožanec, posestnik iz bližnje vasi Gorice. »Saj se je še Mina jokala, ki je dobila mene.«

»Jaz sem že vedela, zakaj,« se hitro oglasi ženica od one strani; »Franci pa ni treba.«

»Ali ste izteknili, oče Rožanec?« se smeje župnik.

Najveselejši izmed vseh pa je stari Premec, ženinov oče in sosed Rožančev. Po sredi sobe se vrti, in klobuk, ves pokrit s pisanim papirjem, s šopki in traki, mu visi po strani, kakor bi se smejal belim lasem, kako pridejo v njegovo družbo.

»Primojdunaj!« vpije sivi mož in ploska z rokama. »Ana, midva greva polko plesat, naj že bo, kar hoče.«

»Za stare ljudi, ki se opotekajo,« opominja žena, »je tu premalo prostora.«

»Malo prostora imaš res, Primož, primojdunaj, malo! Kadar bo zopet kakšna reč, ga prinesem s seboj od doma, ker prostora imam jaz dosti. Toda, Ana, kar pojdi! Smrt se te bo zbala, če vidi, da plešeš. Hojó! po koncu, primojdunaj!«

»Pojdi s kakšno mlajšo, mene pa pusti!« se brani Ana, in pristavi poluglasno: »Kaj pa preklinjaš tako vpričo gospoda župnika?«

»Ha, kaj, primojdunaj, Ana!« odvrča Premec. »Ali misliš, da je to greh? — Gospod župnik!« ogovarja duhovnega gospoda, »Vi imate zapisane vse grehe, velike in male: ali je »primojdunaj« greh? Kaj?«

»Posebno lepo ni,« se smeje župnik, »beseda odveč!«

»Kar nič odveč!« ugovarja mož. »Dobro delo! Le poslušajte! Če bi jaz rekel: pri moji duši, kar me pa Bog varuj in sveti Florijan, to bi bil greh! Kar je greh, to je greh, to je kakor amen, in temu se ne ustavljam nič. A jaz ne pravim tako; jaz zavpijem: primojdu —, hudoba me že sliši. Alo! pa pero v kremplje in piše: »Stari Premec se priduša.« Jaz pa pravim: dunaj! Tristo medvedov, zdaj je treba pa brisati! Tako zvijem hudobo, da se jezi, in hudiča jeziti je ravno tako dobro delo, mislim, kakor

če bi svetnika častil, primojdunaj! He, Ana pojdi plesat!«

In z urnimi nogami stopa starec v stransko sobo, kjer plešejo mlajši svatje.

V kotu na klopi sedi Premčev Miha, ženinov brat, in neutrudno vleče harmoniko. Kupico vina, ki jo ima zraven sebe, mu polnijo pridno svatje, on kima z razmršeno glavo in potrkava z ного h godbi. Kadar se naveličajo plesalci, ali pa kadar mu pride žeja na misel, pa preneha, ter pove kakšno veselo, da se mu smejejo, in ponorčuje se zdaj s tem, zdaj z onim. On pozna vse ljudi, ki prebivajo po dolini okrog, in povsod ga imajo radi, in ne more se naslušati mladina njegovih šal. Sicer pa dolgi Miha s svojim razpraskanim obrazom ni posebno mikavna osebnost.

»Hoj, Miha, kaj počivaš!« zavpije Premec med vrati. »Nategni svojo ‚naduho‘ in zagodi polko stare sorte!«

In starec vrti v eni roci klobuk, z drugo pa pelje staro Ano na ples in zbudi glasen smeh med svati.

Zdaj se odpro duri, in noter stopi mladenič visoke postave. Vseh oči se upro v čudnega nepovabljenega svata. Bled, upadel je obraz, nemirno begajo svetle oči, in črne kodraste lase pokriva oguljena vojaška kapica. Slaba, raztrgana obleka se vidi še revnejša med prazničnimi svatovskimi oblačili.

Molče sede tujec za malo mizo pri durih in reče napolproseče, napol osorno: »Jesti mi dajte!«

»Sveti križ božji, Juri!« vzklikne pri teh besedah mati Ana; kolena se ji pošibé, in seséde se na pragu. Premec jo spravlja po koncu, svatje pa se usujejo okrog tujca. Mati je prva spoznala svojega sina, in ko se zdrami iz strahu in veselja, hiti k njemu in ga objema s solznimi očmi. »O Jurče, Jurče, kako si reven, kako si shujšan!« tarna ženica in donaša jedil in pijače.

»Odkod prihajaš? Ali ostaneš doma?« ga izprašujejo križem vsi.

Stari Primož pa prime sina za roko in reče: »Ali so te izpustili?«

»Ne!« odgovori mu oni nejevoljno.

»Kako pa? Pa vendar nisi ušel?« govori skrbljivo oče, nesrečo sluteč.

»E, kai!« vpije Premec. »Prav je, da si prišel! Nič se ne boj! Ti si fant, primojdunaj! Kaj bi prodajal svojo kožo za tuje ljudi. Na, pij!«

A komaj je Juri, od vseh strani izpraševan, použil košček kruha, stopita v sobo dva žandarja. Na patroli sta slišala godbo in ukanje v Primoževi hiši in prišla pogledat, če je vse v redu. Kakor obstane pes, kadar zavije okrog oglea in zadene na mačka, tako je ostrmel žandar, ko je zagledal Jurija. A le en trenutek sta se ujela pogleda; Juri skoči pokoncu, kakor bi ga pičil gad, pretrga krog svatov, ki ga je obdal, in dere skoz drugo sobo in kuhinjo na dvorišče.

»Stoj! Držite ga!« kriči žandar, zgrabi puško in steče za ubežnikom, bodisi, da je že iskal po ukazu uhajača, bodisi, da je Jurija beg izdal.

Ko vidi drugi žandar, kaj se godi, se obrne urno in hiti pred vrata na dvorišče, da bi Jurija prestregel; a kakor blisk šine ta mimo njega, ga sune na stran in izgine v hlevu, preganjalca pa za njim. — Začudeni so se spogledali svatje pri tem dogodku; zdaj šele jim je bilo jasno, kaj vse to pomeni, in obče veselje se je umeknilo hipoma veliki žalosti. Oče Primož vzdihuje, mati pa in nevesta, ki je hitro vse zvedela in pritekla, jokata na ves glas. Žene in dekleta ji skušajo tolažiti, a vsem je tako tesno pri srcu, da ne morejo najti prave besede.

Mnogo je prestopkov, katere sodi prosto ljudstvo vse drugače nego sodnik, ki se drži zakona. Naj nastane kje kakšen pobož, in naj se zgodi nesreča, da koga ubijejo, ljudje bodo milovali ubijalca skoro ravnotako kakor ubitega. Oba sta nesrečna, pravijo; a kazni, ki zadene onega, se jim zdi vselej preostra. Vprašaj pa kmeta, zakaj je toliko tatvine na svetu, rekel ti bo: »Zato, ker tako lepo ravnajo s tatmi; pozimi jih redé, poleti pa izpuščajo, da hodijo krast. Obesiti tata, pa ne bo več kradel.« In ne morejo se prečuditi ljudje, zakaj je prepovedano na mestu ubiti požigalca, če ga zasačijo.

V Primoževi hiši pač nikomur ni prišlo na misel, da bi pomagal zakonu, katerega zasto-

pata žandarja; marsikomu pa se je zbudila tiha želja, da bi vendar Juri ušel.

»Predrta reč!« se je hudoval Rožanec, »človek se nikjer ne more veseliti; za vsakim oglom tiči birič, da zasleduje poštene ljudi kakor lovski pes. Zakaj smo ju pustili noter! Mi ne potrebujemo žandarjev med seboj.«

»Bodi tiho!« mu prigovarja žena Mina. »Naj te kdo sliši!«

»Prav imaš, sosed Rožanec,« vpije Premec, »primojdunaj! Po meni vse zagomezi, kadar vidim žandarja. Našega Jurčka pa ne bodo vzeli, primojdunaj, da ne! Še bodeva hodila po gozdih, pa ribe lovila in rake, pa žabe tudi. Nimajo te še!«

Pri tej priči pripeljeta žandarja Jurija vkle-njenega v sobo. Iznova začnó ženske jokati; župnik pa stopi k ujetniku in ga opominja, naj krščansko prenaša svojo pokoro, da bo zopet srečen in zdrav videl svoje roditelje in svoj dom.

»Jesti mi dajte!« prosi ujetnik, in prošnji župnikovi ustreže žandar in razklene zvezani roki.

V hlevu sta bila ujela Jurija. K nesreči ni bila pristavljena lestva na svisli; hitro skoči Juri na žleb, od žleba na gare in zgrabi z rokami rob line, ki drži na hlev, in se skuša gori zaviheteti; a kar se mu je prej tolikrat posrečilo, mu je zdaj nemogoče; zaman se trudi, moči mu odpovedo, pred očmi se mu stemni in doli pade

na tla, žandarja pa nanj in zvezeta ga brez upora.

Zdaj pa mu streže mati, žalostna tako, da jo mora tolažiti sin. Ženin in nevesta sedita nema poleg njega. Premec pa se je obrnil na žandarja, ki sta mu oba znana, in se razgovarja z njima in jima ponuja pijače.

Miha, ki je bil od druge strani prisedel k Juriju, mu govori tolažilne besede. »Nič ne maraj!« mu pravi. »Če te malo pretepó, to pa nič! Jaz jih prenesem doma za prazen nič toliko, da bi bil že lahko svetnik, če bi jih dobro obrnil. Poglej moja usta: danes teden so mi izbili dva zoba, kar zastonj. Pri Mrčunu smo pili. Tomažetova dva sta pa na pragu stala in se pogovarjala. Jaz ju primem za lase — tako-le — enega s to roko, drugega pa s to, in potrkam dvakrat z glavama vkup, vtretje sta se pa trda naredila; jaz izpustim, in odletela sta vsak na eno stran, kakor snopa s polnega voza. Potlej sta pa segla po meni; vidiš, zavolj take neumnosti!«

»Pusti me, Miha,« mu reče Juri nejevoljen in ga odrine. Miha pa se pridruži Rožancu, ki se je tiho pomenkoval z njegovim očetom; harmonika je bila pač obmolknila.

»Zdaj gremo,« reče žandar in vklene Jurija; enkrat se ta še ozre na svoje drage, in tiho ga odpeljeta stražnika, ki jima je tudi težko délo jokanje.

Povedali smo, kako primerno ime ima Dolina, ki leži v dolini, zaprti od vseh strani. Stari

ljudje trdé, da je ves dol pokrivalo svoje dni jezero, in na Rebri so našli baje železen v skalo vdelan obod, kamor so gotovo v starih časih privezavali čolne in ladje, in če slišijo — po navadi stari možje in žene — pod goro sv. Florijana nekaj bobneti, kaj more to pač biti, če ne voda, katere je ves hrib poln in ki čaka le duška, da se razlije po nižini? Cesta, ki drži črez hrib, se vije kakor bela kača semtertja, gori in doli, in vaški geometri vedó dobro, da je prema črta črez sedlo ravno petkrat krajša nego okrajna pot; in ker Dolinci niso posebni prijatelji dolgih potov, so shodili črez hrib mnogo stranskih stezá, ki se več ali manj ujemajo s premo črto in tuintam križajo cesto. Peš ljudi vidiš malo hoditi po cesti, razen če je deževno in blatno; le kak popotnik, ki teh bližnjic ne pozna, mora poslušati, kako ga pomilujejo vaščani, da je storil toliko nepotrebnege pota. Pol ure od vasi se izgublja cesta v lesu, in klanec se prične. Od kraja pokriva borovec, više gori bukev večji del gore, semtertja pretrga kaka golina gosti gozd. Na takšno golino naletiš, če greš kake četrť ure po gozdu. Reven izpašnik je obrastel z robidami in malinjem, na koncu goline pa stoji na pol skrito malo znamenje, ob katerem pelje dolinska bližnjica črez okrajno cesto. To je Podrto znamenje, zidan spomenik, ki leze na kup od starosti in ker nihče ne skrbi zanj. Slika Kristovega trpljenja se komaj še razločuje. Kar je pa ostalega zidovja, je vse počeckano in popisano, zakaj

mladina, ki tod hodi in pase, se proslavlja tukaj in riše brez usmiljenja z barbarsko roko svoja hodna imena na zid. Kdo bi se ne spominjal znanega začetka perzijskih spomenikov: »Tako govori kralj Darjavuš,« ko bere na znamenju: »To pišem jaz, Jaka Robovec; to pa Jože.« A noben Jaka in noben Jože ne bi šel ponoči mimo znamenja, zakaj, tu straši. Pred štiridesetimi leti se je tam ubil, ali kakor pravijo drugi, so tam ubili graščinskega gospoda iz Prapreč, in od tedaj se ljudje ponoči radi ogibljejo tega kraja. Globoke jame okrog zidovja pričajo, da so iskali lahkoverni ljudje tudi že zakladov tod. Kdo pa je postavil znamenje in zakaj, to se ne vé; zakaj, da bi bil kdo pokopan pri spomeniku ne smemo še sklepati iz napisa: »Tukaj počiva Janez Kos, kadar nese v malin.«

Precej pozno je že bilo, ko sta odgnala žandarja svojega ujetnika; dež je začel gosteje padati, in tema se je bila storila. Trdo za Jurijem korakata stražnika, puško z bajonetom na rami, roko na jermenu. Komaj se čuje stopinja v dežju, in medlo se svetita šlema. Ponoči se zdi vsaka pot daljša, bodisi, da se počasneje hodi v temi, ali da smo manj razmišljeni, ker ne zadeva toliko vtiskov ušes in oči. Mlajšemu žandarju se je zdelo, da se pot vleče.

»Dolga bo,« pravi tovarišu, ko prideta pod klanec.

»Dolga,« odgovori oni; a videlo se mu je, da se mu ne ljubi govoriti, in molčala sta oba. Hoditi sta morala pač po cesti, prvič zavoli

slabega vremena in potem, tema je tema in zapelje tudi izkušenega potnika. — Težko je dalje časa zvesto paziti na eno in isto reč, če se nam vsiljuje misel, da je pozornost nepotrebna.

Žandarja sta izprva pazno gledala okrog sebe, ker sta se nekoliko bala, da ne bi ljudje kaj poskušali; a ko sta prišla tako daleč od Doline, sta se udala brezskrbno vsak svojim mislim. O vòdniku Križanu so govorili ljudje, da bolje vidi ponoči ko podnevi; toda najostrejši čut zmoti časi človeka, ki se preveč nanj zanaša.

Komaj sta žandarja mimo Podrtega znamenja, skočijo izza zidovja trije možje. V trenutku izvijeta dva žandarjema puške iz rok, tretji pa potegne Jurija v stran pod cesto.

»Hudič, stoj!« vpije Križan in dere v hosto za ubežniki, a komaj je storil deset korakov, tresk! pade na tla. Nekdo je bil srobota napeljal od debla do debla, in ta mu je izpodnesel noge. Preden se je pobral, so bili že oni Bog ve kje. Brez vsega boja in čudno naglo se je izvršil nenadni napad. O preganjanju ponoči po gozdu, kjer so tla polzela po dežju, še misliti ni bilo.

»Pri moji veri,« se roti Križan, »tega pa še ne! Da mi tak proklet smrkovec uide! — Ti tudi nič ne vidiš!«

»Jaz nimam mačjih oči,« odvrča mlajši. »Kaj morem jaz, če so naju napadli!«

»Jezik za zobmi!« kriči oni. »Govori, kar te vprašam. Ali si videl katerega v obraz?«

»Kaj bom videl!« pravi tovariš, »saj še svoje roke ne vidim. To vem, da je bil ves črn.«

»Poberi puško, pa nazaj!« ukaže Križan in urno se vrneta proti Dolini. Križan je klel in se pridušal, da ga že pozna, da bo že dobil tega, ki jima je to napravil; tovariš pa je bil nejevoljen, da morata zopet nazaj, v tem času, pa v tem vremenu.

»Primojdunaj!« je kričal Premec pred Primoževo hišo. »Dobre volje bodite, ljudje božji! Kaj pa to, če katerega odpelje cesarski mož! To se dandanes lahko primeri vsakemu poštenjaku. Zavoljo tega ni treba tuliti in vekati!«

Zraven njega stoji Miha s harmoniko in par fantov, ki se čudijo, zakaj stoje vsi na dežju.

»He, fante,« pravi Premec, »saj nisi iz soli. Ta dežek je tako dober, da bi se mu morali odkriti. No, Rožanec, kaj praviš ti? Stopiva tja k Nacetu na en polič, ker je tukaj vse navzkriž.«

»E, kaj bi hodil,« mu ta odgovarja. »Notri je še vsega dosti, hvala Bogu, jedi in pijače; kaj bi zapravljjal!«

»O ti stiskač!« se jezi Premec. »Ali ne čutiš, da se je vino skisalo od samih kislih obrazov? Miha, zagodi kako okroglo, da ne bomo slišali joka«

Kar prisopihata žandarja.

»Hentaj, gospod Križan!« rine Premec naprej. »Ali ste že oddali svojega ptička? Zdaj pa le še pijmo!«

Žandar se niti ne ozre v »starega bedaka«, ampak hiti naravnost v sobo. »Kdo je zapustil hišo, ko smo mi odšli?« izprašuje Križan.

»Kdo je hišo zapustil?« odgovarja Primož. »Gospod, ker pa ne vem. Več jih je šlo, to vem. Gospod župnik so šli; potlej njih sestra, tista, ki jim kuha. Vse se je razkropilo. Fantini so še ostali, pa Premec, mislim. O ti božja milost, kje pa se je še kaj takega slišalo! Pa na današnji dan! O Bog se usmili!«

»Kje je gospodar France?« vpraša žandar.

»Tudi ne vem povedati, gospod,« pravi Primož. »Nič ne vem, kje bi bil.«

»Kaj je že to!« se oglasi zdaj Ana. »Ali hočete še njega odgnati! Kar najudva zvežita, midva sva najmanj potrebna na svetu, jaz pa Primož. Naju ne bo treba nič slediti in zalezovati.«

In jezno stopi stara žena pred žandarja; vsi svatje ji pritrjujejo in začno glasno mrmrati, in ne bilo bi treba dosti več kresati, in zanetil bi se bil ogenj. Zdaj pride Premec zraven. Vsi so mislili, ta bo prvi začel prepir, zakaj, nagle jeze je bil stari mož in ni se ustrašil nobenega fanta; a z neko neumno radostjo otrese dedec svoj klobuk.

»Dosti je dežja!« pravi. »Gospoda, vidva sta tudi mokra, zato ga pa pijmo in pomenimo se lepo, ker nam ni sile.«

»Kje je Vaš sin France?« ga vpraša žandar.

»Ha, ha, ha!« se krohoče Premec. »Vprašajte rajši, kje je Franca, pa bomo takoj vedeli.« O pravem času stopi France v sobo, in ostro ga začne Križan izpraševati, kje je bil, kod hodil in koliko časa je izostal; toda oni dokaže, da je samo župnika spremil na dom, sicer pa da se ni genil iz hiše. Žandarja se zopet napotita, med vrati pa se še obrne Križan na Premca, ki se je smejal na ves glas.

»Premec,« mu pravi, »midva bova imela enkrat še dolg račun, le zapomnite si.«

»Kdor ima čisto vest,« odgovarja oni, »ta je, primojdunaj, zmerom pripravljen.«

»Zakaj ste vsi mokri?« vpraša naenkrat starca, ki se mu je zdel precej sumen.

»Zato, ker gre dež,« mu odgovarja.

»V sobi ne gre,« pravi oni.

»Mislite, da bom tičal jaz v sobi, ko vse vpije in kriči?«

»Ali ste bili ves čas tukaj?« vpraša zopet žandar in se obrne na vso družbo, kakor ne bi verjel njemu samemu.

»I, kje pa!« odgovarja Premec, in Rožanec mu pritrjuje in mnogo drugih, ki ga niso pogrešili. »Primojdunaj!« se postavi Premec na noge. »Tukaj sem bil in bodem še, dokler bo kaj pijače.«

Žandarja se obrneta in odideta. Kaj se je bilo pa zgodilo, je bilo znano že vsem, in razen starega Primoža ni bil nobeden žalosten zaradi tega. Najbolj živ je bil seveda Premec, ki je trdil, da ga bolj veseli, če uide eden tak revež.

kakor če bi bilo devetindevetdeset drugih ujetih. Kmalu pa je pobral Miha svojo 'naduho', in v temi sta tavalala z očetom proti domu. Drugi dan pa se je mnogo govorilo o svatovanju, o Juriju in o drugih dogodkih prejšnjega dné.

II.

Pod Rožančevo hišo na Gorici drži po ravnem kolovozna pot do Premca. Po obeh straneh jo obdaja visok gozd, ki se razprostira odtod čez vse pogorje; le tupatam ga nekoliko pretrgajo plodne njive in samotne kočé. Gozd je dolinski zaklad, in vanj se zatekajo, kadar je treba davek plačevati ali hčer omožiti ali cerkev popravljati. Na enem kraju griča stoji Rožančeva hiša, na drugem Premčeva, in od te drži pot zopet navzdol do zadnje goriške hiše, do Šimnovega málina, ki melje, kadar Bog hoče; zakaj potoček, ob katerem leži, je velik del leta komaj moker; kadar pa začne deževati, hoče pobrati málinu vsa kolesa.

Najslabša hiša je Premčeva, in zato jo je menda skrtil v gozd. Trideset let jo gospodar že zida, a ni še dodelana. Samo en konec, kjer je stanovališče, je popolnoma obzidan; druga plat je odprta vsem vetrovom, in le na ogljih stojita zidana stebra, ki nosita ostrešje, obito z deskami. Vsa hiša je podobna trdnemu sklepu mehkega človeka, ki se krepko zaleti od začetka, a mu kmalu upade pogum in opešajo moči. Eno večjo in eno malo sobo ima Premec; ognjišče pa je v veži, če se sme to veža ime-

novati, kar je pravzaprav le velik napušč. Iz takšne kuhinje gre dim seveda nerad skozi dimnik, zakaj kamorsibodi mu je bolj na roke; ni torej čuda, če je vse okajeno, kar je lesa v Premčevi hiši.

V nedeljo po teh dogodkih, ki so vznemirili vso Dolino, je bil lep vroč dan. V Premčevi hiši je ležal na klopi zraven velike peči Juri in si podpiral glavo s komolcem, pri mizi pa je sedel Miha in piskal na klarinet.

»Jaz pa res hitro poberem vsak napev,« pravi Miha in odloži instrument. »Enkrat ga slišim, drugo pot ga pa znam.«

»Ah, pusti!« odvrča Juri. »Kaj bi vedno cvilil! Pojdiva rajši na solnce, ker je tak lep dan!«

Zdaj stopi v sobo Premec.

»Dobro se vama godi v senci,« pravi in prisede k Juriju.

»Ali je že poldne?« se ta začudi in pogleda leno na stoječo uro.

»Vsak čas bo zazvonilo. Juri, zakaj nisi šel k deseti maši! Ti ne veš, kaj je oklicával birič. Dejal je, da se neki Juri Kos, po domače Primožev, klati tod okoli, nevaren človek, uhajač; kdor ga vzame pod streho, bode ostro kaznovan; kdor ga pa prime in izroči gosposki, dobi trideset goldinarjev, kakor Judež.«

»Lahko jih zaslužite, oče,« se smeje Juri.

»Veš, takoj te še ne mislim prodati. Prihranil te bom za hudo silo; kadar bo pa trdo za denar, potlej te pa izmenjam. — No, Miha,

kaj pa ti? Kaj gledaš kakor muren iz luknje! Kosila na mizo!»

»Kruha ni več, oče,« opominja Miha in stopi v ,kuhinjo».

»E, kaj!« odvrta stari, »kdo vpraša po kruhu, če ima drugega dosti!«

Miha prinese jedi na mizo. On je človek, ki zna vse in prime za vsako delo. Doma oskrbuje kravico in kozo, pospravlja po hiši in kuha, kar ima. Samo stanoviten ni pri delu: malo cepec, malo harmoniko, to mu ugaja.

»Pa molimo!« pravi Premec in naredi velik križ. Potlej pa sedejo k preprostemu kosilu.

»Samo premalo beliš,« meni Premec. »Menda si tak kakor Tomažkova Meta, ki je cvrla špeh v penovki in se čudila, da nima nič masti.«

Po kosilu si natlači starec pipo in ponudi tudi Juriju tobaka, ki pa reče, da ne kadi.

»Saj je menda res pametnejše žvečiti ga,« meni mož. »Manj ga gre v nič in več zaleže.«

»A jaz ga tudi ne žvečim,« omenja Juri.

»Pa ga še boš!« odvrta Premec; in vsi trije gredo na trato pred hišo, da se v senci kaj pomenijo.

Krasen je bil dan. Modro nebo se je razpenjalo nad temnimi smrekami in širokimi gabri in bukvami. Tiho je bilo vse, molčali so glasni prebivalci zelene ledine, zaspani po obilem kosilu. Napol leže, napol sedé vleče Premec z neizrečeno zadovoljnostjo dim iz

kratke pipe; mlada tovariša pa postopata po gozdu.

»Kako je to,« izpregovori Miha, »da te ni trpelo pri vojacih? Menda ni take sile tam. Koliko jih prestopi, in vsak pride zdrav domov.«

»To je že tako, Miha,« odgovarja oni. »Jaz ti ne morem povedati kako. Dela nisem imel skoraj nič, pokorščine sem se bil tudi navadil; toda domač kraj je le domač kraj.«

»Kaj bo to hribovje! Drugod je vendar lepši svet. Že proti Ljubljani mi bolj ugaja; kaj šele po Hrvaškem in Ogrskem! Saj veš, da sem bil šel ono leto z drvarji. To je zemlja, pravim, kakor po mizi, in eno brazdo imaš dosti dve uri orati. To je svet!«

»No, in zakaj nisi ostal doli?«

»Ker imam očeta tu, pa domačijo. Drugač bi se ne menil dosti.«

»Zdaj tako praviš, Miha; če bi pa šlo enkrat zares in ne bi videl celo leto svojih krajev, bi se ti pa zehalo po zelenih travnikih, in sanjalo bi se ti vse noči naprej in naprej o rakitah, ki rasto ob Dolinščici, in o Šimnovem malinu, ki tu doli ropoče.«

»Jutri bo že zopet stal,« pravi Miha in iztrka pepel iz pipe.

»V Dolini celo mrtvi lepše stanujejo ko drugod,« nadaljuje Juri. »Tako lepo imajo obrnjeno pokopališče, da zmeraj lahko vidijo, kako gospodarijo njih mladi po dolini.«

»Fanta, ali gresta z menoj?« se oglasi Premec in se zravna pokoncu. »Pojdimo malo v vas k Nacetu! Jaz sem žejen.«

»Veste kaj, oče?« pravi Juri. »Jaz Vas ne bom dalje nadlegoval; stopil bom v službo. Mlatit grem, in košnja bo kmalu tu.«

»Juri,« odvrča Premec, »ti ne smeš misliti, da sem te kakorsibodi sit in da te proč gonim. Toda, če greš za par tednov, le pojdi, da dobiš kaj za obleko, ker zdaj si kar za v turščico. Ampak drugo vprašanje je, če te bo, vzal kdo v službo. Nekoliko se te bodo bali. Kam pa si se namenil?«

»Na Pógled k Pozniču.«

»Aha, ki ima tisto zalo hčer. Primojdunaj, ta služba je pa dobra. — Ali roke te še kaj bolé?«

»Nič več, čeprav ste z menoj ravnali kakor konjederci.«

»Če bi bili bolj gledali náte, bi ti že danes zopet stopal za bobnom. Z zvezanimi rokami se ne da teči, kamor bi hotel. Srobot pa smo bili lepo razpeljali, kakor pajek mrežo.«

»Jaz bi se bil pa tudi kmalu ubil.«

»Ha, ha?« se smeje starec, »ti čakaš rajši, da te ustrelé!« Jurija je neprijetno genilo to govorjenje, in Premec, ki je menda to opazil, ga potolaži. »Smrt je smrt,« pravi, »naj bo kakršna koli. Kratka smrt in dolgo življenje je pa najboljše, in ti še lahko petdeset let žandarje okrog pojaš. — Miha, pojdi pa ti z menoj, da boš zagodel. Dolinke že pete šrbé.«

A Miha hoče rajši spremiti Jurija. Baš pride po kolovozu proti njim Rožanec s puško na rami.

»S tem tudi ne bo nič,« mrmra Premec.
»Ti pa na zajce?« ogovori soseda.

»Malo jih mislim preplašiti, da mi ne bodo zahajali v zelnik,« odgovori mož in se ustavi.

»Pojdi rajši z menoj v Dolino pogledat, kaj Francè dela. In ne čutiš v grlu nič suše?«

»Kar sam pojdi! Jaz ne grem. — Zdaj tudi ne dobiš več tako dobrega vina, kakršnega je točil Nace časih.«

»Takrat, ko ti še nisi tako spravljal na kup. Kaj ne?« se norčuje Premec.

»Kaj boš spravljal,« vzdihne Rožanec, »ko pa nimaš kaj in ti vse požró davki.« Tako potóži mož in se pridruži Juriju in Mihu, ki je bil skočil po harmoniko, in kmalu izginejo vsi trije v gozdu.

Rožanec, gospodar prve hiše na Gorici, je nekoliko mlajši od Premca. Nemirne oči mu gledajo premeteno v božji svet; lasje, zakrivljeni ob sencih, so precej osiveli, in suho lice bi ne bilo neprijetno, če bi se usta ne bila obesila na levo stran, kamor je bila vedno obrnjena njegova pipa. Živel je Rožanec kakor mnogo drugih: delal v delavnik, molil v praznik, in ogibal se duhovske in deželске gosposke, kolikor je bilo moči. Kradel ni, sleparil ne; kako bi ne bil pošten! Na lov je pa rad zahajal. In zakaj bi ne hodil, pozimi, ko ni drugega dela, in

ob nedeljah? Ljudje so govorili, da použije on več zajcev nego prapreški gospod, ki ima lov v najemu. »Jaz dajem desetino,« je dejal Rožanec, namreč vsakega desetega. Prigodilo se je tudi, da je zadel ta graščak v gozdu na zanko, ki ni bila njemu nastavljena, in krel in razsajal; a zvedel ni nikoli, kdo nastavlja. Vedeli so pa ljudje, da je rešil Rožanec že marsikaterega dolgouhega jetnika. Pravičnik se namreč tudi živine usmili. Puško je nosil največ za strah in pa zaradi roparjev; kaj pa! Hiša stoji na samem, in dobro je, če je človek pripravljen. Dolinska fara je sicer mirna, a Rožanec je pogumen mož, ki jih hodi s puško iskat, in Premec vidi večkrat, kako vleče po dva za ušesa s seboj: zelja sta mislila naropati, slaba vest ju je izdala in bežala sta; Rožanec pa — ali jima je trikrat zavpil »stoj!«, kakor vелеva zakon, ali ne, tega ne vemo — ju je prestregel s svincem. Kožice je pa nosil v Ljubljano prodajat. Za živež mu ni šlo trdo, tožil je pa vedno in vzdihoval o slabih časih, po vsem nasproten vedno veselemu Premcu, ki vendar marsikrat ni imel cesarske podobe pod streho. Da je Premec sosedu rad nagajal zavoljo njegove varčnosti, to se razume; najbolj pa ga je razžalil, če mu je očital, da ni na Gorici doma, da je prihajač; zakaj priženil se je bil mož k Rožančevi Mini, ki je bila že vdova, ko se je on še pretepaval s fantini. Rožanec pa se je hudoval večkrat nad Premcem, da kosi čez mejo in da mu zahaja njegova

krava v deteljo. Tako sta se sprla zdajpazdaj; a ker ni imel Premec žene, ki bi mu netila jezo, nista ostajala dolgo sovražna; živela sta v oboroženem miru. Otrók pa ni imel Rožanec, in če so mu rekali oče, je to pač časten pridevek, kakršnega daje mladina starejšim.

Tiho so korakali naši znanci po gozdu; govoriti se ni ljubilo nobenemu. Miha je semtertja potipal svojo občutljivo tovarišico, ki je zavpila, kamorkoli je pritisnil; Rožanec je gledal po goščavi, Juri pa je premišljeval svoje stanje. Veselila ga je prostost v domačem kraju, a veselje mu je grenila zavest, da ne more med ljudi, da se mora skrivati in bati vsakega sovražnika; zdelo se mu je, kakor bi bil zmerom še vklenjen. Prvi izpregovori Rožanec: »No, Juri, ali se ti še sanja o žandarjih? Danes mi je pravila stara, kaj ženske o tebi govore.«

»Kaj pa, oče Rožanec?« vpraša Juri.

»Moji Mini je pravila Rmanova Katra, da je zvedela od gluhe Lize, ki je sestra tiste Neže, ki kuha žandarjem, in tej da je pripovedoval sam Križan, kako jih je strašilo. Štirje brez glav so prinesli rakev izza znamenja in jo položili pred vas tri sredi ceste, vihar pa je nastal tak, da ste popadali kakor muhe. A ko sta se vzdignila žandarja, že tebe nikjer ni bilo. Tako pravijo ženske.«

»In blizu tako je tudi bilo,« se nasmehne Juri. »Samo da ste bili le trije in ne brez glav. In kaj pravite Vi k takim govoricam?«

»Jaz pravim ženskam, da je to vse mogoče in prav verjetno. Bog ne zadeni, da bi kaj slutila moja stara! Nobena živa duša ji ne udrži jezika, in z najboljšim namenom bi me spravila noter. Zatorej, fanta, le tiho!«

Potem se začne razgovor o lovu, kako je slab poleti; pozimi pa se poboljša, posebno če ima kdo srečo kakor Rožanec; k njemu zver kar tišči; saj je enkrat ponevedoma, ko je zapiral vrata, pridurnil dva zajca za ušesa.

»To si moram pa zapomniti,« se smeje Miha, »da bom povedal na kakem ženitvanju.«

»Le povej; a ti ne bodo verjeli,« ugovarja Rožanec.

»O saj jaz Vam tudi ne!«

Pogovor se zasuče na poljsko delo; Rožanec toži o slabih letinah, pohvali Jurija, ker gre dela iskat, in ga opominja, da naj bo priden v mladih letih, da si kaj prihrani za stare zobe. Potem jima želi srečen pot in zavije na stran.

»Temu gre denar pač nerad izpod palca,« meni Juri, ko je odšel Rožanec.

»Večjega lakomnika ni,« odgovarja Miha. »Počakaj, da ti povem eno, kako sem ga ujezil. Veš, pred tremi leti sem mlatil pri njem in še dva druga. Opoldne pa posedemo krog sklede štrukljev; bili so dobri. Mi jemo tako tja v en dan; kar vrže Rožanec žlico po mizi in naredi križ. Kdor je božji, ta je sit, pravi; če hočete, pustimo to-le; bomo imeli za večerjo. Rajši počim, pravim jaz, in segali smo naprej. Stari

nas gleda nekaj časa, pobere žlico in pravi: Če boste vi, bom pa še jaz. Skleda je bila kmalu prazna; mene pa ne vzame za mlatiča nič več.«

Mladeniča zapustita zdaj gozd, in odpre se jima krasen razgled. Stala sta ob robu lesa, in pod njima je ležala pisana dolina. Njive, pripravljene tu za setev, tam za žetev, se vrste med zelenimi travniki, po sredi pa se vije in lesketa bistra Dolinščica. Senca se je bila razgrnila čez velik del doline; drugo stran pa obseva solnce, in svetlo gledajo iz temne gošče bele cerkvice po gorah in hribih. Njima nasproti se vzdiguje ponosno onostran vode grad Prapreče. Dolg drevored košatih kostanjev drži do obširnega poslopja, čigar brezštevilna okna goré v solnčni svetlobi. Vas Dolina se ne vidi, ker jo zakriva grič, a prijetno doné po dolu ubrani glasovi večernega zvonjenja. Juri je bil ves zamaknjen. Dolgo časa je kar gledal in poslušal, Miha pa je ravno tako dolgo obiral maline po meji.

»Vidiš, Miha!« izpregovori naposled Juri. »Mene so daleč gnali, in mnogo sem videl sveta; toda takih krajev ne dobiš nikjer. Drugod imajo tudi hribe, a previsoke ali pa prenizke, in vode ali nič ali pa táko, da jim trga zemljo. Tu pa ti kliče vsak košček sveta, da nikar ne hodi proč. Jaz poznam tukaj okrog skoraj vsakega človeka, z vsakim se pomenim, in kako hitro mine dan, in kako mora iti delo izpod rok!«

»Delo?« se začudi Miha. »Meni se kar nič ne speši, naj začnem, kar hočem; samo orgle, te me ubogajo. Pa ti se misliš res dela poprijeti?«

»Res. Zdaj sem ves drugačen, zdaj sem pravo veselje dobil in komaj čakam službe, naj bo kakršna hoče, samo v domačem kraju.«

»Ostani vendar rajši pri nas; boš pa nama pomagal.«

»Saj še sama nimata kaj opraviti. Ali hočeš, da ti gonim mehove?«

»Veš, Juri, jaz bi tudi kar s teboj šel; tako nerad se ločim od tebe; ali očeta ne morem puščati.«

»In pa orgel ne,« pristavlja Juri.

»Kar je tebi Dolina, to je meni harmonika.«

»In poglej, Miha, kako si ti srečen: harmoniko lahko nosiš povsod s seboj; Dolina pa ne gre za mano. Zato moram pa jaz za njo hoditi.«

Pógled je majhna vas in ima hiše po griču raztresene, tako da stoji prva v dolini ob cesti, ki spremlja Dolinščico skoz sotesko, zadnja pa visoko nad njo; in tako strma pot ji veže, da se ne more po njej voziti. Ker sta hodila naša znanca po bregu, prideta na Pógled ravno pri zadnji hiši, ki je last veljavnega gospodarja Pozniča. Veliko ima Poznič polja, na ravnem in v bregu, mnogo lepe živine redi njegov hlev, in prostorna gospodarska poslopja stoje poleg čedne hiše. Na trati pred hišo pa raste visok hrast, in pod hrastom je kamenita miza, in krog

mize sede moške iz Pógleda in pijejo bokal reznega tolkovca. Krčmie ni na Pógledu; zato je tudi vas mirna in hiše denarne. A starost se rada razgovarja, in pri Pozniču se menijo moške, kako je bilo časih; če pridejo še boljši časi, ali pa če pride še vse slabše za nami.

Juri se obrne naravnost proti kameniti mizi ter stopi h gospodarju, ki mu prijazno poda roko, in ga ogovori: »Ali ste že omlatili, oče? Vam je kaj navrgla pšenica?«

»Nismo še pri kraju z njo, nismo. Zmeril pa še tudi nisem. E, pa pri nas rada trga; menda delamo premajhne snope. Ne bo iz vsakega nasada mernik, ne. Ti bi bil pa dober mlatič, pridi no pomagat!«

»I, zakaj pa ne?« pravi Juri. »Ali začnete takoj jutri?«

»O še danes,« se smeje oni; »naj ga le Micika prinese še en bokal.«

»Ne tako, oče! Jaz mislim zares. Pri košnji Vam tudi ostanem, če hočete; Vi imate lepo otavo, kakor sem videl. Kar zdaj-le se pogovoriva, pa še domov ne grem nocoj!«

»A! jaz sem se le šalil,« pravi Poznič. »Saj ne potrebujem delavca; tisto malo, kar še imamo, bomo sami počasi oklestili. S košnjo se nam pa ne mudi. — Ampak Javornik tukaj išče hlapca. — Javornik! Če hočeš kakega delavca,« se obrne Poznič na soseda, »zdaj-le ga dobiš.«

»Res? Kje pa?« poprime oni hitro, a ko mu pove Poznič, da bi šel Primožev Juri služiti

za hlapca ali pa na dnino, se začne Javornik praskati za ušesi. »Kaj! Juri? Ali res? Glejte! dober delavec je, nič reči! Jaz ga poznam. Veš, Juri, prav rad bi te vzel; po pravici povem, da prav rad. Ampak škoda, da se nisi ponudil malo prej; zdaj sem pa že enega zaral, onéga, tistega dolgega Janeza. Prav škoda!« In več drugih mož, ki so se vteknili v razgovor, je reklo tako, da škoda, da niso vedeli prej; zdaj ga pa ne morejo več vzeti. Juri je razvidel, da se ga boje in ogibljejo, in potrlo ga je spoznanje.

Kmalu se vrneta mladeniča molcé po rebri domov; Juri je slabe volje in zamišljen, Miha pa bi tako rad govoril. Dolgo časa se premaguje, da ne bi motil svojega prijatelja, nazadnje pa le začne. »Juri, ti si norec,« tolaži tovariša. »Bodi vesel, da te ni vzel Poznič, da ti ne bo treba soka in nezabeljenega kislega zelja jesti. Kar pri nas bodi! Poglej, kako te imava z očetom rada! — Saj tudi delaš pri nas; to malo, kar dobiš, to si že zaslužiš. Kar ostani!«

»Saj bom menda res moral,« pravi žalostno Juri, »ker se me vse boji.«

»Tako je prav. In kaj bolj varen si pri nas ko drugod, kjer bi nihče náte ne gledal! Jaz te pa lahko varujem. Le poglej: če hodim jaz prav ves dan brez dela okrog, se ne bo čudil nobeden, ker sem len in poreden, in harmonika mi je potni list. Tako jaz vse vidim in vse zvem.«

»Ah, kaj bi se trudil záme!« reče Juri ne posebno prijazno.

»Misliš, da se trudim? Jaz se še menda v svojem življenju nisem trudil. Ampak ti si danes malo pust in siten. Toda to nič ne dé, prijatelja sva še vedno. — Kako sva se časi rada imela! Ali se še spominjaš? Takrat, ko je bil moj oče zaprt — ne vem, zakaj, in kaj meni mar! — takrat je vstal v šoli tista griža, Starčev Jože, in se ustil, da mu je prepovedal oče zraven Premčevega Miha sedeti, ker je njegov stari zaprt; takrat si pa ti vstal in sedel k meni, ki smo te vsi najrajši imeli.«

»Jaz se ne spominjam več.«

»O jaz pa dobro, in zato te imam še zmerom rad, in ti ostaneš pri nas. Veš kaj? Spat iti je prezkodaj; stopiva tu doli do Šimna, in lahko naloviva rakov, kolikor hočeva. Dobri bodo za jutri, in ti ne boš mogel reči, da nič ne zaslužiš; zdaj se moraš poprijeti našega dela.«

III.

Po tem, kar se je bilo črez dan pripetilo, res ni bil zaspan Juri; brez prave volje je stopal za Mihom, ki je zavil navzdol, v globel pod Gorico. Tam notri se skriva pohlevni in mirni málin starega Šimna, ki mora kolesa z vodo polivati, da se ne razsuše; zakaj če ostane tri dni brez dežja, se mu málin potaji. Počasi se je motalo eno kolo, ko prideta mladeniča do malina.

»Sanja se mu,« pravi Miha, »ali je pa rosa nanj padla in misli, da je naliv. Cvil pa, kakor bi je drl. — Hoj, Šimen!« zavpije in potrka s kladivom, ki je viselo na vratih. »Odprite, Šimen! kolo Vam bo odneslo; tako se suče.«

Dolgo časa preteče, preden se prikaže med vrati suh, sključen starček z gorečo trsko v roki. Mihu posveti pod nos in zmaje z glavo.

»Ha Miha, ali si ti?« pravi Šimen, golorok in gologlav. »Kaj pa kolovratiš okrog ponoči! Kdo pa je s teboj?«

»Nobeden drugi,« odgovori Juri in stopi bliže.

»Ha, ti si!« pravi starec. »Kaj pa iščeta in brodita tod. Žganja nimam nič več.«

»Kaj se meniva midva za žganje,« se ponese Miha; »pojdite z nama na rake!«

»Rake? Da bi šli rake lovit? Pozno je že, pozno, in žito moram vsipavati.«

»Vrzite ga prgišče vkup noter, da bo mir; pojutrišnjem bo zmieno,« prigovarja Miha. »Pa če sami ne greste, dajte nama sake!«

»Hem,« premišljuje starec, »a mi bosta vse potrgala, vse potrgala.« Po dolgem govorjenju sklene rajši sam z njima iti, kot da bi jima prepustil svojo pripravo. Za malinom v hosti je majhen ribnik, skoz katerega teče nestanovitna Močila, prepreden z vodnimi rastlinami, trstjem in ločjem. Po tem vodnjaku nastavijo sake s črnimi gozdnimi polži za vado. Miha nabere po hosti drv in naredi ogenj, češ, da se pri ognju raki veliko rajši lové; krog ognja

poležejo vsi trije. Temna je bila noč, ker ni svetil mesec; skoz drevje pa so lesketale zvezde. Miha popravlja z gorjačo ogenj, Šimen pa zažiga svojo pipico.

»Žandarjem si lepo ušel, žandarjem,« ogori starec mladeniča; zakaj rad bi bil zvedel kaj natančnega, a ni hotel kazati radovednosti; Juri pa ni bil pri volji govoriti.

»Pri Podrtem znamenju si jih preslepil, ka-li?« započne zopet radovedni mož.

»Pri znamenju,« odgovori Juri.

»Ti presneta reč,« premišljuje Šimen. »Kako govoré ljudje okrog, in kaj vse pripovedujejo! No, pa Bog vé, če je res. Toda straši pa res gori, straši! Kaj, Juri?«

»Tega Vam pa res ne vem povedati, oče!« odvrne trdovratni fant.

»Kakor hočeš! Ti že veš, zakaj molčiš.« Starec obmolkne, ker vidi, da neče govoriti Juri, in prižiga iznova pipo, ki mu je bila ugasnila med govorjenjem. Miha pa je sklical sovo v gozdu, ki se je začela oglašati njegovemu žvižganju.

»Pa veš ti,« povzame zopet starec, »odkdaj straši gori pri znamenju?«

»Ne, oče,« odgovori Juri.

»In veš, zakaj je znamenje zmeraj napol podrto?«

»Zato, ker ga nihče ne popravlja,« odgovori Miha. »Naša hiša je tudi takšna.«

»Tako misliš ti,« reče starec, »ki si izgubil komaj mlečne zobe. Ali ga ni popravljal žup-

nik? In Vrban je kamenje skup vozil, da je končal konja. In koliko je že veljalo prapreškega gospoda! Pa je še zmeraj takšno, kakor sem je videl za mladih dni. — No, da povem po pravici, spominjam se še, da je bilo enkrat celo.«

In Miha ga začne prositi, naj jima vendar kaj pove, zakaj je znamenje takšno in odkdaj da ondi straši, in Šimen začne pripovedovati o rajnem prapreškem gospodu, ki je bil hud kakor sama zverina; grdo je ravnal s kmeti in vse se ga je balo kakor živega vruga; srečo pa je imel povsod, toča mu ni nikdar pobila, in nobeno živinče mu ni poginilo. Veden prepir pa je imel gospod z občino, katere hosta se je držala graščinskega gozda, tako da se ni vedelo, ali stoji znamenje na graščinskem ali na občinskem svetu. Nekoč pa pride gospodu na misel znamenje podreti; a kolikorkrat so prišli hlapci podirat, vselej so jih kmetje pretepli. Gospod pa se razsrđi in pride sam z rovnico nad znamenje; a izkupil je; težak kamen se zvali nanj in mu ulomi hrbet. Rjul je kakor obstreljen medved, o duhovnem gospodu pa ni hotel nič slišati; samo toliko je baje povedal, da je bil hudiču zapisan trideset let, in da mu je ukazal zlodej podreti to znamenje, ki je pa hudo blagoslovljeno; malo zidu je bil razrušil, popolnoma ga razdreti ni bilo moči. Gospodova duša še zdaj ne more najti počitka; znamenja pa tudi ne morejo popraviti.

»Ali je Vas že tudi katerikrat gori strašilo?« vpraša Miha.

»Le počakaj,« pravi Šimen, »naj parkrat potegnem.« Ogenj mu je bil zopet pošel; uprla se mu je pipa; kar ne vleče pa ne vleče. »Miha, daj mi svojo!« reče starček, »boš pa ti jutri kadil.«

Miha mu jo natlači in prižge, in počasi in premišljeno uživa Šimen njegov dar.

»Ali če me je strašilo?« začne iznova. »Kaj je bilo pravzaprav, tega ne vem; ampak naj dá kdo deset goldinarjev in reče, da naj grem ponoči mimo znamenja, pa jih ne pogledam. Kar sem videl, to sem videl. Bilo je pa tako: Pri sinu sem bil še na domu, in imeli smo burklastega vola, ki ni bil nikomur par, sicer pa dobra živina. Gnal sem ga na prodaj v Kamnik in prodal. Vesel sem bil in menda sem še malo pel, ko sem se vračal in mi je rožljaj lanec po hrbtu. Pridem do znamenja in se odkrijem. Bog se usmili duš v vicah, pravim, pogledam proti znamenju pa vidim, da teče psiček zraven mene, majhen, črn in kodrast. Psa jaz še nisem imel nikoli, pa si mislim, da je komu ušel, bo že našel pot domov; pokličem ga k sebi: Parizelj, na; parizelj, na! Nič. Podim ga. Nič. Poberem kamen; takrat me pa pogleda. In kakšne oči je imel! Kakor dva velika tolarja; gorele so pa kakor špirit, če ga zažgeš. Bog in sveti božji križ, nad mano nima nobene moči! sem dejal in tekel proti Dolini, da še nikdar tako. Pogledal nisem nič nazaj, zdelo se mi je pa, da je vedno na moji strani. Vroče mi je bilo, da sem bil moker,

kakor bi me bil iz vode potegnil, ustavil se pa nisem prej ko pri Nacetu v Dolini. Tisto noč nisem šel več domov; tiste oči sem pa videl ves teden; koderkoli sem hodil in kamorkoli sem se obrnil, vedno so gledale váme, kakor tisti svetnik v desnem oltarju, ki tudi zmerom v človeka gleda.«

»Star mora biti človek in vero mora imeti,« pravi Miha, »potlej pa marsikaj vidi.«

»Fant,« ga posvari Šimen, »ti govoriš tja v en dan in ne veš, kaj praviš. Ali sem jaz sam kaj videl? Kaj pa je mladi Srep povedal, ki je tudi ondod hodil ponoči! Zelena miza, tako je dejal, je stala v gozdu, za njo pa je sedelo devet gospodov, ki so pili goreče vino. To je bil komisar, ki je pred tremi leti umrl, hud gospod, ki so veliko trpeli ljudje pod njim, potem oskrbnik iz Prapreč, ki so pravili o njem, da je po krivem prisegel, potem župnik, tu doli iz Loga, tisti bogati, in še več drugih bogatinov, ki jih pa ni hotel povedati.«

»Za reveža pa menda še hudič ne mara,« opomni Miha in dregne z gorjačo v ogenj, da so zletele iskre kvišku.

»Veš, Juri,« se posmehuje Miha, »ta oče znajo čarati; povedo ti prihodnjost, če hočeš; če te strese mrzlica, kar prosi jih, pa ti jo zagovore, in če ti kdo kaj ukrade, ti pokažejo tatu v zrcalu.«

»Le norčuj se!« se jezi Šimen. »Sam ostaneš norec. Ti misliš, da kaj veš, ki nič ne veš. Iz bukev si se naučil malo brati, iz bukev; a

tistih črk, ki jih piše Bog, ne zbereš, ne ti, ne drugi. Kako je dejal Bog? On je rekel: V mojem imenu boste bolnike zdravili in hude duhove izganjali. Tega ti ne veš, zato kvasiš neumnosti in preklinjaš. Kadar prideš v moja leta, boš govoril drugače.«

»E, ne vem, oče. Menda sem že prestar, da bi se poboljšal.«

»Kak preklinjavec je bil črevljar Polde Podorehom! Ni veroval ne v Boga, ne v hudiča. Kakšen je pa zdaj? Vsej fari v zgled. In kdo ga je izpreobrnil? Nihče drugi kakor domač maček.«

»Hentaj, oče, to morate pa povedati; nemara si še sam enega oskrbim.«

»Le poslušaj, potlej se pa smej! Ni še dolgo tega; onega leta je bilo, ko je zapadel tisti veliki sneg. Na sveti večer je bil posebno hud mraz, in burja je brila; pa pravi Polde svoji ženi in hčeri: »Le napravita se,« pravi, »in pojedita v cerkev, jaz bom pa čul doma.« Onidve gresta. Poldetu je bilo pa dolgčas; brati ni znal, moliti ni hotel, dasi je bil sveti večer. Pride mu na misel in pravi: Bom pa te-le črevlje skup stegnil. Sede na stolček in začne razbijati; maček se pa smuče krog njega, črn maček; jaz sem ga šel potlej gledat. Maček se smuče in voha po klopi okolo; na klopi je ležala svinjska krača.«

»Ahà,« se smeje Miha.

»Žena mu jo je bila pripravila in dejala: Po polnoči, Polde, si pa odreži. Polde vleče in

šiva, večer se mu je pa zdel dolg, dolg, brez konca in kraja. Čimbolj je šlo na polnoč, tembolj se je oziral na uro; a kazalca sta stala kakor otrpla, in čas ni šel naprej. Takrat pa poide Poldetu potrpežljivost, zgrabi kračo pa nož in zakriči: Ura bij! če ne, bom rezal. Maček se pa oglasi zraven njega: Jaz bom pa jedel! in tako čudno je zarežal, da so stopili Poldetu lasje pokoncu. Vse vrže od sebe, pa klobuk na glavo in kožuh náse, pa teče v cerkev, in za noben denar ne ostane več na sveti večer doma.«

»O ti sneden maček,« pravi Miha, »da ni privoščil Poldetu krače.« Juri se je muzal na tihem vražnemu starcu, a žaliti ga ni hotel kakor Miha, in da bi pokazal, kako mu vse verjame, ga poprosi, če sme enkrat priti, da bi mu povedal, kaj ga čaka. Šimen se izgovarja nekaj časa, češ, da se hoče oni norčevati; a na resno prigovarjanje se vda.

»Zdaj pa poglejmo, kaj smo nalovili,« pravi, in vsi gredo po sake k ribniku. Precej rakov je bilo v njih.

»Kar je lepših, dajta meni,« je dejal Šimen, »druge pa vzemita!« Fanta jih povežeta v rute in pogasita ogenj, da ne bi trpele duše v vicah, kakor je menil Šimen. »Zato je toliko požarov,« je dejal, »ker ljudje ne spoštujejo ognja.«

Pozno ponoči lezeta fanta navkreber proti domu; od Rožanca sem se je slišalo hripavo petje starega Premca; dočakata ga, in vsi po-

ležejo po slami. Juri pa ni mogel spati; toliko misli se mu je podilo po glavi. Skrivati se mora, in pošteni ljudje se ga ogibljejo. Kako se ga je branil Poznič, kako je izprevrgel besedo Javornik! In kdaj se bode to predrugačilo? Nikdar. Do smrti ga bodo lovili in preganjali kakor sivega volka. Ali ni nobene pomoči zanj? — Pač, sam naj se naznani. Toda kaznovali ga bodo, zaprt bo in dolgo bo moral služiti. A enkrat bo vendar prost, enkrat bo vendar mogel mirno živeti v domačem kraju. Drugač pa išče zastonj pokoja. »Naj se zgodi, kar hoče,« sklene Juri, »takoј jutri se grem oglasit.« Težak kamen se mu odvali s tem sklepom od srca, in sladek spanec ga objame.

IV.

Solnce je že visoko stalo, ko se prebudi Juri. Premec in Miha sta bila zunaj po malih domačih opravkih. Vesel pozdravi starec Jurija. »Od danes,« pravi, »boš pri meni za velikega hlapca in za kočijaža. Zdaj gremo v bukovje cepcev sekati. Nace mi jih je naročil; zvečer bo pijača, pa rake bomo luščili.«

Šli so, in tako vesel je bil starec in Miha take volje, da jima Juri ni mogel razodeti svojega namena. Ko pa je stal v temnem gozdu sredi zelenja in poslušal ptičje petje, je zavriskal tudi on iz prostih prsi, in trdni njegov sklep se je stopil kakor sneg na gorkem solncu. Hitro se je navadil Juri novega dela, in kmalu je bilo cepcev nasekanih velika butara; nabrali

so potem še gob in malinov, zase in za prodaj; zakaj v Dolini se je vse prodalo pri župniku, pri zdravniku, pri štacunarju, in dobil se je denar, ki se vedno potrebuje. Tako odkritosrčno se je veselil Premec, da ostane Juri pri njem, in tako prisrčno je govoril Miha s svojim prijateljem, da je bil ta ves ganjen; zdelo se mu je, da je našel nov dom in na domu zvestega brata. Pred kosilom obsekajo kosmatil les, popoldne se odpravi Miha z očetom v Dolino, Juri, ki si še ni upal pokazati se pri belem dnevu, krene v gozd.

Ko se sprehaja tako zamišljen po gostem lesu, se mu zbude zopet neprijetni spomini. Človek pač nikjer ni sam; vedno ga spremljajo misli kot zveste tovarišice, neprijetne večkrat in nadležno zveste; če jih hočeš odgnati, pojdi v družčino med hrumeči svet: iznebiš se jih za nekaj časa; a kadar boš sam, te zopet obkole. Na samoti si najmanj sam. Ne hodi torej v samoto, če hočeš, ubežati spominom; manj varni so tatje na deželi ko v velikih mestih. Tudi Juri je bežal pred svojimi spomini in premišljeval, kam bi šel, da bi bil krajši čas. Spomni se starega Šimna in njegovih vraž in napoti se naravnost proti malinu.

Kolo je bilo že obstalo, in Šimen je sušil na solncu pest pšenice.

»Oče, to boste pa morali v možnarju stleči,« pravi Juri in pokaže na pšenico.

»E, bo že Bog zopet dežja dal!« se tolaži starec. »Kaj pa ti?«

»Kaj ste mi snoči obljubili? Jaz nisem še pozabil. Danes mi morate povedati srečo, in če uidem žandarjem.«

»Fant, kaj ti to pomaga, če pa ne verjameš!«

»Kdo pravi to?« se opravičuje Juri. »Le kaj prida povejte, boste videli, če bom verjel ali ne.«

Šimen se upira, upira, a nazadnje odvede Jurija v hišo. Tam odpre veliko pobarvano skrinjo, ki je imela pokrov znotraj ves pokrit s svetimi podobnicami. Iz skrinje izvleče majhno ponev, trinogast stolček in v rdečo ruto zavite debele bukve s črnimi platnicami.

»To so črne bukve?« vpraša Juri.

»To so svete bukve,« odgovori oni in pove, kako sta jih skrivala oče in ded pred duhovnimi gospodi, in kako je tudi njeega vprašal enkrat župnik po njih.

»Malo sem se bil zagovoril,« pravi, »pa so me začeli poprijemati, in komaj sem utajil. Ti gospodje bi najrajši sami vse vedeli in znali.« Potem pove o stolcu, da je iz devet vrst lesa narejen; les pa se je sekal na sveti večer. Šimen dene potem mnogovrstnega kadila v ponev in kadi in moli po kuhinji semtertja.

»Kaj pa to, oče?« vpraša Juri.

»Kadilo prežene hude duhove, da nam ne morejo škodovati.«

»Torej mislite, da se v Vaši kuhinji tudi takšni dobivajo?«

»Z božjim dopuščanjem, fant, hodi hudoba okrog in išče, koga bi požrl.«

Kaj bi se pač dalo v Šimnovi kuhinji požreti, si je mislil Juri, in smeh ga je silil, a molčal je; starec pa vzame škarje in odreže Jurju tri šopke las, od temena in od senec, potem pa mu reče iti iz hiše, in vrata se zapró za njim. Juri je slišal, kako je starec godrnjal in molil, in da je prebiral velike bukve. Bog ve, če zna brati, je mislil Juri; a ni si upal vprašati. Črez nekaj časa pride Šimen vun in pravi: »Fant, žandarjem boš ušel in dolgo boš živel na svetu, če je božja volja.«

»To pa že verjamem,« se nasmehne Juri.

Potem se pogovarjata o tem in onem, in ponosno omenja starec, kaj je že temu in onemu naprej povedal, in kako se je natanko izpolnilo.

»Kaj sem Vam pa zdaj dolžan, oče?« vpraša Juri odhajaje.

»E, kaj boš dolžan! Pojdi pomagat, da urediva kolo, ki se je nekam zagozdilo in ne teče.«

»Oče, vode pogreša, vode.«

»Za eno kolo bi je moralo vendar še dosti biti; to se je kam ujelo. Pojdi, da je vzdigneva in iztrebiva žleb! Ti si še mlad in krepak, meni pa se že kolena opletajo.«

A naj se upira Juri, kolikor hoče, hudomušno kolo se ne gane in se ne gane, tako da se uveri nazadnje sam Šimen, da je nemara res vode premalo,

Mračilo se je, ko pride Juri na svoj novi dom; tovariša sta bila že doma in prinesla sta s seboj vina, kruha in mesa.

»Hej, Jurček,« kriči Premec, »danes bomo pa večerjali kakor sam gospod župnik.«

Tako je ostal Juri pri Premcu, pomagal in delal, kar je bilo krog hiše in na malem posestvu treba. Kadar ni bilo drugega dela, je vzel puško in prinesel zdajpazdaj kakega zajca ali veverico domov, ponoči pa je šel časi v potok po rake. Metle vezati ni posebno umetno delo; a Premec ga je naučil tudi koše, jerbace in korbice plesti. Posebno fine robe seveda ni izdelovala Premčeva fabrika, a v dolinski fari se je vse razpečalo. Kje in kdaj se je bil Premec sam tega navadil, se natanko ne ve; a ljudje so ogibali, da bržčas takrat, ko je bil zaprt. Miha je hodil z muziko po veselicah in bratovsko delil svoj zaslužek; a poboljšal se je sedaj toliko, da ni posedal predolgo po krčmah; starec pa se je kar zaljubil v Jurija, bodisi, da mu je dopadel odnekdaj drzni mladenič, ali pa ga je imel posebno zdaj za domačega, ko je gospodaril njegov sin na Primoževini. Na večer je obiskaval Juri tudi svoje roditelje, ki so bili seveda takrat v vednem strahu, tako da je hodil Primož vsak trenutek vun gledat, če je vse varno. Jedi in obleke je dobival doma; da pa podnevi ni smel hoditi po vasi, to ga ni več žalilo. Prost je bil in na svoje razmere in na vojaščino ni mislil več; tako se privadi človek tudi nevarnosti, če je moral

dalje časa v njej živeti. Brezskrbno in zadovoljno se je živelo v veseli družbi. Kje navadno biva, tega sploh ljudje natanko niso vedeli in tudi povpraševali niso; tako so govorili, da se potika krog Gorice; ne izdal bi ga pa nihče, in naj bi bila tudi razpisana večja nagrada. Da bi pa zmešal sled kakšnemu vohunu, ni prenočeval Juri vedno pri Premcu, ampak si je izbral zdajpazdaj ležišče na kakšnem kozelcu, katerih je stalo mnogo od vasi sem po polju.

V.

Tako je prešlo poletje, prešla jesen, in zima je trkala na duri. Lahko je bil pospravil Premec pridelek svojega polja; žito je bil prodal, in denar je hitro ginil pod njegovimi rokami. V samotni koči je bilo mraz, in Premec ni imel svojega gozda razen par smrek okrog hiše. Sproti si je nosil suhih drv iz hoste; zakaj poleti ne misli vesel človek na zimo. Zdaj so se vrstili vsi trije in hodili vsak svoj dan po sehličje. Prijetno seveda ni vleči izpod snega primrzlo vejevje, in večkrat so ležali okrog mrzle peči, da se jim celo šal zbijati ni ljubilo.

»Primojdunaj, drugo bi vse bilo,« je dejal časi Premec, »samo denarja ni.«

In trdo je res šlo zanj; zakaj zaslužek je pozimi redek, ko ljudje za živež radi delajo; Mihova muzika pa je počivala že par tednov. Dolga je pot do Primoža v grdem vremenu, in večkrat je Juriju, kadar jo je hodil, prišlo na

misel doli ostati črez zimo; a če je premislil, kakih sitnosti bi utegnil nakopati svoji rodovini, se je zbal.

»Veste kaj?« pravi nekega dne svojima tovarišema. »Jaz grem do Rožanca, da si izposodim par goldinarjev. Poleti mu jih vrnem, magari z obrestmi.«

»Primojdunaj,« se zasmije Premec. »Vidi se, da ti ne poznaš moža. Naj ga poprosi sam Bog na posodo, brez poroka mu ne da on nič. On bi bil Kristusa za pol manj prodal ko Judež.«

»O za pol več, oče,« se oglasi Miha. »Dober kup pa ne prodaja Rožanec.«

»Jaz pojdem vendar; saj sva prijatelja, in saj veste, kaj je storil zame.«

»O kaj pa!« pravi Premec. »To je kaj posebnega! Reci starcu, naj se obesi namesto tebe, rajši bo storil, ko da bi ti kaj dal na posodo. Če bi mu bil jaz rekel: daj deset krajcarjev, da rešiva Jurija, ki ga hočejo umoriti, misliš, da bi bil dobil? Nikoli ne.«

Tako je govoril Premec; a Jurija ni pregovoril. Napoti se k Rožancu in dobi gospodarja na dvorišču, ko je baš butare delal.

»Dober dan, oče Rožanec!« ga nagovori. »Vi pa butare?«

»Butare,« mu odgovori. »Odkod pa ti?«

»E, od vseh krajev.«

»Največ si pri Premcu, ka-li?«

»Zdaj tu, zdaj tam; tako se klatim po svetju.«

»Prav imaš! Malo moraš počakati, da te ljudje pozabijo, potlej si pa dober; nobena živa duša ne bo več po tebi vprašala. Če hočeš, pojdiva v hišo! Kos kruha in malo pijače imam zmeraj pri rokah.«

»Ne, oče; saj se tukaj lahko pomeniva. Veste, jaz sem po nekaj k Vam prišel.«

»No, kaj bo dobrega?«

»Oče, tako-le je: jaz nisem slab delavec, kaj?«

»O dober, dober; jaz te že poznam.«

»Poleti, glejte, bom lahko dobil dela, kolikor ga bom hotel, če me prav letos še niso radi jemali. Sčasoma ljudje vse pozabijo, jelite!«

»Tako je, noben človek ne bo več mislil na to, da si uhajač.«

»Vidite, zdaj pa dela ni, in kdo me bo na zimo vzeti? Poleti si bom pa precej zaslužil, poleti, in če boste potrebovali kakega delavca, me kar imate.«

»To je že prav.«

»In delal Vam bom pridneje in tudi ceneje ko vsak drugi. Mlatit Vam pojdem in kosit za tri groše na dan.«

»Kar v roko udari!« pravi mož veselo in iztegne svojo desnico.

»Samo plačajte mi nekaj naprej!« —

Osupel ga pogleda Rožanec, in pridna korošica mu zastane. —

»Veste,« nadaljuje Juri, »potlej ne bom tako potreboval, zdaj sem pa res potreben, in Vam je pač vse eno, če daste zdaj ali pozneje.«

»Fant, ti praviš: vse eno? Kako more kmet, ubog kmet kaj denarja dati od sebe, če ni še prodal svojih pridelkov in svoje živine!«

»Saj ste prodali žita oni teden!«

»Kaj prodal! Seveda sem prodal; toda, kako prodal! V izgubo sem moral dati, v čisto izgubo. Ej, potreba, potreba in skrb! Fant, ti nimaš še nič skrbi, ker si sam; kdor ima pa svojo zemljo, ta ni nikoli brez skrbi.«

»No, takih skrbi bi se jaz ne bal,« omeni Juri.

»Zato, ker jih ne poznaš. Ti še nisi nikdar plačeval davka in ne veš, kaj se to pravi: hiša brez denarja, rubežen pa pred durmi.«

»Vaše posestvo nese vendar lepe denarce.«

»Lehko bi jih, lahko; Bog vé, da lahko! Toda kaj ti pomaga, če vidiš lepo drevje v gozdu, da se ti ga srce veseli; a prideš drugič pogledat in vidiš, da je drugi posekal! In kak krompir je bil zrasel na njivi! Debel kakor repa, in kar usulo se ti ga je pod stebлом; ko sem pa začel kopati, sem pa videl, da je boljši že pobran. Potlej naj pa nese denarce kmetija! Koliko sem zložil žita v kozelc! Na tesno sem je dejal, snop pri snopu, samo lepo pšenico, trdo kakor jeklo in svetlo kakor led. Ko pa pri-dem z vozom nakladat, je bilo pa vse narahljano; skoraj vsak drugi snop je izginil!«

»Kaj, da tako kradejo po Gorici!« se začudi Juri.

»Tako in pa še bolj! Toda nekaj jih poznam, in ker si baš tu in menda večkrat

Premca vidiš, reci staremu: če ga dobim jaz enkrat v moji hosti, da bo drva sekal in škodo delal, ali pa okoli mojega kozelca kaj iskal, česar ni izgubil, mu posvetim z dvocevko, da bo imel za nekaj časa dosti. Da moram ravno jaz imeti tako tatinsko soseščino!«

»Oče, Premca menda po krivem dolžite,« zagovarja Juri svojega dobrotnika.

»O kaj pa, po krivem! Le govori zanj! Meni so ljudje pravili, ki se ne lažejo, in dolgo sem že potrpežljivo gledal, kako se pase ta nesnaga na moje stroške.«

Juri se je bal, da bo starec zdaj, ko mu je prišel najljubši predmet na misel, o tem govoril brez konca in kraja, in zasukal je govor zopet na svojo prošnjo. »Hudo je, oče, hudo!« pravi. »Pa veste kaj? Zavoljo tega bi meni vendar lahko posodili par goldinarjev. Črez pol leta Vam jih odslužim.«

»Oh, ljuba duša,« vzdihne Rožanec. »Črez pol leta! Kje je še to! Bog vé, če boš takrat še pri volji izpolniti svojo obljubo!«

»Saj sem Vam segel v roko.«

»In Bog vé, če boš še mogel to storiti. Žandarji še vedno okrog lazijo, in če te dobé, kdo mi bo povrnil?«

»Bodo pa oče dali, ali pa France.«

»Ha, ha,« se bridko nasmeje Rožanec; »oče ali pa France! Saj poznam oba dobro! Od teh ne dobiš denarja; trda sta kakor gabrova grča. Ha, ha! da bi ta dva kaj plačala, na to še misliti ni!«

»Pa jaz imam še nekaj dote!«

»No, pa Bog vé, kdaj jo dobiš, ali pa nikoli! Tvoj oče lahko še dalje živi ko jaz.«

»Da bi le Bog dal!«

»Ej, zlodeja, Juri! kaj pa meni potlej pomaga vsa ta kupčija! Jurček, kar pustiva neumne marnje, ti pa pojdi z máno, da ga spijeva vsak eno kupico, hruševca, kakršnega ti še nisi pil.«

»Zahvaljujem, oče, res ne bom! — Vi mi torej nečete pomagati?«

»Kaj pomagati! Pomagam ti že, kjer hočeš; ali če ne morem, pa ne morem. — Toda počakaj, zdaj-le sem se nečesa domislil,« reče Rožanec, pomigne s kazalcem in vleče ponižnega Jurija čez dvorišče. Pod hišo v zemlji je prostorna klet; Rožanec jo odklene in porine mladeniča noter.

»No, Juri, kaj vidiš tu notri?« ga vpraša.

»Dve kadi zelja.«

»Aha,« se smeje oni, »to je tudi notri, tudi. Pa poglej sem! Ob steni, kaj pa visi tu?«

»Zajčje kože.«

»No, vidiš! Same lepe, suhe zajčje kožice. Petnajst jih je, in poglej, ljuba duša; v ponedeljek je v Ljubljani semenj, jaz ne morem iti, ker imam dela doma; ti pa lahko tja stopiš in vzameš to-le s sábo. Če skriješ pod suknjo, ne bo vedel noben človek, kaj neseš. Klobučarji se bodo pa kar stepili zanje; tako lepe kožice so to. Reciva, da dobiš za vsako štiri groše — dobil boš pa lahko več, primaruha! takšno

blago, le poglej jih — no, pa reciva, da štiri groše, in petnajst kožic, to je že blizu štirih goldinarjev.«

»Ne vem, če bo toliko, oče,« ga ustavi Juri in začne računati. »To je menda samo tri goldinarje.«

»Ni mogoče!« zavpije Rožanec, »le štejava! Če bi jih bilo samo pet, bi že te vrgle en goldinar; zdaj jih je pa petnajst, pomisli: petnajst!«

»No, in to je trikrat pet.«

»Hentaj! menda res. Toda ti jih boš veliko dražje prodal; ne smeš takoj prvemu dati; poskusi malo, kakšen je kup, in drži na žive in mrtve!«

Juri ni vedel, ali bi se smejal dedcu ali bi se jezil; toda kaj je hotel storiti? Če odreče, ne dobi denarja nič; en dan ali dva dni se pa že roma po svetu, in kdo ga pozna v mestu!

»Kar se bo dalo, bom storil,« pravi. »Zanesite se name!«

»Tako je prav! Kaj bi zametaval dobro robo! Pot te skoraj nič ne velja; zapravljeni seveda ni treba. Črez Savo se prepelješ na prvem brodu po čolnu; na ladjo ti ni treba hoditi, ker je predrago. Semintja boš plačal štiri krajcarje. V Ljubljani imaš pa petnajst krajcarjev črezinčrez dosti.«

»Petnajst krajcarjev, oče! Kaj pa mislite! Toliko me stane, če grem v Dolino.«

»Ha! Ali hočeš hoditi po svetu pijan kakor muha? Glej, da se mi v Savo prevrneš! — No, pa vzemiva dvajset krajcarjev, ker si že tako

razvajen; potem boš pa živel kakor prapreški gospod. — Kar ti ostane, prinesi lepo domov in glej, da kaj ne izgubiš in da ti na semnju kdo kaj ne izmakne. Mestni ljudje so vsi vražji in kar gledajo, kako bi osleparili tujca. Poldrugi goldinar, polovico izkupička, boš dal potlej meni, drugo polovico ti pa jaz posodim tja do sv. Jurija, tvojega patrona. Obresti pa ne maram nič, ker jaz sem krščanski človek. — Tako, Juri! Kadar odrineš, mi pridi povedat, da ti izročim blago!«

Kar tepel bi skopuha kakor ajdovo slamo, si je mislil Juri, če ne bi bil baš Rožanec. Toda le počakaj!

VI.

Grd dan je bil v Ljubljani semanji dan; deževalo je in sneg je naletaval vmes, da so tla, razteptana od mnogih nog, kar plula. Mnogo ljudi se je valila sempatja: eni hite po gotovih opravkih, drugi ogledujejo štacune in krame in premišljujejo, ali bi še kaj kupili; ti iščejo svojih znancev, oni so jih našli in se glasno razgovarjajo z njimi; vmes pa ropočejo vozovi in bega živina.

Pri klobučarju na trgu je že dolgo kmetski fant od strani gledal in čakal, da se odmaknejo kupci. Zdaj se približa, a ne pogumno in moško kakor fantje njegovih let, ampak plaho in urno, kakor boječ se, da se skesa, ako bi hodil počasi.

»Jaz imam zajčjih kož na prodaj,« reče poluglasno Juri; zakaj on se je obrnil na prodajalca.

Klobučar ga nekaj časa pazljivo gleda in reče, naj pokaže.

Juri razveže culico in razloži svojo robo. Dolgo jo ogleduje oni, vse predolgo za Jurija, naposled pa vpraša: »Po čem?«

»Po štiri groše.«

»Fant, ali si znorel?« pravi oni. »Po dva ti dam, če hočeš; in kar pusti tukaj!«

»Ne, ne morem dati.«

»Kaj ne moreš dati, ko si vse zastonj dobil! Dva groša dobiš še po vrhu, pa nič več.« In klobučar seže po ruti.

»Res ne morem,« reče Juri in prime za drugi konec.

»Stoj, fant!« pravi zdaj oni na glas. »Pridejo žandarji mimo, boš pa lahko dal.«

A tako srepo ga pogleda Juri in tako krepko mu stisne pest, s katero je držal robec, da je takoj izpustil. Juri povije svoje blago in izgine med ljudmi. Malo so bili za njim pogledali, ko je klobučar rekel zadnje besede; a kdo se meni za tuje ljudi!

Poldne je zazvonilo; vse ljudstvo se odkrije, in kjer jih je več skupaj, začne eden glasno naprej moliti. Najglasneje pamoli tam na trgu star štacunar, ki klobuke prodaja. Po vsem trgu se razlega njegov glas, in nehote molí tudi Juri za njim in se počasi bliža. To mora biti dober človek, ki je tako pobožen, si misli in čaka, kdaj bo molitve konec. Zdavnaj je že odzvonilo, a rejeni klobučar še vedno našteva svetnike in svetnice, kakršnih Juri še

nikdar ni slišal, in neutrudno odgovarjajo ljudje krog njega. Nazadnje pride vendar »čast bodi«, in velik križ sklene molitev. »Ta je bila pa dolga,« meni nekateri, »prav za deževen dan.« Ljudje se začno razgubljati po krčmah, in trg se prazni. Zdaj se zdi Juriju čas ugoden. Urno stopi k možu in ga nagovori:

»Oče, jaz sem tudi za Vami molil,« pravi. »Zdaj bova pa kupčijo naredila.«

»Prav je; jaz imam pa tudi najboljše blago.«

»Jaz bi Vam nekaj prodal,« seže mu Juri v besedo, »zajčjih kožic, če jih potrebujete.«

»Kaj pa, da jih potrebujem. Le sem z njimi!« In zopet razgrne Juri svoje blago in gleda boječe kupcu v obraz, kaj poreče.

»Koliko hočeš imeti?« vpraša oni.

»Ne veliko,« odgovori Juri. »Po štiri groše Vam jih dam.«

Mož premetava kože, jih mane s prsti, ogleduje od vseh strani, potem pa izvleče mošnjo. Aha! se veseli Juri, nisem se varal, to je pravičen in pošten mož. Štacunar našteje in pomakne denar Juriju: »Tu imaš, fant!«

Juri pregleda in vidi, da je naštel samo dva goldinarja in štiri groše.

»Oče, Vi ste se zmotili,« pravi. »Tukaj manjka šestnajst grošev, za štiri kože ste mi utrgali.«

»Priatelj, te boš pa navrgel!« reče oni in se grdo zasmije. »Tukaj je denar, vidiš? Zdaj pa tja-le poglej!«

Juri se ozre.

»Tam so pa žandarji! Take ptiče, kakor si ti, jaz poznam.«

Juri se je tresel od jeze, prebledel je in zardel, in prva misel mu je bila, da bi skočil v dedca in mu premel kosti; a vedno bliže prihajata dva bajoneta.

»Vzemi; če ne, vzamem jaz,« pravi štacunar in iztegne roko; Juri pa pobere hitro denar in odide.

»Bog bodi zahvaljen za dobro kupčijo,« vzdihne klobučar in se odpravi h kosilu.

VII.

V predmestni krčmi se je vse trlo pivcev, ki so imeli glasen pogovor med sábo. Možje so pili po storjeni kupčiji ali pa so jo nadaljevali, ženice so ogledovale in primerjale nakupljeno blago, in dekleta so dajale materam dobre svete, kaj bi se še prav dobro kupilo zdaj, ko so že v mestu. Za drugo mizo je sedela tropa prešernih fantov, ki so po vinu razgreti zbijali šale. V kotu pri peči pa je sedel Juri in rezal svoj ogel belega kruha in pil kozarec vina. Pripredel je k njemu star mož in v njegovi družini mlado dekle; svoji culi sta položila na klop k peči. Iz starčeve so moleli podplati težkega usnja, dekličina pa je bila skrbno povita in zvezana, da ni bilo moči soditi in ugeniti, kaj je v njej.

Sedeli so nekoliko časa molče drug poleg drugega.

»Odkod si pa ti doma?« povzame naposled starec besedo in se obrne k Juriju.

»Tam pri Dolini, če veste,« mu on odgovori.

»Hentaj, pri Dolini? Potlej imava pa eno faro sv. Jurija. Jaz sem pa s Strme peči pri Sv. Florijanu. Ali si že bil katerikrat pri Sv. Florijanu?«

»Bil,« odgovori Juri, »pa ne velikrat. Torej je Vaša tista hiša na samem, vrh roba?«

»Moja, in pri nas se pravi pri Pečariju. Kdaj greš pa domov?«

»Ne bom čakal dolgo.«

»Vidiš! nekaj opravka imam jaz še, potlej pa tudi odrinem, in lahko gremo vkup proti domu; tvoj brod je samo pol ure bliže. Nad Hotičem se prepeljujete Dolinci, jeli!«

»Da!«

»No, in do tja te spremiva z Rozalko, ker imava tudi isto pot. — To je moja hči, ki pa še ni bila prej nikoli v Ljubljani. Ker me je pa tako prosila, sem jo vzel s seboj; zdaj jo pa noge bole.«

»Oh, oče!« se izgovarja dekcle in zardi, »saj me nič ne.«

»Te bodo pa jutri, le počakaj!« jo tolaži oče. Pogovoré se še potem, kakor je navada, o letini. Pečar potoži, kako primanjkuje ljudi za delo, ker neče nihče več doma za drevo držati in cepca sukati, ampak hiti vse železnice delat, premog kopat, ali pa jih vzame vojaščina; kadar so bolni in stari, takrat se vračajo do-

rov. »Pri nas bi tudi potrebovali enega delavca,« pravi, »toda kaj, ker so tako dragi. Jaz sem že star, da se težko ukvarjam, zemlje imam pa dosti; samo v hribih je, v hribih.«

»V hribih, v hribih,« pritrди Juri.

»Take sile pa tudi ni, oče,« se brani dekle. »Kako pa mala loka lepo leži in kratka njiva!«

Juriju je prišlo na misel, kaj, ko bi stopil v to službo. Mir bi imel nemara; toda v kakšne hribe bi prišel in v kakšno zimo! Od svojih krajev bi bil vendar ločen, in družčine bi ne bilo nobene. Ne, v ta dolgčas pa ne!

Pečar se je bil poslovil s hčerjo, in tudi Juri odide. Zamišljen hodi nekoliko časa po mestu, a vsega se je že naveličal. On ne pozna nikogar, in njega ne pozdravi nihče, in vendar se mu zdi, kakor da bi se spogledovali ljudje za njim, kakor bi kazali nanj; če pa obstaneta po dva skupaj, je prepričan, da govorita o njem. Proč, proč, ljudem izpred oči! Juri pozabi Pečarja in svoje obljube in hiti, kar more, proti Zalogu in odtod dalje za hribom ob Savi. Takega dne še ni imel za seboj. Kaj, ko bi ga tukaj v neznanem kraju kdo spazil! Kam bi se obrnil in kje bi dobil zavetja?

Zimski dan ne traja dolgo, zlasti če je oblačen. Temnilo se je že, ko dospe Juri do broda. Čim bliže je prihajal, tem hitreje je hodil, tem češče se oziral nazaj, zakaj vedno se mu je zdelo, da hiti kdo za njim. A megla se je bila razgrnila, in komaj je razložil ribičevo hišico onostran Save. Zanesljivejša pasoušesa ponoči.

Vedno glasneje so se slišali in vedno bolj se bližali koraki brzih nog. Temu človeku se mudi, si misli Juri; morda hodi za mano, ker sem mu zbudil sum. Napol v teku doseže breg. Čoln je bil k sreči pri tem kraju, zakaj ribičev fant je bil ravno prepeljal neko žensko in že odri-val, ko priteče Juri. Na njegov klic primakne zopet čoln, in Juri skoči vanj.

»He! počasi!« vpije fant. »Če ne, bova za-jela, ali pa se prevrneva oba.«

»Tiho bodi, pa vozi urno!« ukaže Juri. Krepko se upre brodnik v drog in odrine čoln od kraja.

Kmalu se začuje od brega sem močan glas: »He, brodnik, stoj, vozi nazaj!«

»Takoј pridem, takoј,« zavpije fant in vozi dalje.

»Nazaj, hudič! Če ne, ustrelim,« se sliši v drugo.

»Žandar je,« zagodrnja brodnik in obrne drog, zakaj dobro znani pok petelina na puški je pričal, da se mož ne šali. Juri se ni motil, hodil je nekdo za njim, bodisi nanj opozorjen, ali pa je plaha njegova osebnost sama ob sebi obrnila sum nase.

Zdaj ni bilo časa premišljevat; Juri stopi k brodniku in mu reče zamolklo:

»Fant, če ne voziš dalje, te zadavim,« in mu položi roko na ramo. A fant ni bil strašljiv.

»Kaj ti mene, ti, drvar!« zavpije in ga sune v obraz. Komaj se je bil Juri umaknil. Zdaj pa zgrabi brodnika za prsi- in ga potlači v čoln.

Čoln se prevaga, in oba se zvrneta v Savo. Kakor bi trenil, se razpustita v hladnem elementu, izkušaje se rešiti; čoln pa plava mirno po Savi doli. Dasi je znal Juri dobro plavati in ni imel daleč do brega, vendar izleze le z največjim trdom ves otrpel iz vode: takega mraza še ni užil, in obleka ga še nikdar ni tako težila. Na krik je bil prihitel stari ribič. »Oho, cho!« vpije in razprostre roki proti Juriju, kakor bi ga hotel udržati; a ni mu bila resnica, tudi bi ga ne bil premogel, in več mu je bilo na tem, da pomaga sinu iz vode. Daleč je bil že Juri, ko prikolne fant iz Save.

»Da bi vse biriče zlodej vzal,« se huduje. »Kje bomo pa zdaj čolna iskali?« —

»Ah, čoln!« ga tolaži starec. »Doli h Krivcu stopim, in na ovinku ga bomo dobili v dračju, ti pa glej, da se posušiš!«

Juri pa je bežal v hrib kakor obstreljena zver, ne oziraje se ne na desno, ne na levo. Ves je bil moker, in zeblo ga je, a ko je lezel dobre pol ure navkreber po spolzki stezi, mu je že tekel vroč pot od čela po obrazu. Tako hodi dolgo dolgo po poti, ki se je komaj poznala. Nikdar se mu še ni zdel hrib tako visok, nikdar tako strm; komaj prekorači en vrh, že stoji drugi nad tem in zadaj zopet drugi brez konca in kraja. Kakor bi ga zlodej v krogu vodil, tako blodi semintja po temoti. Naposled ugleda visoko nad seboj brlečo luč. Hvala Bogu! vzdihne, vendar pridem do ljudi, in poskusi pot naravnost proti luči; a kmalu se prepriča,

da je tod svet zaprt: skoraj navpik se dviga skala mnogo sežnjevisko, in nikjer ni nobene steze. Tu ne pomaga nobeno preišljevanje; obiti se mora strmina; Juri se upira in upira na vso moč in prileze slednjič na vrh. Kar nič ni vedel, kje je; razgled mu je vzela temna noč, in ne more se spomniti, da bi bil že katerikrat videl ta kraj in to hišo. Komaj stori par korakov proti zaželjenemu prenočišču, kar zarjove nad njim velik pes in ga ustavi.

»He, ljudje božji!« vpije Juri. »Ali ni nobene doma?«

Črez nekaj časa se vrata nekoliko odpro, in kakor se dozdeva Juriju, vpraša postarna ženica: »Matija, ali si ti?«

»Ne, jaz sem, jaz,« odgovori Juri.

»Kdo pa je to?«

»Nekdo, ki je pot zgrešil, pa prosi, da bi ga prenočili.«

»E, ljubi moj!« odvrne oni glas. »Pri nas te ne moremo prenočiti; pojdi tukaj-le doli do Šimona, četrť ure daleč, tam te bodo vzeli pod streho; pa glej, da ne padeš v brezden; pot je nevarna.«

»He, mati, prenočite me, mraz je,« prosi Juri.

»Ravno nocoj ne morem; kar pojdi tod doli, boš kmalu tam.«

»Toda psa pokličite k sebi! Ta zverina me ne pusti mimo.« A tega ni bilo treba, zakaj pes naenkrate glasno zalaja in steče na nasprot-

no stran in laja, priteče zopet k hiši in zopet izgine.

»To sta pa naša dva,« pravi žena, in kmalu se pokažeta dve osebi, moška in ženska.

»Dober večer, Matija, dolgo vaju ni bilo,« pozdravlja starka, stopivši iz hiše. »Tukaj je nekdo, če ga hočeš prenočiti.«

»Dober večer, oče!« izpregovori Juri; a pes skoči zopet proti njemu in ga ne pusti naprej, dokler ga ne odžene gospodar.

»Kdo pa si ti?« vpraša mož, ki se mu je reklo Matija. »Pojdi no bliže!«

»Oče, tisti je, ki je sedel zraven naju,« šepne dekle, ki je spoznalo Jurija.

K Pečarju na Strmo peč je bil prišel Juri.

»Glej ga, saj res!« pravi Pečar in mu poda roko. »Kod pa hodiš in kako prihajaš sem?«

»Zašel sem bil.«

»No, to pa ni nič čudno ob takem vremenu. Še jaz sem moral paziti, ki sem že sto in stokrat hodil to pot. Sneg vse zmete. Zdaj pa kar hitro stopimo v hišo, da se ogrejemo.«

Tople izbe še nikdar ni znal Juri tako ceniti kakor to noč. Mati prinese malo večerjo, in tudi on mora prisesti.

»Kakšen si pa, fant?« vpraša Matija. »Saj se te vse drži. Tako hude megle pa vendar ni.«

Juri pove svojo nesrečo in se opravičuje, zakaj ju ni počakal; Matija pa prinese dva otepa slame v izbo, da se mu naredi postelja.

»Rozalka, kaj si pa vse nakupila?« vpraša zdaj mati, in Rozalka razveže ruto in razkaže

svoje zaklade. Vsakemu je nekaj kupila. »To je za mater, to za očeta, to za Šimonovega Štefana, to pa za Anico.«

»Ali si tudi Štefanu kaj kupila?« se nasmejne mati.

»Saj moram, ker je tako siten,« odvrne Rozalka.

»Za našega gosta tukaj pa nimaš nič, Rozalka?« vpraša oče.

Malo osupne deklica; zakaj nenadoma je prišlo vprašanje; ko pa začne Juri dokazovati, da se tudi njemu spodobi majhen »odpustek« za spomin, odvrne pogumno: »Bom pa tega dala, ki sem ga namenila Štefanu.«

»Kaj bo pa Štefan dejal?« vpraša mati.

»Saj ne bo vedel. Dobi pa drugega,« reče Rozalka in odide z materjo v drugo sobo k počitku. Trudnega Jurija pa je že tudi spanec nepotrpežljivo čakal na slamnati postelji.

Ko razsvetli drugo jutro solnce snežene vrhove, najde Jurija že na nogah. Obleka je posušena, in za odhodnjo mu natoči gospodar kupico brinovca domačega pridelka.

»Ta ogreje dušo,« pravi mož, »in pozimi ni boljšega zdravila.« Potem mu pokaže najzložnejšo pot v Dolino, in prijateljsko se poslovita. »Če še katerikrat tod prideš,« pravi Matija, »pa se še oglasi!«

Mož odide živini klast, Juri pa stopa urno proti domu. Da je skoraj ves denar izgubil v vodi ali na potu, to mu ne dela mnogo skrbi; da je le zopet doma. Celo nekaka škodoželjnost

se ga loteva, ko pomisli, kako bo skakal lakmni Rožanec, kadar to izve. Ta Pečar je pa dober mož, si misli; da bi le ne bil v taki puščavi! Če bi le bilo malo niže doli, pa kar ostanem pri njem. Toda, hu! nikjer nobene vode; sam kamen, sama skala! Sneg menda leži vse leto ondi. Škoda tako dobrih ljudi za tako pust kraj! — Tako je premišljeval Juri na svojem potu in hvalil Boga, da ni tam gori v tem mrazu doma.

VIII.

Bil je večer; nad Premčevo mizo je brlela svetiljka in razsipala več dima krog sebe nego luči. Za mizo si je podpiral glavo Premec; Juri in Miha pa sta sedela pri peči, ki se je ravno tako uspešno branila dajati gorkoto od sebe kakor luč svetlobo.

»Mokra drva nerada gore,« pravi starec. »Pojdi, Miha, pa obrni štor!«

Miha uboga očeta, in Juri se tudi vzdigne. »Jaz pa prinesem,« pravi, »par storžev turščice, da se posuše.«

»Ni treba!« brani Premec. »Saj se še mi ne moremo. Poliček vina bi nas pač drugač razgrel. — Kaj pravita, fanta,« vpraša, ko je Miha zopet zasedel svoj prostor, »kako bi ugenili, da bi prišlo kaj denarja k hiši; pomislita!«

»Snoči sem bil doma,« reče Juri in gleda v tla.

»Aha, si pa očeta po doti vprašal,« se smeje Premec; »to si jo pa zavozil! Zakaj nisi

meni prej povedal, da greš domov po denar, jaz bi ti bil povedal, kaj tvoj oče misli!»

»Kaj?« reče Juri.

»Da ti bo dal doto takrat, ko bo umrl! Tako je bilo tudi dogovorjeno, ko se je naš France ženil doli pri vas! Stara sta si toliko izgovorila, da bi dala lahko doto sama. Šmarnili petic imata skritih, da še domače miši zanje ne vedó!«

Juri je molče zrl predse.

»Kaj pa si vendar zvedel doma?« vpraša črez nekoliko časa Premec.

»I — blizu toliko, kolikor ste mi Vi zdaj povedali!«

»No, vidiš!« reče zadovoljno Premec; »seveda, ako bi bil tvoj rajni brat Luka eno leto prej umrl, potem bi tebe ne bili jemali v vojake, in ti bi zdaj gospodaril doma; naš France bi pa nama z Mihom kuhal tu gori.«

»Dà, dà, ko bi bil Luka prej umrl!« vzdihne poluglasno Juri.

»E, kaj boš govoril!« se oglasi starec zopet izza mize, »ko bi si bil Pavletov Tomaž prej doma ного zlomil, ne bili bi mu snoči pri Nacetu treh zob izbili! Kar je, to je; namenjeno ti je bilo! Sedaj rajši pomisli, kako bi drugod dobili kaj denarja; domača dota ti ne uide — čakal jo pa boš, čakal! — Tvoj oče je trden kakor črni gaber!«

»Trije pari so na oklicu,« izpregovori Miha. »Dva sta iz hribov, tam ne bo nič; tretji je pa tudi tak, da bi kar na vrbovo piščal godel.«

»To ni nič,« pravi starec in se zamisli. — »Sam ljubi Bog ti meni pomagaj pa mamka božja!« reče črez nekaj časa, »kako bi prevarili in zvili tega Rožanca! Primojdunaj, to bi bilo veselje! Ta skopuh mi očita, da mu po gozdu kradem in iz kozelca jemljem, ko vé za vsako vejo, ima vsa grmovja sešteta in snope v kozelcih zapečateni. O ti vrag požrešni! Na svete Višarje se obljubim, in pa še tebe, Miha, če bi ga mogli kako prekaniti.«

»Oče, to si pa le izbijte iz glave!« pravi Miha. »Starega lisjaka ne boste ujeli, posebno zdaj ne, ko se je Jurijeva kupčija tako slabo obnesla. Náte je hud, Juri, kaj?«

»Kakor sam pajek,« odgovori Juri. »Toliko, da se nisva stepla, ko sem mu povedal o tistih krajcarjih. Hudo sem se moral premagovati, ko me je ošteval. To pa še zmeraj misli, da se mu lažem, da sem denar utajil.«

»Ne vem, kaj bi dal,« pravi Miha, »da bi bil videl njegov obraz takrat, ko si mu ti povedal to strašno izgubo dveh grošev. Ali so se mu pobesila usta, kaj?«

»Jezi me, kadar se spominjam,« reče Juri, »pa smejati se moram. Tega bi ne bil nikoli verjel, da je res tako lakomen. Kakor bi mu bil dušo jemal, tako hudo mu je bilo. Veš, od konca ni bil nič jezen, dokler je imel še kaj upanja. Oh, Jurček, je dejal, ljuba duša, ti se misliš malo ponorčevati z mano; pa to ni lepo. Jaz sem star, ti si pa mladenič; daj mi denar nazaj; saj ti nisem zdaj pomagal zadnjikrat! — Jaz

trdim, da sem denar izgubil, se pridušim; on pa ni hotel verjeti in ni hotel. Ko se pa jaz obrnem, da bi odšel, skoči kvišku, skače semtertja kakor obseden; lasje pri ušesih so mu stopili pokoncu, in tako je pihal kakor pisan gad. Ti nehvaležnež, je vpil, jaz sem te rešil, in ti mi tako plačuješ? Poberi se izpred mojih oči! — Na to pravim jaz: Oče, nikar se ne jezite! Kar je, to je; štirinajst dni Vam bom delal zastonj, kadar boste hoteli. — Malo je odnehal dedec, mislil si je menda, bolje nekaj kot nič. Potlej je pa spet začel. Vpil je in klel tja v en dan, jaz sem se pa izmuznil. Streljal bi me bil, če bi bil imel puško pri rokah; rekel mi je pa vse, kar je priimkov na svetu.«

»In ti si ga poslušal?«

»Poslušal, zvesto, kakor dekleta zakonske oklice. Trdo sem se držal in neumnega sem se naredil, dasi me je srbela pest, kakor ne vem kaj. Pa kaj sem hotel? Saj veste, kako je!«

»Nič greha bi ne bilo,« meni Premec, »če bi ga bil malo pretisnil. Le premisli, kakšen je ta cigan — človek mu ne more dobro reči! V kakšno nevarnost te je poslal s tisto tatinsko robo! Sam ni hotel iti, poštenjak; pa si je mislil: naj ta mladič záme gada ujame; če tega primejo, ni take škode. Ali je to lepo? Potlej te pa še dolži, da si mu denar ukradel, in tatu te imenuje! Oh, Juri, ti ne veš, kako neznansko rad bi ga jaz ujel. Toda, kakó, kakó!«

Dedec se zamisli in vleče počasi dim iz pipe; črez nekaj časa jo vzame iz ust in pravi:

»He, Miha, pod kozelcem je vozič ajde naložen, kaj?«

»Naložen,« odgovori sin, »kadar hočete, ga potegnemo na pod in omlatimo.«

»Ta človek je tako lakomen, tako samogolten,« razlaga Premec, »da mi je pol voza vem da že v mislih požrl. Oni dan je vohal okoli kozelca, a sem ga hitro odpravil. No, in kaj mi reče! Ajde imaš pa res toliko, pravi, da je morala kar druga vrh druge rasti; kaj ne, prodal je boš pa še več? — Sekiro sem vrgel za njim, pa hudirja ne zadeneš nikoli. — Ti, Juri, moraš k njemu!«

»Da me iznova zapodi, ka-li?« ugovarja Juri. »Kaj hočem jaz?«

»Nič, ti moraš! Jeza se mu je že razkadila, in zdaj on kar premišljuje, kako te bo priganjal k delu. Nič se ga ne boj! Kar pojdi! Ti ga moraš pripraviti, da se bo lotil moje ajde.«

»Oh, kaj Vam prihaja na misel!« odvrne Juri. »Da bi sleparil in legal okrog; ne, tega ne storim; kar pustite me!«

»Ti moraš! Ni drugač. Jaz hočem tega lisjaka zviti, in ti, Jurček, mi boš pomagal. Pomisli, kako te je on speljal na ta semenj, kako te je zmerjal, in saj ne bo nič drugega pri vsem tem kakor smeh. Reci mu samo, da je pri meni naložen voz ajde, velik voz in priročen, kakor bi se ponujal; drugo bo vse sam storil, ker misli, da je najmanj pol voza njegovega. Potlej ga pa dobimo. Juri, če me imaš kaj rad, Jurček,

sin moj, pojdi! Videl boš, kako se bomo smejali.«

»Saj to ni nič takšnega,« pristavi Miha, »to že lahko storiš.«

»Jurček, če sem že katerikrat kaj záte storil,« prigovarja Premec, »poslušaj me! Zmeraj sva bila prijatelja.«

Dolgo se ustavlja Juri, kajti mu je bilo zoprno sleparstvo; in upiralo se mu je posebno zato, ker mu je, proti Rožancu naperjeno, moralo nakopati krivnjo nehvaležnosti; slednjič ga vendar premaga skupna prošnja očeta in sina, ki sta mu bila dala že toliko dokazov zveste vdanosti.

IX.

Med tem, ko se je koval ta naklep, je sedel Rožanec doma na čelešnjaku, kadil iz svoje pipe in pljuval po izbi. Vmes je govoril oblastne besede, in kaj bi ne, edini mož pred samim ženskim poslušalstvom! Njegova hiša je namreč zbirališče in njegova žena pokroviteljica póstarnih samic, ki so poleti na delo hodile, pozimi pa kite pleto za slamnike in ljudi opravljajo. Duhovne gospode in mlada dekleta, zakonske može in vasujoče fante, vse prerešetajo in obdelajo ženice pri Rožancu. Popolno svobodo govorjenja pa imajo le bolj črez dan, kadar ni Rožanca v hiši; zakaj zvečer tudi on katero reče, ne da bi vedno poslušal. In zlato jedro je, kar on pové, ki govori s precej višjega stališča. Njegove obravnave se ne dotikajo nikoli posameznih oseb; postave in naredbe, šege

in navade, te on presoja in popravlja in prena-reja; zakaj pametnemu možu ne bo nikoli vse vprek ugajalo.

»Ha, pravica!« tako modruje iznad čeleš-njaka. »Za bogatina je dobra reč pravica: kaj hoče pa revež ž njo? Bogatina varuje pravica na vse strani, reveža pa pritiska na vseh plateh. Kamor se ganeš, — stoj! zavpije kdo, tu je moja pravica; obrneš se proč, ustavi te že drugi; tu je zopet tega pravica; le tvoje ni nikjer!«

»Oh, kaj pa, revež je revež!« tarnajo žene kakor kor v grški tragediji.

»Goveja živina gre na pašo,« nadaljuje Rožanec, »in če vprašaš pastirja: čigava je ta telica? ti pravi: Rožančeva, in čigava ona maroga? Potokarjeva. Vsaka ima svojega gospodarja, ki skrbi zanjo in jo jemlje pod streho. Hudiman!« pljune Rožanec po izbi. »Pa pojdi v gozd in vprašaj: ali ga vidiš, zajca? Čigav je? — Vsak se ti bo smejal. In pojdi doli k potoku in vprašaj: čigava je ta riba in oni rak? — Kdo ti bo odgovoril? Noben živ človek ne!«

»Kaj bi pa tudi odgovarjal?« se čudi Mina za kolovratom.

»Zlodeja bi odgovarjal!« se huduje mož na čelešnjaku. »Molčati mora, ko nima nič odgo-varjati. — Bog,« pravi Rožanec dalje, »je izpustil ribo in raka v vodo, da plavata in lezeta semtertja, češ, kdor vaju dobi, tega sta pa. Zajca je zapodil v gozd. Kdor te ujame, je de-jal, ta te ima. Gospôda je pa vse pozaprla.

Medveda le ubij in volka, ki delata škodo graščaku; zajca pa pusti, ki ti zelje krade in drevje lupi. Revščina, ta je dandanes smrtni greh; čudo, da nas še ne zapirajo zavoljo nje.«

»Oh, oh, siromaka vse tare!« vzdihujejo žene in pijo hruševko, ki je ostala po večerji.

»Sveti Miklavž,« govori Rožanec, ne meneč se za ženske vzdihе, »ta je najboljši svetnik za kmečkega človeka: on je bogatim jemal, pa revežem dajal.«

Rožanec bi bil še obširneje in temeljiteje razvil svoje nazore, da ni potrkal v tem trenutju nekdo na lišna vrata.

»Janez, pojdi gledat, kdo je!« pravi žena, in Rožanec stopi počasi vun. Ženice pa staknejo, porabivši prosti čas, glave skupaj in ugibljejo, kdo bi to bil. — V izbo stopi Juri.

»Dober večer vsem vkup!« pozdravlja družbo. »Oče, tukaj Vam vrnem smodnika, ki ste mi ga oni mesec posodili.«

»E, saj ga ne potrebujem. Imam ga še,« meni mož in iztegne roko po zavitku. »Če pa ni drugač, daj ga sem, da ne boš nalašč hodil.«

»Ali ste še kaj hudi name?«

»Grdo si me bil osleparil, grdo! To veš, da meni ni za tiste krajcarje, dasi bi jih bil lahko bolje obrnil; ampak, da si me imel tako za norca!«

»Vi ste še zmeraj nejeveren Tomaž. Počakajte! Drugač boste govorili, ko bova v logu kosila.«

Ženice so skrivnostno pogledovale fanta in si kimale, Mina pa izpregovori in pravi: »Juri, če se ti ljubi hrušek, kuhanih, tukaj-le je skleda!«

Juriju se sicer ni ljubilo posebno, vendar sede in pokusi.

»Mraz je zunaj, mraz!« meni stara Jera zraven njega.

»Mraz,« pravi Juri.

»Ej, pa bo še bolj,« opomni Rožanec, ki je zopet zlezal na peč, »danes imamo komaj prvi krajec. — Kje si pa ti bil?«

»Doli pri Šimnu v malinu,« odgovori Juri.

»Okrog Premca te ženske večkrat vidijo, kaj?«

»No, časi se tudi tam oglasim.«

»Veš, kaj ti jaz povem? Enkrat sem ti bil menda že rekel, pa še ti rečem: Varuj se tega človeka! Nič ga ni prida. Vse ječe je že odrgnil, in če bi šlo po pravici, bi še sedel. Starega grajskega gospoda, Bog mu daj nebesa! kdo drugi ga je ubil kakor Premec? Seveda pravijo ljudje: vrag ga je vzel. Kajpada! Hudoben človek je tudi vrag, le meni verjemi, Juri! — Ej, Bog vé, koliko žita bi jaz imel v kašči in koliko sena na hlevih, če bi ne bil Premec moj sosed.«

»Kako pa grdo preklinja!« vzdihne ena ženica, »kar strah obide človeka! Ali se mu ni že erkrat hudoba prikazala?«

»Kaj ena!« popravlja drugo ženšče. »Sto in tisoč hudob je videl, ko je kosil doli pri studentcu. Zaklel je, pa se mu je zavalilo pod noge

kakor velik zelen kuščar. Udaril je s koso, pa jih je bilo naenkrat vse zeleno, poln travnik, Bog nas varuj! Potlej je pa znal moliti, potlej!»

»To naj bo, kakor hoče!« reče možko Rožanec. »Naj se mu prikaže, kdor hoče in kjer hoče, samo moje posestvo naj pušča pri miru!«

»Saj ima sam tudi dosti polja,« opomni Juri, »da bi mu ne bilo treba jemati.«

»Dosti polja, seveda! Kaj ima? Toliko, kar se krava obrne; če pa žene par volov vštric, mora že eden po tujem stopati. Nič nima; pridelal pa bo kakor vsak drugi.«

»Morebiti je pa zemlja njegova posebno rodovitna.«

»Zato, ker jo ptiči gnojé, ka-li?«

»Kako bi mogel imeti tak grešnik kaj božjega blagoslova, to jaz vprašam,« čivka ena ženica.

»No, in zdaj sem šel pod njegovim kozelcem,« pravi Juri, »in lep voz ajde ima naložene.«

»Ti strela! meni jo je ukradel!« se huduje Rožanec. »Skoraj vsa je moja. Pa da jaz te strele ne morem nikdar zalesti!«

»Če bi bil jaz na Vašem mestu,« pravi Juri, »pa da bi vedel, kaj je mojega, jaz bi se kar sam odškodoval; kaj?«

Rožanec misli in misli in svèt mu ugaja, dasi je precej nevaren.

»Tako bi jaz naredil,« povzame Juri, »Vi pa storite, kakor hočete. Toda kar je Vaše, mislim jaz, to je Vaše, in naj ima, kdor hoče.

Menite, da je to greh, če jaz komu nazaj vzamem, kar mi je ukradel?»

»Ha! kaj bo greh!« pravi Rožanec. »Zgolj pravica je to, vendar,« — mož premišljuje zopet — »vendar so sitnosti vmes.«

»Vi mislite,« opomni Juri, »da Vam pa nemara ni kradel, da ste ga samo obdolžili in da ne veste za gotovo.«

»Ne, tega pa ne!« se razvname mož. »Da mi je kradel, na to prisežem, kadar kdo hoče; samo videl ga nisem.«

»Kaj se pa potlej bojite? Pojdiva, jaz Vam pomagam! Vsak naj dobi svoje.«

»To je prav in pa Bogu všeč,« odgovori Rožanec in skoči s čelešnjaka. »Samo počakajva malo, prezgodaj je še!«

Ni trajalo dolgo, in Juri in Rožanec peljeta male sani po škripajočem snegu. Nobeden ne izpregovori besede; Rožanec se je veselil na tihem, da bo staremu zoprniku enkrat dolg poplačal; Juri se je pa sramoval, da tako vrača nekdanjo dobroto, in vest ga je pekla in rad bi bil zopet vse poravnal.

»Oče,« šepne Rožancu, »počakajte!« —

»Tiho, tiho, zdaj ni časa,« odvrne oni in hiti dalje.

Juri misli, kaj bi storil; a pot je kratka: že sta pod kozelcem.

»Veste kaj, oče!« izpregovori zopet; a oni hiti nakladat na svoj voz. »Oh! pojdiva proč, pojdiva!« pravi Juri.

»Tako, takoj!« šepne starec, »samo še dva snopa!« in ne more se ločiti od tujega blaga.

Naenkrat se zasliši od hiše sem krik: »Tatje, tatje! Pomagajte!« in Premec in Miha pritečeta vsak od ene strani. Rožanec je obstal; še na misel mu ni prišlo, da bi bežal.

»Ha, ti peklenški tat!« vpije Premec in ga prime. »Ti mi kradeš pridelke mojih žuljev. Počakaj, pred sodiščem se vidiva, zdaj pa z menoj!«

»Ti pojdeš pa z menoj, nisi nič boljši!« reče Miha Juriju in se nasmeje na ves glas. V srce je zbodel Rožanca ta smeh; takoj mu je jasna vsa zvijača. Če bi bil Juri videl, kakšen pogled se je zapičil vanj, bi bil mislil, da ga meri sam peklenšček; taka zloba, toliko sovraštva je bliskalo iz očesa.

»Ahà, tako!« reče mož med zobmi. »Čakaj, to si zapomnim, dokler živim.«

Nič se ni branil, ko so ga peljali v hišo. Premec sede široko za mizo, Miha pa stoji z Rožancem in Jurijem sredi izbe.

»Cesarsko kraljevo sodišče,« govori Premec, »začenja zdaj preiskovanje. Pripeljite prvič starejšega hudodelca!— Kako ti je ime?« vpraša porogljivo.

Rožanec molči in se trese od same togote.

»Če ne boš odgovarjal, kakor se spodobi pred gosposko,« nadaljuje Premec, »velim beriču, da te odpelje. Hoj, povej, koliko let imaš, grešnik sivi, in kolikokrat si bil že kaznovan!«

»Molči, molči, stari norec!« reče zamolklo Rožanec. »Saj vem, da crkate vsi trije od lakote in da vam je samo za denar. Povej, koliko potrebuješ, da bo konec norosti!«

»Oho, le počasi!« ga ustavlja Premec. »Kakšno sodišče bi bilo to, ki bi tako imenitno reč tako hitro presodilo. Počasi in zložno, taka je sodnijska navada, če še ne veš. Povej ti, Miha, kaj je zakrivil ta človek, ki stoji tukaj.«

»Kradel je,« pravi Miha. »Ajdo je jemal s tujega voza in tajiti ne more, ker smo ga zasačili.«

»Koliko je škode storjene po tvojem mnenju, Miha?«

»V okroglem številu in po krščansko zračunjeno deset goldinarjev; rajši pa več!«

»Koliko priznavaš ti, zatoženec?«

Rožanec molči.

»He, boš govoril, grdoba, če te sodnik vpraša!«

Rožanec ne odgovori nič.

»Če bi ne bil jaz tako milostljiv, kakor sem, bi moral ti ne samo plačati, ampak še zaprl bi te, posebno ker si tega mladega, neizkušenega človeka k tatvini zapeljal.«

»Koliko hočeš, hudič? Povej!« zavpije Rožanec togoten, in tudi Juriju se je črezdalje bolj neznosno videlo vse počenjanje.

»Končajta!« reče nejevoljen tako, da se je znalo, da mu je resnica.

»Ta kazen torej teh desetih goldinarjev,« govori Premec, »se bo med zatoženca razde-

lila, kakor zahteva pravica. Vsak plača polovico. Rožanec, ti boš dal pet goldinarjev, in ker si starejši, še tri hlebe belega kruha in tri bokale vina. To se ima do jutri zvečer sem v to hišo postaviti. Toliko časa ostane voz tukaj. Zdaj pojdi! Zapomni si pa, da ne sme nihče drugim očitati tatvine, kdor sam krade.«

Rožanec omahuje iz sobe, ne pogleda nikogar in zaloputne duri za seboj; glasen krohot nastane, ko je odšel.

»Bolje se mi zdi,« pravi Premec, »da smo ujeli tega jazbeca, kakor da bi mi kdo odštel sto goldinarjev.«

Samo Juri se ne smeje; srce mu pravi, da je grdo ravnal, in hudo ga teži zavest, da je on tako ponižal in potrl ponosnega moža.

»Ti se bojiš tega pretenja?« ga vpraša Miha. »To je prazen strah, verjemi mi.«

»Neumnost,« pravi Premec, »nič drugega. Dobrega ti še ni storil Rožanec nikoli nič, in kaj ti more škodovati? Meniš, da te bo izdal? Da bo sam sebi past nastavil? O, tako nespameten pa ni.«

»Jaz se nič ne bojim, naj me ovadi ali ne,« pravi Juri, »ampak žal mi je, v srce mi je žal, da sem to storil; po pravici povem. Kaj bi dal, da bi mi on ne bil pri znamenju pomagal in da bi jaz ne bil nič zavezan!«

»Potlej bi ti bil pa res nevaren, potlej,« pravi Premec. »Toda zdaj je, kar je.«

Tako žalostne noči pa Juri še ni bil doživel. Trdo sta že spala njegova tovariša, ko je on še

vedno premišljeval in skušal zagovarjati svoje ravnanje. A ni se dalo, ni se dalo, in solze so mu silile iz oči.

X.

Tiha noč se je bila razgrnila po zemlji. Doli v Dolini brlé skoz zamrzla okna medle lučice; okrog peči pa se stiskajo ljudje in si kratijo dolgi večer. Moški koljejo polena v treske in režejo zeljne šture, ženske predejo in pletó, otroci pa se igrajo sredi izbe in poslušajo stare pripovedke o razbojnikih in zmajih, o steklenih gradovih in zakletih kraljičnah, najrajši pa o divjem možu, ki je hodil pred mnogo mnogo leti v Prapreče. Hud je bil in kosmat in drva je hodil krast v graščino; toda graščinski gospod mu je posvetil! Mēdveda je priklenil k skladanici, in ko je spet prišel divji mož, sta se sprijela in vrgla. Ni ga sicer zmogel medved, a divji mož tudi ni hodil več krast; samo v malinu pod gradom se je še parkrat oglasil in vprašal, če imajo gori še tisto hudo mucu. — Zvedavo povprašujejo otroci, če še živi divji mož in kje biva, in strahoma se ozirajo po oknih, če bi se ne prikazal kar naenkrat s kolom na rami. A ni ga; pregrda mu je cesta; goro in dol pokriva sneg, ki vedno še naletava. Dolgočasna je taka noč, če te zasači pod milim nebom, ko ne vidiš drugega kakor zimo in sneg in slišiš le enolično skovikanje sove in semtertja kak pok, kadar ulomi sneg kakšno vejo v gozdu. Kdor le more, se drži dóma in peči; popotnik pa podviza korake, da bi prej dospel do zaželjenega cilja.

Takega zaželjenega cilja pa menda ni imel Juri, ko je počasi stopal proti Gorici. Mudilo se mu je tako malo, da je celo daljšo pot ob gozdu ubral namesto navadne po polju.

Dolgo se je bil mudil na očetovem domu in natanko je moral vse dopovedati o Rožančevi lakomnosti in o zvijači starega Premca, zakaj hitro se je bila raznesla ta vest po okolici. Mnogo smeha so zbudile Jurijeve besede, in sam se je tudi smejal, in čimdalje smešnejši se mu je videl ves dogodek, kajti ima človek mnogo boljši spomin za vesele ko za žalostne strani svojega življenja.

Zadovoljno so živeli Jurijevi roditelji poleg novega gospodarja; in ker si je šla vsa hiša na roke, je šlo tudi delo vrlo izpod rok. Veselili so se vselej, kadar jih je obiskal Juri, in prigovarjali so mu večkrat, naj vedno pri njih ostane, in on je tudi že premišljeval, če bi ne bilo najbolje kar doma ostati. Dela bi imel sicer več ko na Gorici, a tudi jesti bi dobil več in nadleže take bi ne delal doma kakor pri tujih ljudeh. Vendar ga je zadrževal pomislek, da bi s tem nemara spravil svojo družino v sitnosti; in nekako nerad bi tudi zapustil veselega Premca in kratkočasnega Miha, ki se jih je bil že tako privadil; vse drugo bi bilo doma, a dolgčas bi bil pa tudi.

Pozno je bilo, ko se je Juri vračal na Gorico. Brezskrbno je korakal svoj pot in mislil ni menda na nič, ko mu zadoni na ušesa oster glas klarineta. Kaj pomeni to! si misli Juri in

obstane. Zopet zapoje piščal. To je Miha, pravi Juri; kaj neki dela ob tem času? Glas je prišel s poljskega pota, ki pelje iz Doline, in Jurija žene radovednost pogledat, kaj bi to bilo.

»Miha, ali si ti?« zavpije, ko je prišel blizu pota.

»Kaj pa, kaj pa,« odgovori znani glas. »Čakaj, pridem takoj k tebi.«

Kmalu se snideta prijatelja.

»Danes ne smeš k nam,« pravi Miha in vleče onega s seboj proti gozdu.

»Zakaj ne?« vpraša Juri.

»Žandarji so prišli. Ali so sami izvohali, da pri nas prebivaš, ali pa jim je kdo povedal.«

»Da bi se bil Rožanec tako hitro znosil?« pravi Juri zamišljen. »Glejte, glejte!«

»Trije so bili,« nadaljuje Miha. »Vrata so hoteli podreti, tako razbijanje je bilo. Oče gre odpirat, jaz sem se pa skrnil. Peč je pri nas tako narejena, da brez truda izmakneš kako pečnico in zopet nazaj vstaviš. To je časih dobro, in jaz sem bil kar hitro v peči. Da mi ni bilo posebno vroče, to si lahko misliš. V izbi pa je kričal žandar nad očetom: Kje je uhajač? kam ste ga skrili? Po vseh kotih je šel: pod streho, v hlev in celo na kozelc; druga dva sta pa stražila okrog. Oče se je menda tresel v izbi, jaz pa v peči od samega strahu; pa ne zavoljo sebe, ampak zavoljo tebe. Kaj bi bilo, če bi bil ti ob tem času v taki temi prišel domov! Sam angel varuh te je pridržal! Saj ne vidiš človeka, dokler se ne zadeneš obenj. Povedal nisi nič,

kam greš; zdelo se mi je pa, da si šel domov v vas. Kako rad bi te bil posvaril, da se varuj, a ti zlodeji so bili povsod. Vendar sem se srečno izmuznil v temi, in prav mi je prišla piščal, ki sem jo imel v žepu, ker ponoči dalje neso ušesa ko oči. Če ti je namenjeno, sem dejal, me boš slišal in razumel; če ne, je pa tako vse zastonj.«

»Kaj praviš, kam bi šla zdaj?« vpraša Juri.

»K nam nikakor ne; v Dolino pa tudi ne, tam je še nevarnejše. Zunaj je pa mraz, hu!«

»Veš kaj?« izpregovori Juri. »Pojdi ti domov, jaz bom pa že tod kje prenočil. Jutri mi prideš povedat, kako in kaj.«

»Toda kam?«

»Bodi brez skrbi! Kar piščal vzemi, zapišči, pa se bova dobila.«

»Ne, jaz te ne zapustim,« pravi Miha, »in oče bi bil gotovo hud, če bi to zvedel.«

»Zmrznil boš,« ga svari Juri.

»Že vem, kaj storiva,« odgovori Miha. »Jaz stopim doli k Francetu, da dobim kako plahto, da si bova mraz preganjala, in nemara tudi kaj za zobe; ti pa pojdi tu doli do Močile v tisto jamo, ki sem ti jo bil jeseni pokazal. Tam je najmanj mraz, in noben človek te ne najde.«

S temi besedami se ločita. Juri zavije v gozd, Miha pa proti vasi. Oprezno stopa oni proti omenjenemu kraju; večkrat se ustavi, zadržati sapo in vleče na uho, če se ne sliši kaka hoja; vsak šum ga preplaši, da skoči v goščavo. Potem gre zopet dalje in se smeje sam sebi, ker je tako strašljiv. Tako pride do globokega

jarka, ki deli strmo brežino v dva dela. V tej s smrekami in borovci gosto zarasli grapi izvira majhna Močila. Nekdaj je držala do studenca po gozdu steza, in trhla brv nad jarkom je priča, da so ljudje časih tod hodili; a opuščena pot se je hitro izgubila, in hosta je zakrila nerodno brv. Juriju pa je bil kraj znan. Urno se splazi po jarku doli do brvi, tam se prime za smreko, ki je rastla ob kraju, in se spusti pod brv. Globoko je šlo še do studenca doli, in gosto drevje je zakrivalo poleti prepada; zdaj pa se usuje težek sneg Juriju po ramah, in upognjeno vejevje se strne spet nad njim. Na dnu šumlja studenec, ki ne zamrzne nikdar in o katerem Premec trdi, da je poleti hladen, pozimi pa gorak. Kaka dva črevlja nad vodo moli velika korenina iz zemlje. Na to stopi Juri, razgrne grmovje in izgine v prostorni jami nad korenino. Več sežnjev daleč je zemlja razpokla, in trda skala varuje odzgoraj, da se ne osiplje prst. Vhod je zametan s snegom, otlina pa je suha, in ker je ne doseže nobena sapica, tudi primerno topla, in bivalo bi se za silo notri, da ni nekoliiko prenizka. Premec je bil našel to jamo, ko je hodil po vodo iz hoste, in tako mu je ugajala, da se je večkrat hladil v njej, kadar je solnce hudo pripekalo; zdaj pa je Juriju prav prišla. Dolgčas mu je pač samemu na samem, in neprijetne misli ga oblegajo. Spominja se razkačenega Rožanca in reči si mora, da je vseh neprijetnosti sam kriv. Dolgo, dolgo ni Mihe, naposled

se vendar pokažejo njegove noge in za njimi ostalo telo.

»Dolgo me ni bilo, kaj?« pravi Miha.

»Dolgo,« odgovori Juri.

»Oh, kakšna zmešnjava je doli!« pripoveduje zasopen godec. »Žandarji so prišli in po vsej sili te hočejo dobiti. Tvoje ljudi sem malo potolažil, ker so bili v velikem strahu zavoljo tebe. Vraga! da jim je baš pozimi to padlo v glavo! Gotovo te je kdo ovadil.«

»Le meni verjemi,« pravi Juri, »da nihče drugi kakor Rožanec.«

»Nemara da res,« potrdi Miha. »In pravzaprav je bilo res nemumno, da smo ga tako speljali. Pa kdo misli na vse!«

Zavijeta se v odejo, ki jo je bil Miha prinesel s sabo, in kmalu ju objame trden spanec. Ko se je začelo daniti, ju zdrami mraz. Po kratkem preudarku skleneta, da ostane Juri v svojem zavetišču, Miha pa ide gledat, kaj se godi. A komaj je bil odšel Miha, se že zopet vrne in pokliče tovariša. Ko prideta na odprt prostor, ga ustavi in pokaže s prstom proti Gorici.

»Ali jih vidiš?« pravi.

»Vidim,« odgovori Juri, zagledavši žandarje, ki so šli proti Gorici.

»Nič ne bo hudega,« meni Miha, »Zdaj gredo spet k nam, čeravno niso dali miru vso noč. Ti pojdi kar hitro domov, da se malo okrepčaš in ogreješ; jaz grem pa za njimi, da

bom videl, kam pojdejo. Če bo treba, te pokliče moja piščal.«

Zelo je razveselil Juri vse domače, ko je prišel k njim, in Miha je tudi kmalu prinesel poročilo, da so žandarji odšli. Odsihmal pa Juri ni bil več tako brezskrben kakor poprej, ostal mu je strah, da bi ga enkrat vendar utegnili dobiti, in ni se upal več prenočiti ne doma, ne pri Premcu. Črez dan se mu pač ni bilo bati, naj je bil tu ali tam; tak čuvaj mu je bil Miha, ki je zvesto pazil na vsako nevarnost; a kadar se je zmračilo, je zapustil Juri družčino in poiskal kakšno samotno ležišče. Zdaj je spal na kakem skednju, zdaj na kakem kozelcu, a tako varen kakor v gozdni jami ni bil nikjer, in dosti strahu je prebil, kadar so hodili žandarji po patroli. Kakor bi jih bil nase vlekel, so ga iskali vselej v tistem kraju, kjer se je skrival, in prepričan je bil, da ga nekdo zalezuje in ovaja in da ta ne more biti drug kakor Rožanec. A prestreči ga ni mogel nikoli. Nekaj časa je hodil na Rožančev kozelc leč, češ, tu ga ne bodo iskali, če je opravičen njegov sum; in res je imel dolgo časa mir. A ko je nekega dne lezel iz svojega kota, ga zapazi Rožanec. Rekel mu ni nič, a nasmehnil se je tako grdo, da si Juri ni več iskal ondi prenočišča. In ko je enkrat ležal na domačem kozelcu, ga je rešilo samo to, da ni mogel žandar gori; zakaj tramovje je bilo polzko od moče, in kolikorkrat se je pognal mož, da bi prekoračil prečnik, vselej mu je izpoddrsnilo, iz česar je sklepal, da ne pride

nihče gori brez lestve, da torej ubežnik tu ne more biti. Mrzel pot je oblival Jurija, ko je čul, da nekdo ugovarja žandarju in trdi, da vajen človek lahko gori zleze. Ko pa je odšel tej nevarnosti, je hitro zapustil svoje zavetje ter poiskal spet svoje podzemeljsko bivališče.

Tako se je bilo shujšalo življenje Juriju, in ni ga več zapustila neprijetna zavest, da ga preganja sovražnik, kateremu ne more do živega. Miha ga je tolažil, da se bodo sčasoma vendar naveličali, a vse predolgo je trajala gonja, in da ga ni zadržavala zima, pobegnil bi bil v goro. Kakor divja žival se je potikal po gozdu in še ognja si ni upal narediti iz strahu, da bi se ne izdal. Da bi bil brez Mihove pomoči že ujet, to je dobro vedel, in sram ga je bilo večkrat, videti, kako trpi Miha zavoljo njega lakoto, prebiva mraz in popušča pičli svoj zaslužek. Prosil ga je, naj skrbi bolj zase, a pregovoril ga ni, dasi so bili žandarji hudo zagrozili Mihu in očetu, naj se varujeta uhajača. Premca je seveda hudo užalilo, da kdo misli, da bi on kakorsibodi podpiral take ljudi, katere zakon preganja in gospôda lové.

»Jaz tega ne trpim, kratko in malo ne,« je dejal, »da se tako govori o meni. Povejte mi obrekovalca, ki je raztrosil te laži, gospod Križan, jaz ga tožim na krvav pečat. In če bi bil jaz tak gospod, kakor ste Vi, jaz bi lažnjivih govoric ne poslušal.«

Tako je branil Premec svojo čast, in da ni preveril žandarja, ni bila njegova krivda.

»Premec!« mu pravi Križan, »čim manj boste govorili, tem bolje bode za Vas.«

»Za pravico se jaz zmeraj potegnem,« se jezi dedec, »naj stoji pred mano, kdor hoče.«

»Pustiva pravico; pri Vas nima dosti opravka,« ga zavrne žandar. »Ampak nekaj Vam bom povedal, kar ni treba nikomur praviti. Premec, meni se časi sanja, da ste Vi enkrat pri nekem znamenju nekemu uhajaču pomagali uteči. Kaj pravite Vi?«

»Ha, ha, ha!« se smeje Premec, kar nič v zadregi. »Primojdunaj, to so pa res smešne sanje; takih pa še ne! Na te pa ne boste nič zadeli, stavite, kamor hočete!«

»E, Premec!« pravi Križan odhajaje. Stavlil ne bom nanje, ampak če mi jih razloži le en sam človek, se bova še videla!«

XI.

Zopet je poteklo nekoliko časa, da niso iskali Jurija, in prosteje je dihal v nadi, da je zazdaj konec; pozneje se bode pa že kako napravilo. Obiskoval je zopet redno svojo rodovino in pomagal pri domačem delu tako, da se ni ljudem preveč kazal, ali pa je živel v svojem starem stanovanju pri Premcu, kjer sta z Mihom ukrepala, da odrineta takoj spomladi na Hrvaško ali na Ogrsko. Potni list bi se že dobil na kako ime, dela se pa nahaja doli dosti in denarja dosti.

»Vi še ne veste, kaj se pravi živeti,« reče nekega popoldne Miha oblastno očetu in Juriju.

»Če se najeste soka in zabeljene kaše, pa že mislite, da se vam dobro godi; kaj ne? Doli pa na Hrvaškem, najslabše, kar smo jedli, so bili žganci. In kakšni žganci! Kar plavali so v masti. A tam jih malo drugače delajo kakor pri nas. Tukaj jih kuhate kakor krompir, in na skledo za osem mlatičev prideta dva ocvirka; tam pa kar kotel na ogenj, noter pa masla cel lonec, v maslo pa žgancev! Kadar so ocvrti, hajdi na mizo! V skledi pa gledajo tako lepo iz maščobe kakor žabe iz mlake.«

»Kakor žabe, praviš?« se čudi Premec.

»Naj me vzame, kdor hoče,« zatrjuje Miha, »če jih nismo ravno tako iz sklede lovili kakor žabe. Pa to je samo jed; kaj pa denar! Koliko smo tega imeli! Da se ne bom nič legal, do krajcarja ne vem povedati, razumeš, Juri, ampak v okroglem številu: kakor rezanice ga je bilo.«

»Koliko si pa prinesel domov?« vpraša oče.

»Kako ste čudni!« pravi Miha. »Kaj bom nosil!«

»Nič se ne boj, Miha,« pravi Premec, »pa povej, koliko je bilo, da bo Juri tudi slišal.«

»E, kaj bi to govorili,« se brani Miha. »Doli sem imel denarja, oče, doli!«

»Veš, Juri, ko je prišel domov, sem stresel vse iz njega, in koliko je bilo, ugani!«

»Kaj bi ugibal!« ugovarja Miha.

»Juri, ugani!« zapove Premec, ne meneč se za sinov ugovor.

»Ne vem, koliko bi rekel,« pravi Juri.
»Recimo, deset goldinarjev.«

»Ha, ha!« se smeje starec. »Ali si znorel? Naš Miha pa deset goldinarjev! Kako moreš kaj takega vkup spraviti!«

»Morebiti dva goldinarja,« ugiblje Juri.

»Ne uganeš,« pravi Premec, »že vidim. Jaz ne bom nič okroglega števila povedal, kar naravnost pa natanko. Petnajst krajcarjev je bilo vsega skupaj, nič več in nič manj. Ali ni res, Miha?«

»Naj bo, kolikor hoče,« se izgovarja Miha, ki se mu je to preiskovanje sitno zdelo, »doli smo pa le rožljali ob nedeljah. Samega srebra sem imel, da so se mi trgali žepi.«

»To je pa res,« opomni oče. »Ves raztrgan je prišel domov.«

»Za božji čas!« vzklikne naenkrat Miha in skoči pokoncu. »Juri, beži!« Komaj je bil izgovoril Miha te besede, je že nekdo trdo trkal na vrata, katera je previdni Premec zaklepal, kadar je imel Jurija pod streho. Žandarji so bili prišli.

»Kaj pa je?« povprašuje starec.

»Zopet so tu,« odvrne Miha, ki jih je bil zagledal skoz okno. Zunaj pa je razbijal Križan po zaklenjenih vratih in kričal, naj se mu odpre.

»Tako, tako, možje pravice!« vpije Premec in leze počasi izza mize. A vrata, sneta iz stežajev, padejo predenj, in Križan prilomasti v hišo. Po bliskovo mu šinejo oči po vseh kotih,

toda Jurija ni. Ravno je bil Miha nazaj zavalil pečnico, ki je bila odprla pot prijatelju.

»He, tukaj je!« zakriči žandar, ki je stražil zunaj hiše, in kliče Križana. Juri je bil izlezel iz peči in izkušal uiti v gozd; a ko zagleda izhod po straži zastavljen, plane nazaj in izgine pod streho, kamor je peljala prislonjena lestva. Ko pritečeta žandarja, je lestva ležala že na tleh, in težka skrinja je zapirala vsaj za nekaj časa vhod pod streho. Žandarja se posvetujeta, kaj je storiti.

»Počakajva, da pride sam doli,« meni eden.

»Lahko dolgo čakava,« godrnja drugi in ogleduje, kod bi se najlažje prišlo ubežniku do živega. Da je podstrešje na drugem koncu obzidano, je vedel Križan, a še enkrat gre pregledat vse zidanje, ki ga prepriča, da more Juri iz hiše le skoz streho ali pa po isti poti nazaj, koder je bil ušel.

»Da se mi nihče ne gane iz sobe!« zapreti Premcu in Mihi; potem odkaže tovarišu mesto, kjer ima stražiti, vzame lestvo in jo prisloni na spodnji strani hiše k strehi. Urno zleze žandar na streho in jo začne odkrivati, da bi »izkopal jazbeca«. Opeka za opeko leti na tla, in nič ne pomaga kletev Premčeva, ki je bil pritekkel iz sobe jeziti se, da mu bodo raztrgali vso streho.

Juri pa je pod streho premišljeval, kako bi se rešil. Od začetka je mislil, da ga hočeta žandarja z gladom prisiliti, da se vda, in sklenil je mirno čakati do noči, a Križanova namera izpremeni hitro njegov sklep.

Da je Premčeva hiša malo razmršena in razpraskana, temu se še nihče ni čudil, in tudi Križanu se je to tako naravno zdelo, da ni zapazil, da se nekako prepravilno pod vrhom dve vzporedni poki z drugima dvema križata. Po teh črtah je bil razpočen zid skozinskoz, in kadar bi bilo Premcu prišlo na misel vetriti svoje podstrešje, bi si bil lahko odprl lino. Ta hišna slabost pa je bila Juriju znana, in ko je začul, da se pristavlja lestva, se zavihti na strešni tram, priveže zanj staro vrv in odvali kamen iz zida. Toliko je bil pomolil Križan glavo pod streho, da je videl, kako leze oni skoz odprtino iz svoje ječe. Urno skoči z lestve doli in zakriči tovarišu; a v naglici se človek zadene ob vsako reč, in Premec je povsod na poti, tako da se je bil Juri že skrtil med drevjem, ko je počila puška. Kaj pomaga zdaj Križanova jeza!

»Zakaj puščate tega sumnega človeka iz sobe!« vpije nad tovarišem, ki se izgovarja, da mu je Premec zastavil pot.

»Ha, stari grešnik!« se obrne na Premca. »Prazen ne pojdem danes od Vaše hiše. Pripravita se na pot, z nama!«

»Zakaj pa, primojdunaj!« se huduje starec; »to bi rad vedel. Onega pojdita loviti, ki je ušel, onega!«

»Kaj pa naša kravica?« opomni mirno Miha, vesel, da se je rešil Juri.

»Izročita jo, komur hočeta!« odvrne Križan, in kmalu ju odženeta žandarja. Kdor jih

je srečal, se je ozrl radoveden za njimi. »Zopet sta se kje tepla,« je dejal marsikdo. »Da se starcu le ljubi pretepravati se s fantini!« Ko so pa zvedeli, zakaj ju čaka kazen, so ju milovali, češ, dobrega srca sta pa le.

XII.

Izmed gorá, ki obdajajo Dolino, je najvišja goša sv. Florijana. Proti Dolini je lepo z gozdi obrasla; vznožje ji krije borovec; višje gori raste smreka in semtertja tudi macesen; vmes pa se nahajajo veliki kosi košatih kostanjev. Na drugo stran pa je hribovje pusto in skalnato, in globoko pod njim teče zelena Sava. V nedeljo po Binkoštih se bere maša pri Sv. Florijanu, ki je najbolj oddaljena podružnica dolinske fare, in takrat pride pač tudi dolinska mladina gori, da si ogleda cerkvico, ki jo je stari mežnar Ožbè, edini sosed sv. Florijana, tako lepo opral in osnažil in po kateri tako ponosno prižiga sveče. Če pride količkaj takih romarjev, se Ožbè ne zlaže, trdeč, da je bila cerkev natlačeno polna in da je pol ljudi še zunaj stalo. In kako oblastno razkazuje po svetem opravilu cerkev duhovnemu gospodu ali kakemu drugemu veljaku in ne pozabi povedati, kako čudo se je bilo ondi zgodilo pred nekaj leti. »Krovca smo imeli,« pravi, »tistega Tineta, ki postrani hodi. Ko je bil pokrtil cerkev, pa pravim, naj še zvonik malo pomaši, ki je tudi potreben. Pa grem v hišo po vrv, da bi ga privezal; toda Tine je že tak, srčan, da malo takih, in v glavi

se mu nikdar ne zvrtil. O, pravi, oče, saj ni treba vrvi; na tako pripraven zvonik še nisem naletel; ves je pri tleh. Lop! prileti doli iz gornjih lin. Ali si videl, pri tleh? mi je bilo na jeziku; a premagal sem se in zaklical: sv. Florijan, pomagaj! in Tine je zopet vstal. Malo bolj je še postrani hodil, a kmalu je bil dober.« Tako pripoveduje Ožbè in potrkava na mala dva zvona, oh! tako genljivo, da stopajo njemu samemu solze v oči. In kaj se je bilo zvonovoma pripetilo, če je res, kar pripovedujejo Dolinci! Na goro sta bila prišla, tako pravijo, dva tujca, malovredna človeka; in kje se takih ne dobi? Ogledala sta si cerkev in odšla. Ko pa je hotel Ožbè opoldne zvoniti, ni bilo zvonov nikjer. Hajdi za potepuhoma! Pri Litiji so ju dobili in zvonova pri njih, ki sta izgubila seveda v taki družbi vse blagoslove. V koših sta ju nesla Ožbè in njegova žena Meta v Ljubljano zopet blagoslovit.

Sama zase ne stoji gora sv. Florijana, ampak po obeh plateh se vrste drugi hribi, komaj manjši od nje; in če zaviješ od cerkve proti vzhodu, te pelje steza malo navzdol, potem pa po ravnem skoz prijeten gozdič, ki ga pretrgajo čez pol ure hoda njive in pašniki po širnem gorskem vrhu. Tu stoji na lepi trati prijazna hiša Pečarjeva. S skriljo krita streha se vidi pozimi iz Doline, poleti pa izgine za drevjem, ki je nasajeno po vrtu. Hišica ni visoka, a široka je in dolga. Vhod ima od Doline obrnjen, in spredaj stoje štiri visoke

smreke. Kraj se imenuje Strma peč, zakaj kakih sto korakov od hiše je svet pretrgan proti savski strani, in globoko doli zija velik prepad, čigar rob je navrh obdan s kameneno ograjo, pravim ciklopičnim zidom, brez malte sestavljenim. Kraj prepada so v skalo vsekane priproste stopnice, po katerih hodijo ljudje podnevi, kadar ne polzi preveč, in če ne utegnejo ubrati daljšega in varnejšega pota. Posebno varno ni hoditi med tem skalovjem; zakaj prigodi se večkrat, da se kaka skala odtrga in zvali v prepad, in pred nekaj leti je bilo ubilo ondi — lesen križ sredi pota izpričuje — majhno deklico pastirico, ki je pred dežjem iskala zavetja pod skalo. Če pa se skala nad teboj sproži in jo slišiš bobneti po pečevju, Bog ne zadeni, da bi skočil nazaj ali pa stekel naprej: obstani ali pa korakaj mirno svoj pot, tako pravijo ljudje, ki morajo to vedeti. Kdor se pa ne more zanesti na svoje noge in na svojo glavo, ta naj se drži kolovoza, ki pelje mimo hiše po ravnem in se polagoma zavije doli proti zeleni Savi. Na tej poti stoji pod vrhom še ena hiša, Šimónova. Šimón je Pečarju najbližji sosed, a dasi stojita hiši komaj četrť ure narazen, vendar ne spadata obe pod eno faro. Vrh hriba je meja fare Dolinske, kamor se Pečar prišteva, in fare sv. Andreja, ki obsega še Šimónov dom.

Tako lepe lege nima Šimónova hiša kakor pa Pečarjeva. Zidana je v breg, tako da je stanovanje na eno stran pri tleh, na drugo pa v

prvem nadstropju z vhodom po stopnicah. Zemlja okrog je pusta: povsod moli skala iz tal in izpodriva rastlinje, in kar je polja pri hiši, se obdeluje težko; zakaj svet visi kakor streha, in kamenje ovira košnjo in oranje.

Mraz je še svečna meseca zlasti po hri-
bih, kjer piše oster veter, in prileže se človeku
gorika peč. Stopimo malo v Šimonovo hišo, da
se seznanimo z njenimi prebivalci! Za majhne
ljudi je narejena prostorna izba, in ponižnost je
vajena, prikloni se tedaj, ko vstopiš, da se ne
zadeneš ob strop. Pri veliki peči sedi mati Ši-
monovka in vije prejo, zraven nje pa vleče sin
Štefan moško tobak iz kratke pipe. Mladenič
ima kakih petindvajset let in ni prav zdrav vi-
deti; blede obraz in gosto pokašljevanje kaže,
da se je bati fantu pljučne bolezni.

»Anica!« ogovori Štefan svojo sestro, mla-
do dekle, ki je šivalo za mizo. »Ali veš, kaj je
pri Pečariu novega?«

»Nič ne vem,« odgovori dekle in šiva dalje.

»Ali hočeš, da ti povem?« nadaljuje Štefan.

»Le povej!«

»Pa saj vidim, da me ne poslušáš. — Če
mi kupiš v nedeljo tobaka, pa ti povem.«

»O Štefan, Štefan!« se oglasi zdaj mati,
»pusti kajenje in tobak! Jetiko boš dobil, boš
videl.«

»Kaj, jaz jetiko!« se ponese Štefan, skoči
pokoncu in se potrka na prsi. »Le poslušajte,
mati, kako to grmi! Jaz imam dvojne prsi!«
Kašelji mu ustavi moške besede. »Nekaj imam

v grlu,« pravi, ko se je odkašljaj, »pa sam ne vem, kaj.«

»Varuj se, varuj se!« svari mati. »In pri vsem tem tudi dosti stane ta razvada.«

»Kaj bo teh par krajcarjev, to in pa nič!«

Zdaj se odpro vrata, in noter stopi dekle, ki je že nekoliko poznamo.

»O dober dan, Rozalka!« vzklikne Anica, vstane izza mize in ji hiti naproti. »Kaj si pa ti prinesla?«

»Dober dan, mati!« pozdravlja Pečarjeva hči Šimonovko. »Vi ste pa vedno tako pridni. Nekaj kolin vam pošiljajo naši.«

»Dolgo te že ni bilo k nam, Rozalka!« jo kara žena.

»Saj tudi Anica ne pride nič k nam v vas.«

»Jaz imam ravno zdaj precej šivanja,« se ta izgovarja, »kakor bo pa to izgotovljeno, se bodeva videli večkrat, če bo malo odnehal mraz.«

»Danes pa res ni prav nič mraz,« se smeje Rozalka, dasi ji žare lica od mrzlega vetra. »Ti si preveč zmrzla.«

»Tako rado me res zebe,« pravi Anica, drobno, bledolično dekle, ki se vidi zraven krepke, rdeče Rozalke še šibkejša, in mislil bi človek, da je ta čedni obrazek z velikim očmi kake preoblečene gospodične, a ne v pustih hribih doma.

»Rozalka!« pristopi zdaj Štefan. »Mene pa nič ne vidiš?«

»O, glej ga!« pravi Rozalka. »Ali se ti tudi greješ? Ali te ni sram na tak lep popoldan za pečjo?«

»Kaj pa, da me je,« pravi Štefan. »Mene pa ne boš povabila v vas?«

»O ne, saj vem, da sam prideš.«

»Prav res,« pravi mati. »Doma mu je hitro mraz, gori pa leze vsak dan. Saj se ga morate že naveličati.«

»O, zakaj? Še krajši čas nam je; ampak doma ga pogrešate. Zato bi bilo najbolje, da pridete enkrat vi vsi gori, potlej pa mi doli.«

»Kaj pa, kaj pa!« se smeje mati. »Hišo pa kar zaklenemo.«

»Počakaj, Štefan!« pravi zdaj Anica. »Meni bo pa Rozalka sama povedala, kaj imajo gori novega.«

»Novega?« premišljuje Rozalka. »Ne vem, kaj bi imeli. Kaj misliš, Štefan?«

»No, ali niste včeraj dobili hlapca?«

»A, tako? Saj res! Včeraj se nam je prišel nekdo ponujat, in vzeli smo ga. Oče so že stari in potrebujejo pomagacha, in fant bo menda priden.«

»Odkod pa je?« vpraša mati Šimonovka.

»Od Doline doli.«

»Ha, Dolinec!« se zasmije Štefan. »Ne vem, če bo kaj prida. Doli so ljudje mehki, razvajeni; tukaj pa mora biti človek trd, železen, da ga ne prevrne vsaka sapica.«

»Tak kakor ti!« pravi mati.

»Ho, mati, kaj pa mislite?« se jezi Štefan in se potrka na prsi. »Jaz se le zdim tako slab, pa sem trden in bolan še nisem bil nikoli. Česa pa pogrešam, mati? Nič. Kvečemu denarja, pa dekleta.«

»Boš tiho!« ga posvari žena. »Kako pa govoriš!«

»Nič hudega, mati. Ampak, Rozalka, kadar bo začela burja briti, boš pa morala hlapcu kamilic kuhati.«

»O, ne vem; prečvrst je, priden pa tudi, tako da bomo prav zadovoljni, če ostane zmeraj tak. Toda zdaj moram iti. Z Bogom, mati! Anica, izkusi vendar, da nas obiščeš.«

»Počakaj, Rozalka,« pravi Štefan, »jaz te spremim nekaj časa.«

»O ni treba,« pravi ta. »Zunaj je mraz, le ostani doma!«

»He! kaj se pa jaz menim! Golorok grem s tabo, če ni drugač.«

»Nikar ne nori!« ga opominja mati, in Štefan vrže suknjo nase in hiti za dekletom.

»Rozalka, Rozalka, kaj pa tako tečeš?« vpije za njo in jo izkuša dohiteti.

»Zato, ker se mi mudi,« odgovori ona.

«Saj prideš še domov. Malo no počakaj, nekaj lepega ti bom povedal!«

»Kar gredoč povej!«

»Rozalka, kaj praviš? kako ti misliš? kaj bi ti dejala, če bi ti jaz povedal, kako te imam rad?«

»Smejala bi se ti,« pravi Rozalka. »Zato pa rajši tiho bodi! Saj si mi to že večkrat pravil, in ni nič posebno lepega.«

»Ti mi nikoli ne verjameš!« toži Štefan in jo izkuša vloviti za roko, a ne posreči se mu.

»Kar pusti mojo roko!« pravi Rozalka. »Najbolje je, če ostane pri meni.«

»Oh, kako si hudobna!«

»Štefan, pusti vendar te neumnosti,« se jezi deklica. »Povej mi kaj pametnega, potem te bom rajša imela.«

»Ali me boš res rada imela?«

»Res, če ti rečem.«

»I, kaj bi ti pa povedal,« premišljuje Štefan, »ko nič ne vem, čisto nič posebnega; samo nekaj vem, Rozalka, da me ti nimaš nič rada.«

V takem pogovoru sta prišla daleč od Šimonove hiše. Skoraj sredi pota od Pečarja sem je velik studenec, iz katerega je napeljana voda na korito. Ta studenec tudi v največji suši ne usahne, in Pečar in Šimon gonita sem živino na vodo. Baš je napajal Primožev Juri Pečarjevo govejo živino, ko pride Rozalka s Štefanom.

»Štefan, zdaj pa le pojdi domov,« pravi deklica, »da ne bodo rekli tako pa tako, da postopava okrog pri belem dnevu.«

»Kdo bo rekel! A, tam je vaš novi hlapec, ali se tega bojiš?«

»Prav tega. Bog vé, kakšen človek je; morebiti rad ljudi opravlja. Kar pojdi, z Bogom!«

»Nič se ne boj, Rozalka! Če bo kaj rekel, jaz mu že pokažem.«

»Če ne greš, bom jaz huda!« mu zažuga deklica, in Štefan se poslovi. »Drevi pridem kmalu; slišiš?« vpije še za njo; a ona je bila že daleč in hitro je došla Jurija, ki je tiral rogate svoje podložnike domov.

XIII.

Juri služi na Strmi peči za hlapca. Večkrat mu je bilo prišlo na misel, zlasti ko so ga začeli loviti, da bi gori poskusil svojo srečo, kajti, da ga Pečar vzame v službo, je vedel. A na zimo vendar ni hotel hoditi, in malo ga je tudi strašil samotni kraj. Najbolj ga je odvrčal od te misli stari Premec.

»Oh, Jurček!« je dejal časi, »bridke solze me hočejo obliti, kadar tako govoriš. Kaj hočeš, ljubi moj, po onih puščavah! Ljudje sami nimajo kaj jesti, in ti hočeš pri njih kruha iskati? In kakšni ljudje so gori! Dve besedi izpregovori vsak teden, in odgovora ne dobiš od takega štora drugač, kakor če vanj skočiš. O dolg čas, dolg čas, da se Bogu smili. In mraz je gori, mraz, da vse poka; Miha, daj mi kožuh s peči! Veter pa tak, Juri! le počakaj, da ti povem. Samo enkrat sem bil zadnja leta gori, pa Bog me varuj še katerikrat! Ko grem tako po bregu, živ! mi vzame veter klobuk z glave in ga nese doli v graben; jaz pa za njim. Pri-mojdunaj, Juri, tri druge klobuke sem dobil v hosti, svojega pa ne.«

Tako je pregovarjal dedec Jurija; ko so bili pa Premca odgnali žandarji, se je potikal

Juri celo noč in skoraj ves drugi dan po gozdu. Z nočjo pa se je približal varno Premčevi hiši; gledal je okrog sebe in pazil; vse je bilo tiho in mirno. Splazi se bliže, nikjer nič živega! Iz izbe ne vidi luči, ne sliši Mihovih orgel, in vrata so zaklenjena. Juri pogleda v hlev, a tudi tu ni stare kravice, ki se je sicer dolgočasila pri jaslih. Dasi ni bil strahopet, vendar obide groza Jurija v tej samoti, in polasti se ga grenak čut zapuščenosti. Naglo ostavi Premčevino in hiti proti domu. Tam zve, kaj se je zgodilo, kako so odgnali Premca in sina njegovega. Prva misel mu je bila, da bi se sam podal žandarjem in rešil svoja dobrotnika, ki trpita zanj. A poučé ga, da bi to onima nič ne pomagalo, ko je dokazano, da sta ga imela pod streho. Po večerji odide Juri in krene nehoté proti Gorici. V Rožančevi hiši zagleda luč, kar mu zbudi silen srd. Premec je zaprt, on se mora skrivati okrog in vse zavoljo tega Iškarijota. Hišo mu zažgem, si misli v svoji jezi. A kmalu se spomni svoje nehvaležnosti, kako je prevaril svojega rešitelja in osramotil pred vsemi ljudmi. Po pravici trpim, pravi sam pri sebi in se obrne, prav se mi godi. Premec tudi ni nedolžen in vrhutega, Bog vé, če nas je res izdal Rožanec. Če se me ljudje ogibljejo kot uhajača, ali naj me še kot požigalca črté in zaničujejo? Ker ni bil Juri hudobnega srca, ga je lahko odvrnil ta pomislek od nesrečnega sklepa. A zdaj šele, ko nima ne Miha, ne očeta njegovega, zdaj šele čuti, kako je sam, kako je izpahnjén iz človeške

družbe. Zadnjega prijatelja je izgubil, in ves drugačen se mu vidi zdaj rojstni kraj. Živo mu stopi pred oči hiša na Strmi peči in prijazni njeni prebivalci. Tja poidem, si reče; domačo vas zmerom lahko vidim, nesreča pa me nemara ondi ne bo dosegla. Zadnjič prenoči doma, ne da bi razodel komu svoj sklep, in preden se dan zazna, vzame slovo od očetove hiše in mirne vasi, kjer je užil toliko veselja, prebil toliko žalosti.

Ko dospè vrhu gore, si obriše pot s čela in se ozre nazaj. Solnce je bilo razlilo svoje žarke čez vso majhno dolino, tisoč in tisoč drobnih biserov je lesketalo po ravnini, po kateri se vije Dolinščica kakor srebrn pas po belem krilu. Drugačen prizor pa se mu pokaže na drugi strani. Gosta megla leži do vrha gore, in on stoji na meji solnčne zemlje kakor na obrežju temnega morja. Torej v tej megli bomo živeli, misli Juri in se obrne otožen proti domačemu kraju. Naenkrat pa zalaja nad njim Pečarjev pes in privabi gospodarja pogledat, kaj je. Vesel je pozdravil Matija svojega zranca in ga peljal v hišo, kjer je Rozalka z materjo pripravljala zajtrk. Po jedi se hitro pogodé. Obleke si je največ izgovoril Juri, ker te je bil najbolj potreben in pa mirnega bivališča. Da je od Doline doma, to so vedeli, in da mu je Juri ime. Materi se je čudno zdelo, da nima nič skrinje in da je vse v ruti s seboj prinesel, a Matija si je mislil, da je fant pač izbirčen v službah in goste službe redke suknje. Ro-

zalka ni rekla nič, ne da ji je po godu in ne narobe.

Gospodar je odkazal Juriju vsakdanje delo in ga peljal potem po svojem posestvu, da mu razkaže meje in pove, kaj je tu, kaj tam nasejano. Mnogo zemlje ima Pečar, a po ravnem je leži malo; gozdi so lepi in mnogo bi bili vredni, ako ne bi bilo tako težko lesa spravljati iz njih; njive in travnika ni dosti, a ob gozdu in po hosti se razprostirajo veliki pašniki, zakaj ovčarstvo daje glavni zaslužek Pečarju. Zraven hiše stoji dvoje prostornih poslopij: hlev za ovce in goveda in skedenj s shrambami kmetskega orodja. Vmes je vodnjak, iz katerega se napaja živina, kadar ne more iz hleva. Trikrat na dan je bilo treba nakrmiti živino. Delo na polju se še ni bilo pričelo, in ker ni bilo drugega opravka, je popravljial Juri orodje: drevo, brano, voz, zakaj spreten je bil za tako reč, in marsikaj ga je bil naučil Premec, ki še zase ni imel denarja, nikar da bi ga dajal rokodelcem. Od vseh strani je bil ogledal svoje novo domovje, kod pa je bil prišel gori tisto noč, ko je hodil iz Ljubljane, si ni mogel razložiti. Rad je šel pogledat domačo vas, kadar jo je obsijalo vzhajajoče solnce, ali kadar se je na večer zavijala v senco, toda čimdalje manj se mu je tožilo po njej. Črez dan ni utegnil in ni hotel postopati, zvečer pa, kadar je bilo opravljeno delo, se je shajala vsa družina v hiši, in hitro je tekel čas med prijaznimi razgovori. Gospodar Matija ni bil gostobeseden, a iz vsa-

ke besede je gledala odkritosrčnost in dobrohotnost, ki se hitro prikupi. Zgovornejša je bila gospodinja Neža, in čisto materine čudi edini otrok, vedno vesela Rozalka. Ko je bil Juri prvi večer v tej družbi, se mu je zdelo, da je zopet doma, da vidi poleg sebe očeta in mater, in da sliši zopet ljubki smeh svoje sestre. Premčeve družčine vaje je prišel naenkrat na ves drugačen svet. Od začetka je mislil, da ne bo mogel pogrešati Premca in njegovega sina, a kmalu mu je bil pogovor z novimi znanci toliko dražji in lepši, da se je z nekako neprijetnim čuvstvom spominjal nazaj prejšnjih zabav. Svet se mu je zdel ta pomenek proti onemu praznemu besedovanju, in tem hitreje se mu je priljubilo redno, zdravo življenje, ker je bil sit do grla ničemurnega pohajkovanja. Od mladih nog vedno k dobremu napeljevan, je bil ohranil še krepostno podstavo, in hudo ga je časih speklo, ko je videl, kako malo je razvit pri Premcu čut pravičnosti. Nehoté je primerjal Premca s Pečarjem, in kako neugodno je bilo to primerjanje za njegovega rešitelja in dobrotnika, ki mora celó ječo zanj trpeti! Žalilo je to Jurija, kakor boli vsakega človeka, če mora biti hvaležen komu, kogar ne more čislati.

Pečarjevi so pa tudi skrbeli zanj, kakor da bi bil domač. Mati je takoj videla, da nedostaje Juriju perila, in brž je naročila, kar je bilo treba, in Matija je poskrbel, da se mu je hitro izgotovila izgovorjena obleka, »da se fant ne bo sramoval.« Šentflorijanski cerkovnik, ki je ob-

iskoval ob nedeljah Pečarjeve, je bil krojač in šival ljudem daleč po pogorju, in posebno so ga cenili za irhovino; nanj se je obrnil Matija. Klubuk je kupil Juriju, ko je imel opravek pri komisiji, in dal mu je svoje visoke škornje, ker so prizadevali njemu preveč sitnosti pri obuvanju. Tako je bil mladenič nov od vrha do tal.

XIV.

Znanja Pečar ni imel z mnogimi ljudmi; največ je občeval s sosedom Šimonom, čigar sin Štefan je skoraj vsak dan prišel v vas. Prvi dan ga je Juri le malo videl, in samo povedali so mu, kdo da je. Komaj pa so drugega dne Pečarjevi odvečerjali, že je prikadil moško Štefan. Poznalo se je mladeniču, da je tukaj domač, po vsem vedenju; saj je tudi petelin na domačem dvorišču najpogumnejši, in krog domače hiše pes najhuje laja. Z neko ponosno dostojnostjo ogovori Jurija. »Kako ti je pa ime, fant?« ga vpraša.

Ko mu Juri pové svoje ime, se zasmije Štefan na ves glas. »Presneta reč!« pravi, »Dolinci pa menda res ne poznate drugega svetnika kakor sv. Jurija.«

»Sveti Juri je patron kmečkega stanu, Štefan, če še ne veš,« razlaga mati.

»E, pa ga slabo varuje,« ugovarja Štefan, »če ne bo drugače, si bomo morali drugega izbrati. Komu pa se godi slabše na zemlji ko kmetu?«

»Dokler nam ni večje sile,« meni gospodar, »hvalimo Boga in prosimo ga ljubega zdravja!«

»Zdravja, oče?« povzame Štefan. »Presneto! kje bodo pa ljudje zdravi, če ne po gorah, kjer veter zrak čisti in bolezen odnaša. Le pogledite, kakšni ljudje so po dolini!« In Štefan pogleda Jurija po strani. »Velik je pač in širok, a znotraj je otel, in vsako težje delo ga užene. Z eno roko ga suneš, pa pade. Kratek človek in dobro podstavljen, tak je za v goro, ali ne res?« Pomilovalno se je obrnil Štefan k visokemu, suhemu Juriju, ki je klal pri peči polena.

»E, kjer sence ni, tudi grma ni,« opomni Matija. »Toda pustimo to govorjenje, ki ne velja nič. Povej rajši, če pojdeta z očetom na semenj k Sv. Andreju tja drugi teden!«

»Ne vem še, mislim pa, da pojdeva.«

»Jaz ne bom mogel iti; morebiti bosta imela pa priliko zame kupiti par voličkov, mladih, da bi jih spomladi učil delati. Časi se je ondi dobro kupilo.«

»Bom že povedal očetu,« pravi Štefan in se obrne k Rozalki. »No, Rozalka, ti pa nič ne govoriš?«

»I, saj ne morem vmes,« odgovori dekle, »ker si ti tako zgovoren.«

»Zakaj pa bi ne bil, dokler sem mlad? — Juri, kaj pa je v Dolini novega?«

»Jaz ne vem nič posebnega,« odgovori Juri.

»Kaj pa je s tistim fantom — čigav je že bil? Ti ga moraš poznati. Od vojakov je ušel. Ali je doma?«

Juri se skloni po poleno, da bi skrtil rdečico, ki ga je oblila, dasi bi je pri slabi luči ne bil zapazil nihče.

»Nič ne vedó,« pravi, »kje je sedaj.«

»Taki so fantini,« modruje Štefan. — »Kaj pa, tepo se še kaj ponoči?«

»Po malem še zmeraj.«

»Da se ta navada ne dá odpraviti,« pravi Matija. »Koliko nesreč se zgodi ob tej neumnosti!«

»E, kaj se bo zgodilo!« se ponese Štefan. »Človek ima trdo betico, da še sam ne vé, kako.«

»Zdravje se zapravlja,« nadaljuje Matija. »In koliko je vredno delo takega človeka, ki po cele noči okrog oglari, črez dan pa dremlje? Če bi imeli starši in gospodarji resno voljo, bi bilo tega kmalu konec.«

»To mora biti, oče, pa mora biti!« se brani Štefan. »Kar svet stoji, so hodili mladi ljudje v vas in se pretepevali.«

»Oh, Štefan,« se smeje Rozalka, »kaj bi rekli oče, če bi ti začel naenkrat rjuti okrog hiše ponoči? To je že bolje, da si modrejši.«

»I, presneta reč!« pravi Štefan, »naj bi kdo drugi poskušal kaj tod okrog, bi se jaz že postavil po robu.«

»Torej bi se?« vpraša Rozalka.

»No, in pa kako!« se baha Štefan. »Poštenemu človeku bi ne privoščil, da mi pride v pest. Ne bi se hitro pobral, če bi ga vrgel jaz ob tla.«

»Štefan, Štefan,« se smeje dekle. »Ne smeš biti tako neusmiljen! Kar nečeš, da bi ti drugi storili, tudi ti njim ne stori. Ali bi ti rad, da bi te kdo tako stresel?«

»Naj me, če me more! Nič mu ne branim, ampak svetovati pa ni nikomur. — Smejati se moram, kadar se spomnim, kako sem bil onegavega Florijana, ki je tudi tak kakor žrd, lepo na tla položil. S tistimi dolgimi rokami je začel mahati, kakor bi orehe klatil; jaz pa se mu zakadim pod noge, in precej je ležal.«

Ura je odbila devet, in materi se je že zehalo za kolovratom pri teh važnih pogovorih. Juri je dokončal svoje delo in položil naklane treske na peč, da se posušé, in Štefan se je odpravljjal.

»Še en šopek mi daj, Rozalka,« pravi pri odhodu, »da bom bolj moški in da se bo vedelo, da sem bil v vasi!«

»Kar zunaj si ga natrgaj,« odvrne Rozalka. »V meji menda koprive niso pozeble. — Pozdravi Anico, in ona naj pride tudi kaj gori!«

Juri vošči vsem lahko noč in odide s Štefanom, Rozalka pa ju spremi do vrat.

»Znaš ti zaukati, Juri?« pravi Štefan in zavriska tako žalostno, da je Jurija smeh silil. »Zaukaj še ti!« pravi Juriju.

»Ne, jaz ne znam,« se brani Juri. »In kaj bi ljudi budil iz spanja!«

»Nihče še ne spi; kar zaukaj! Kaj ne, Rozalka, da mora zaukati?«

»No, Juri, pa zaukaj še ti!« pravi Rozalka, »da bomo vedeli, če znate doli bolje.« In Juri zavriska iz krepkih prsi, da zazvenči Štefanu po ušesih in se razlegne v tihi noči daleč po pogorju.

»Vriskati pa znaš,« pravi Štefan, »to me moraš navaditi!«

Od hleva sem pride počasi sultan, maha s kodrastim repom, povoha Jurija in Štefana in koraka za njima. Juri zleze v svojo spalnico nad hlevom, Štefan pa uka proti domu, naj se mu tudi skazi vsak poskus. Revež Štefan, si je mislil Juri, kako je vendar močan! Rozalka pa se je smejala Štefanu še bolj zdaj, ko ga je primerjala z Jurijem.

Mineval je dan za dnevom. Sobotni večer se je osnažilo vse pohišstvo in pospravilo vse, kar bi preveč spominjalo delavnika. Ob nedeljah pa je bila navada, da je šel en del prebivalcev na vse zgodaj k službi božji k Sv. Andreju, drugi pa v Dolino k maši ob desetih. Juriju je bilo dano na izbiro iti, kadar bi hotel; izvolil pa si je zjutraj k Sv. Andreju, kar je bilo posebno všeč gospodarju. Tako je prav, je dejal, mlad se mora navaditi človek zgodaj vstajati. — Poklicati ni bilo treba Jurija nikoli. Preden je bil dan, je kladel veselo žvižgaje svoji čredi. In ko je to opravil, opravi tudi sebe, potem pa se napotita z gospodarjem proti Sv. Andreju. Ko prideta do hiše Šimonove, se malo oglasita, če bi šel nemara kdo z njima; Šimon in njegova žena sta se jima pri-

družila. Tema je še bila, ko začno iti navzdol; kmalu pa more oko razločevati gorske vrhove od neba, in kakor svetlosiv trak se razpne po obzoru. Ozka pot pelje po hribu doli, čez nekaj časa pa se razširi, postaja manj strma, in kmalu se vzdigne na drugi strani griček, ki raste tem bolj, čim niže prideš doli; in naenkrat si v tesnem grabnu, in izgine ti svetli pas jutranje zarje. Na desno se potem zavije pot okrog griča, in pokaže se majhna dolinica in sredi nje bela cerkvena, obdana od nekaj malega preprostih hiš. Tu je pri Sv. Andreju. Krasno se je žarilo nebo, ko so dospeli potniki do svojega cilja, in kmalu jih povabi zvon v cerkev. Juri še ni bil nikdar tukaj, in storilo se mu je inako, ko je slišal tuji zvon in se domislil, da dolinski njemu ne poje več in da ne bo več stal med znano mladino v domači cerkvi.

Maša je minula, in dan se je naredil. Možje so stopili vkup, da se pomenijo o domačih stvarih, in sivi župnik nagovarja iz cerkve gredeč tega pa onega.

»Ho, ho, oče!« pravi smeje se Pečarju. »Ali Vam nisem že rekel, da nikar ne hodite iz svoje fare?«

»Gospod župnik,« se izgovarja mož, »drugi hodijo pa v našo, in Vi ste tako dobri, gotovo tudi za nas molite.«

»O, moji župljanje so sami preveč potrebni,« pravi župnik in odzdravi Šimonu in Juriju.

V lepem jutru se vračajo naši znanci domov, in dočim so prej bolj tiho in molče korakali, je razvezal svetli dan jezik posebno Šimonu in njegovi ženi. Radovedno sta izpraševala Jurija o vsakovrstnih rečeh, da jima je komaj sproti odgovarjal. Govorili so o zimi, da letos ni bila posebno huda, o vremenu, da bo spomlad skoraj tu, o kupčiji, da se bo dobro prodajalo, in o tem in onem, dokler niso prišli domov, kjer jih je čakal zajtrk. Rozalka in mati sta bili pripravljene na odhod, in ko so izpregovorili par besedic, ji pride Štefan s svojo sestro klicat.

»Rozalka, danes pa moraš dati kitico rožmarina,« prosi Štefan.

»O, kadar se gre na božjo pot,« meni deklica, »se spodobi bolj brinje.«

»Juri ga je tudi bolj zaslužil,« pravi mati, »ker je bil tako priden in zgoden.«

»Vsak trud je svojega plačila vreden,« opomni Štefan, »in koliko se jaz trudim, ko vaju spremljam in varujem.«

»Ali pa me tebe,« odgovori Anica, »da ne obtičiš v Dolini.«

»O kaj pa! Mislita, če posedim malo pri kupici vina, da ne znam več domov?«

»Znaš že, a predolgo hodiš,« se smeje Rozalka. »Da boš pa videl, da sem jaz boljšega srca, nego ti misliš, dobiš eno kitico. Juri pa tudi eno.«

»Juri, zakaj pa ti nečeš hoditi z nami?« vpraša Anica.

»Ne utegnem prav,« odgovori Juri. »Preveč bi se zamudil doli in jaz tudi lahko vstajam.«

Rozalka prinese dva šopka in dá enega Štefanu.

»Juriju ga pripnem pa jaz,« pravi Anica in okiti njegov klobuk.

»Le urno, le urno, da ne zamudimo!« priganja mati, in moško odide Štefan s svojimi varovankami.

Juri gre po svojih opravkih, in ko pride črez nekaj časa v hišo, najde Matija pri ognjišču.

»Danes pa Vi kuhate, oče?« ga nagovori.

»Jaz,« mu reče. »Ob nedeljah je že tako, in vse zadene človeka v življenju. Mati je pripravila kosilo, in jaz je pristavljam k ognju.« Kakor izkušen kuhar je prestavljal lonce, popravljajl drva in prižigal svojo pipo. Juri mu je donašal vode in pomagal pri tem in onem, pred vežo pa se je solnčil sultan in pomežkoval s svojimi dobrodušnimi očmi. — —

Popoldne pa je solnce gorko sijalo, in vidno se je tajal sneg pod bleščečimi žarki. Mati in Rozalka sta se bili že vrnili iz Doline in sedeli pred hišo, Juri pa je ogledaval z Matijem kamenitno ograjo, ko pride v vas cerkovenik od Sv. Florijana. Ožbè, majhen možiček prijaznega obraza, je bratranec Pečarjeve žene in hodil rad ob nedeljah obiskavat svojega soseda.

»Dober dan vam Bog daj vsem vkup!« pozdravlja Ožbè, »očetu pa še posebej par volov, materi nov kolovrat, Rozalki pa brhkega ženina. — Kje pa imate fanta, ki sem mu moral tako neutegoma obleko delati?«

»Ravno gre z očetom sem,« odgovori Rozalka.

»Ha, fant!« pravi Ožbè in ogleduje Jurija od vseh strani, kako mu stoji njegov umotvor. »Veš kaj, ti si pa na dobri zemlji zrastel; visoko si se spel.«

»Na Vašem zvoniku bi Juri lahko od tal uro navijal,« meni Rozalka.

»Ne, tega bi pa sam sveti Krištof ne mogel, Rozalka,« odvrne Ožbè.

»E, Ožbe!« pravi mati. »Kako da bi ne mogel, če je pa pisano, da je bil dvanajst kolmcev visok?«

»Vse zastonj!« razlaga Ožbè. »Na našem zvoniku bi ne mogel naviti ure, zato, ker nobene ni.«

»Ah, na to pa nisem mislila,« pravi smeje se mati in povabi Ožbèta v hišo, da bi pokusil kolin.

»No, Juri,« vpraša Ožbè, »— saj za Jurija sem te slišal klicati — kako si zadovoljen z obleko?«

»Na vso moč!« pravi Juri. »Bolje bi ne mogla biti narejena.«

»Prav imaš!« reče Ožbè vesel in seže Juriju v roko. »Tako se mora govoriti, naravnost in po pravici. Kar se tiče irhovine, se jaz

izkusim z vsakim, naj bode, kdor hoče, in če tudi cesarju šiva. Le poglej, kako se ti prilega!«

»Veste, oče,« ga podraži Rozalka, »Juriju menda vse dobro stoji, če je le količkaj narejeno.«

»Dekle, dekle!« žuga Ožbè. »Ali si to že tudi zapazila?«

»Kaj bom zapazila!« pravi Rozalka in steče v hišo. Kmalu za njo pride Ožbè in izprazni svoje žepe. Rozalki je bil prinesel lepih jabolk, očetu polič borovničevca in materi vsakovrstnih domačih zdravil, kakršnih je nabiral po gori. Zakaj Ožbè ni samo cerkovnik, ampak tudi sloveč zdravnik. Daleč ga kličejo ljudje k bolnikom, in on rad pomaga, kolikor more. Zob izdere Ožbè boljše kakor vsak drugi; ljudje baje kar zadremljejo, kadar jim puli škrbine. Zdravi pa on živino ravno tako dobro kakor ljudi. Večkrat se prigodi, da prinese kako živinče otekel gobec s paše, ker je je gad pičil, Ožbè pa pride, je namaže s škorpionovim oljem, in takoj mu mora odleči. Arnike, trpotčevega semena, stolčenih sladkih koreninic in drugih lekov zoper vsako bolezen se pri njem vedno dobi. — Kar on mežnari, tudi še ni kupil kadila. Ampak smole si nabere, prave smole, kakršna teče iz ranjene smreke; to zakoplje potem v mravljišča in pusti dalje časa ležati. Kadar jo pa izkoplje, ima duh lepši in močnejši ko katerosibodi kadilo, in Ožbè trdi, da sami sveti Trije kralji niso prinesli boljšega v dar.

»Ožbè!« kara mati svojega gosta, »zakaj ne pripelješ žene s seboj?«

»Veš, Neža,« se opravičuje Ožbè, »eden mora biti vendar doma, da varuje hišo; in žene ne smem preveč razvaditi, če ne, bo zmeraj za mano tiščala.«

»Glej ga, glej ga! Le počakaj, enkrat ti jo izpeljem, da bo pri nas nekaj časa; potlej jo boš pa rad prišel iskat in bolj jo boš imel v čislih!«

»Moja Meta bi mi še ne privoščila ne, da bi malo posamoval.«

»Kakšni so vendar ti moški!« se huduje Rozalka. »Le hvala Bogu, da nimam še tega križa!«

»Rozalka, nikar se ne pregreši!« svari Ožbè. »Naenkrat pridejo snubci, in po tebi bo. Ali že kaj prida hodijo?«

»Nič kaj ne, oče! Pripeljite vendar Vi katerega, če veste za koga!«

»Kaj pa Šimonov Štefan? Ali je zdrav?«

»Zdrav pa, zdrav,« se ta oglasi in vstopi moško s sestro Anico. Za njima pride tudi Matija z Jurijem. Ženske so sedle skupaj, in šepetanja in smeha ni bilo ne konca ne kraja.

»Zdaj jih pa le pri miru pustimo, da se nas ne lotijo!« meni Ožbè in prisede k moškim. Kmalu se vname živ pogovor; zakaj rad je govoril Ožbè, in zdaj je bila prilika razprodati vse, kar se mu je nabralo skoz cel teden, ko ni imel poslušalcev.

»Vi ste dosti doživeli, oče,« pravi Juri, ki ga je rad poslušal, »povejte nam kaj, kako je bilo v prejšnjih časih!«

»O, veliko sem izkusil, veliko,« meni Ožbè in pogleda hvaležno Jurija, ki mu je tako po srcu izpregovoril. To se mu je pač malokrat posrečilo, da bi ga bil prosil kdo, naj pripoveduje. Kar objel bi bil fanta. Popraska se za ušesi in po dolgem uvodu, v katerem je vse razložil, kar je mislil, da bi bilo v pojasnjenje treba, preide na svoja vojaška leta. Oh, kako so ga lovili in kako bi ga bili radi imeli! Koliko časa se je moral skrivati in kako srečno je na posled pobegnil na Koroško, zakaj takrat se je to še dalo, takrat, a dandanes je drugače.

»He, kaj!« se vtakne Štefan vmes. »Jaz se le čudim, da ste se časih tako bali vojaščine. Jaz bi se pa nič ne menil; bi vsaj po lepi priliki kaj sveta ogledal. Jaz se kar nič ne bojim!«

»Vem, da ne, dokler si za pečjo. Če bi šlo pa zares, bi drugače piskal,« ga zavrne Ožbè in pripoveduje dalje, kako se mu je godilo po Koroškem, kako se je zopet povrnil domov in služil za hlapca rajnemu šentandrejskemu župniku.

»Še to vam moram povedati,« pravi, »kako sem tam odvadil psa meso jemati z vilic. Imeli so gospod,« pravi, »— Bog jim daj večni mir in pokoj! — psa, majhno žival kakor podlasica, a premeteno in zvito, da nič takega. Vse je znal belinček, samo govoril še ni, in gospod so ga nad vse radi imeli; jaz pa nič, zato ker

se je pošast vedno v me zaganjala in vpila, kadar sem bil pri gospodu. Dobro se je godilo psičku, ki je sedal z gospodom za mizo; najrajši so ga pa imeli zato, ker je znal meso snemati z vilic tako lepo kakor najiminitnejši gospod. Kadar je gospoda kdo obiskal, vselej so kazali to psetovo posebnost, in vsak se je čudil. Da te vendar, meni pa ni bilo všeč, da bi pes jedel kakor človek; toda bil sem kar tiho. No, in tako je prišel gospodov god, in od vseh krajev so se zbrali župniki in kaplanje gospoda vezovat. Poln hlev sem imel konj, in velika pojedina je bila pripravljena. Na, Ožbè, pravi kuharica med mašo, tukaj imaš kosilo, potlej ne bo časa! To je že prav, pravim jaz in sedem; pse pa se k meni spravi, saj pri mesu je vsak pes sleden. Čakaj, belinček, pravim, danes boš moral kazati svojo učenost, kaj, ko bi midva prej poskusila? »Na,« rečem in mu ponudim mesa na vilicah. On lepo vzame, jaz ga pa dregnem v gobec, da je zacvilil. Ko ga pokličem drugič, že ni tako rad poslušal. Kličem ga, kličem in počasi vendar prileze. Meso je le meso, si je mislil, in zopet mi vzame kos. Jaz ga zopet zbodem, da odskoči. V tretje ga pa nisem več pregovoril. Kar po kotih se je plazil in stiskal rep med noge in cvilil, če sem mu pokazal vilice. Opoldne je bila pa gostija, in jaz sem nosil vino na mizo. Beseda prinese besedo, in tako vzamejo v misel tudi učenega psa. Gospod se hočejo izkazati in nabodejo mesa. Pes je pa zraven njih sedel. Na, belinček,

pravijo in mu pomole vilice. Kakor jih pes zagleda, pa zacvili in skoči s stola in zbeži. Gospod ga kličejo in kličejo, da pride zopet. Zopet sede k njim; a ko mu pokažejo vilice, popihne spet, kakor bi bil obseden. Za nobeno reč ni hotel več vzeti mesa z vilic. Gospôda so se komaj vzdržali smeha; župnik so bili pa hudj kakor sam sršen, in nikoli več ni belinček z njimi pri mizi jedel.«

»Če bi bili pa zvedeli, kdo jim psa tako lepo uči,« pravi Matija, »kaj bi bilo potlej?«

»Hentaj, potlej bi bila huda ura. Zakaj gospod so bili dobri, še predobri, a nagli so bili pa tudi, če jih je kaj ujezilo. Toda hitro spet dobri in veseli so bili in zapeli so, da je bilo kaj. Pridiga jim je šla od rok, da nikoli tega, in dasi so bili stari, so se zasukali na peti kakor vrtavka, drugače kakor pa zdaj nekateri dolgočasniki, ki jim za vsako besedo sapa uhaja in premišljujejo, ali bi prestavili eno nogo za drugo ali pa obe naenkrat. Moj sivec doma je ravno tak: kadar ga izpustim na pašo, skače srborito okrog kakor mlad kozel; kakor pa deneš jarem nanj, ga ne spraviš nikamor več.«

Ožbè je končal, in Anica, ki je tudi poslušala, ga poprosi, naj še kaj pove.

»Pa še drugič!« pravi Ožbè in se poslovi s povabilom, naj oni pridejo enkrat k njemu. Juri ga je spremil do pol pota, in njega je še posebej vabil Ožbè, naj ga gotovo obišče; tako se mu je bil prikupil mladenič.

»Imam hruševca,« pravi, »boljšega ko dolenjsko žganje in orehov in medu.« In ko se ustavita, ga potrka na ramo. »No, fant, kako ti dopade Rozalka? Ali ni kakor jagoda? Le glej, da se ne zagledaš!«

»Nikar se ne bojte, oče!« odgovori Juri resno.

»I kaj bi pa tudi bilo?« reče zopet Ožbè, ko je molčal nekaj časa. »Ali nisi brhek fant? In kaj bo ta revež, ta Štefan! Na smrt naj misli, nikar na ženitev! O, jaz poznam hitro človeka. V očeh mu berem bolezen, in le pomni me, on ne bo tlačil dolgo zemlje. — Tukaj sva pa napol pota; torej srečno!«

In starec se izgubi v gozdu.

XV.

Prismejala se je lahkoživa hčerka čemerne mamke zime, ljuba pomlad. Sneg je ginil pod njenimi nožicami, in beli zvonček je zapel pod grmovjem in klical s sestro trobentico zaspane tovariše iz postelj. Telog je odgrnil odejo, in bršljan je krepkeje objel svojega podpornika in se spel po hrastovem deblu. Celo po žilah stare vrbe se je začel urneje pretakati sok, in komaj je starka sproti odpirala vrata radovednemu cvetju, ki je sililo na dan in hotelo vedeti, kaj vrabci tako kričé. Ti pa so imeli velik prepir in gnali silen hrušč in trušč. Nekaj tujcev se je mislilo naseliti, in lastovica je letala okrog Pečarjeve hiše in terjala nazaj svoje gnezdo, v katerem so se košatili kričavi vrabci. Glejte

si no! so vpili ti domačini, zdaj pridejo požeruhi, ko je vsega dosti; pozimi jih pa ni bilo! Kar pojdite, odkoder ste prišli!

Delo na polju se je bilo pričelo. Kadar je bilo lepo gorko, je izgnal Juri ovce razen mladičev, da se izprehodijo, in popasoval je tudi ozimino, če je prehitro rastla in se je bilo bati, da bo poglela. Tešče pa ni izpuščal drobnice na pašo, dokler je bilo hladno, in držal jo je tudi v hlevu, kadar je bila zemlja po deževnem vremenu premočena; zakaj pašniki se kvarijo in živina naleze boleznim. Za jaro setev je oral njive, in z Matijem sta delati vadila mlade voličke, ki jih je bil kupil gospodar. Po vrtu pa je obrezaval drevje in je čistil mahu in gosenic. Za vsako delo je imel spretno roko, semtertja je pa tudi nasvetoval kaj novega, kar se je bilo v Dolini že izkazalo, o čemer pa v hribih še ničesar vedeli niso. Tako je izprosil, da si je Matija namesto nerodnega lesenega drevesa omislil železen plug. Veliko prizadev je bilo treba; ko pa je poskusil gospodar pripravno orodje, ni mogel prehvaliti ne pluga, ne Jurija.

Veliko truda je tudi stalo vode iz vodnjaka s škafi donášati v hlev, kadar je ostajala živina po cele dni doma; posebno pozimi se je večkrat zgodilo, da ni bilo mogoče zunaj napažati. Juri pa je iz hrasta, ki ga je bil podrl vihar, izdolbel korito, je postavil v hlev in napeljal vanje od vodnjaka sem lesen žleb, in več ni bilo treba škafov.

»Hentaj!« je dejal Matija, »vse pride temu fantu na misel, in kar mu pride na misel, vse naredi.«

V čislih so imeli Jurija pri Pečarju kakor tudi pri Šimonu, kamor je prišel po kakem opravku.

»Od nepotrebnih besed pa Juri ne bo dajal odgovora,« je menil zgovorni Štefan, »saj skoraj nič ne govori. Trikrat na dan reče »o ne« in »kaj pa«, potlej je pa v kraju.«

»Juri je pridnejši z rokami ko z jezikom,« je dejal Šimon, in tudi Anica se je potegnila zanj, trdeč, da govori pametneje nego Štefan.

»Oh, jaz pojdem tudi rajša zjutraj k maši k Sv. Andreju,« je dejala neko soboto zvečer Anica materi. »Dan je tako kratek, če pridemo šele proti dvema domov.«

»I le pojdi,« je rekla mati, »pojdem pa jaz k deseti maši.«

In Anica ni zaspala maše drugega dne in med tem, ko sta na poti moža pretresovala važne denarne zadeve, se je pomenkovala ona z Jurijem o tisoč rečeh. Ni ji pošlo nikdar povpraševanje; vse je hotela izvedeti, če ima veliko dela, če mu je kaj dolgčas, če je rad na gori. Zdaj je govorila resno, zdaj šaljivo, da si je mislil Juri: s tem dekletom se je pa lahko meniti. In res mu je prišlo toliko besedi na jezik, da se je sam sebi čudil. Dozdaj je bil teh misli, da se more zabavati pravzaprav le med moškimi in da ženska prijetno družčino le kazi;

zdaj se mu je pa zazdelo, da je Aničina družba skoraj prijetnejša ko Premčevega Miha. Tako podomače je govoril ž njo kakor le kdaj s svojim prijateljem, in če je primerjal Anico z Rozalko, se mu je zdela le-ta nekoliko prevesela in preživa, in mislil si je, da bi Anica ne zasmehovala tako hudo revnega Štefana, ker je boljšega srca. — In dobrega srca je res Anica: njemu je podarila šopek za klobuk in po poti je nabirala gredoč cvetic in spletala venček; ko sta pa šla narazen, mu je naročila, naj ga nese Rozalki. A Rozalka ni bila nič posebno vesela, ko ji ga je prinesel. »Anica je šla za rana, pa meni ni nič povedala. Zdaj bomo morali pa sami iti,« je dejala, in ustca so se ji zakrivila navzdol, da je bilo žalostno in smešno videti. »No, Juri,« ga je ogovorila, »ti imaš pa tak šopek za klobukom kakor metlo, da ga komaj nosiš. Ali ga je tudi Anica naredila?«

»Tudi,« je dejal Juri, Rozalka pa je odšla, da se pripravi za cerkev. »Kar pojdimo, kar pojdimo!« je priganjala mater, kar sicer ni bila njena navada.

»Počakaj no! saj ne gori voda. Vidiš, ravno gre Šimonovka s Štefanom,« jo je zadržavala mati.

Ko so pa prišli popoldne domov, je bila Rozalka slabe volje. »Oh, kako je pust ta Štefan, mati!« je tožila. »Vedno sili v človeka in tako neslano govori!«

»Pa se mu zmeraj smeješ in režiš,« pravi mati; »potlej pa misli, da ti ugaja.«

»Oh, mati, kaj pa hočem? Ali naj ga z grdo odženem?«

»Ne, ni treba! Ampak pogovori se kaj pametnega z njim! Saj ni, da bi se venomer smejala.«

»Oh, veste, mati? Jaz bi šla tudi rajša k prvi maši. Zdaj že ni več mraza, in taka lepa pot je proti Sv. Andreju.«

»To pa res! Po samem grabnu, kjer se ne vidi ne na desno, ne na levo. Pri vsaki stopinji si lahko zlomiš nogo; v Dolino pa prideš z vozom, če je treba. Toda stori, kakor hočeš!«

Drugo nedeljo sta pa že sami dve mamki romali v Dolino, ko je bil mladi svet že došel vesel in glasan od Sv. Andreja; zakaj tudi Štefanu se ni ljubilo več postavljeni se pri veliki maši, ker ni vedel komu.

»Ti reč, ti!« je dejal stari Šimon. »Naj bi jaz klical Štefana s palico, ne zbudim ga v delavnik; v nedeljo pa kar sam vstane, preden zapoje petelin.« Mladi družbi se je zdela pot vedno kratka; Juri pa jo je še drugače obračal: nabiral je, kadar so šli proti domu, vrbovih šib in naganjal tudi Štefana, da mu jih je rezal; deklici sta pa pomagali nositi.

»Ti že zopet nekaj nameravaš,« je dejal Štefan. »Kaj pa misliš narediti?«

»Boš že videl,« odvrne Juri. Ko pride domov, posuši šibe na solncu in si jih prireže za svojo rabo. Ko so pa zvečer vsi skupaj sedeli

v izbi, razgrne svojo kramo in jo razvrsti; potem sede, naperi košek in začne plesti. Dno je kmalu gotovo, in delo gre hitro izpod rok. Še malo je treba počakati, in Juri podari materi trden jerbas in drugikrat Rozalki lično korbico.

»Juri zna vse,« so dejali.

»Mene moraš tudi naučiti,« je prosil Štefan, in rad mu je Juri pokazal, kar je sam znal in kolikor se je bil navadil pri Premcu.

Štefan pa ga je imel čimdalje rajši in vse mu je zaupal. Povedal mu je, da je Rozalka njegova izvoljenka in da jo bo morebiti še letos vzeti; da bi ne marala zanj, tega še misliti ni mogel. »Kaj bi pa mogla imeti zoper mene?« je dejal. »Nič. Zdrav sem in krepak tudi. Ti si malo večji; pa če bi se poskusila za moč, ne vem, kako bi ti izhajal. Veš, jaz sem koščen in v rokah sem posebno hud.«

Juri pa je dejal: »Midva se ne bova nikdar izkušala in tepla, Štefan.«

»Zato, ker sva iz enega kraja; kaj ne da? Toda, naj kdo drugi gori pride! Kaj?«

»Gorje mu!« je dejal Juri, in Štefan se je potrkal po prsih.

Kakor domačega so imeli Jurija pri obeh družinah, in nobena važnejša reč se ni zgodila, da ne bi tudi on dobil prilike izreči svoje misli. Oba gospodarja sta bila pravična in nista hlepela po tujem blagu, niti zavidala sreče sosedu. Živela sta vedno složno in se podpirala drug drugega v vseh rečeh. Če se je mudilo kako delo, so pomagali vsi skupaj, in če je eden kate-

rikrat kam šel, je oskrbel tudi sosedove stvari. Tako je imel Juri tudi pri Šimonu vedno kaj dela. Anica bi bila neizrečeno rada imela lopico pred hišo, kjer bi šivala o lepem vremenu ali pa zapela z Rozalko kako pesem.

»Kadar Juri utegne, naj ti jo naredi!« je dejal Matija, in dasi je ugovarjal Juri, da ne zna delati takih reči, nič mu ni pomagalo. Poskusil je torej, in ni se mu izkazilo.

»Strehe še nikoli nisem kril,« je dejal Šimonu, ko ga je prosil, naj jo pride popravljat. A mož mu ni dal miru, dokler ni bilo delo izgotovljeno.

Potlej si je pa mël Matija roke. »No, Šimon,« je dejal, »ali nisem rekel, da on vse zna, če le hoče. — Juri!« je pristavil, »pameten bodi in priden, kakor si bil dosihmal, pa se ti bo še dobro godilo!«

Štefan, ki je bil dobrega srca, se je veselil, da Jurija tako čislajo. Izkušal ga je posnemati v vseh rečeh, in starši so bili teh misli, da ni bil Štefan še nikdar tako priden kakor zdaj, ko z Jurijem skupaj delata. Samo enkrat se je bil Juri malo zameril svojim prijateljem. Vzrok je bil kaj malenkosten. Šimon je nekaj zidal, in ker je rabil vode, da bi apno gasil, naloži polovnjak na voz in gre z voli na studenec. Tam natoči in hoče peljati domov. Ko pa vola speljeta, steče zadnje kolo čez velik kamen, voz se nagne in polovnjak, ki je bil menda slabo zavarovan, se zvali z voza. Hentaj, kako je bilo težko naložiti ga zopet! Šimon pokliče

Štefana. Oba vzdigujeta in vzdigujeta, a polovnjak se ne gane.

»He, Matija!« kliče Šimon, »pridi pomagat, pridi, da naložimo!«

Matija pride, a polovnjak neče na voz, dasi je še Anica prišla zraven in pritisnila. Kaj je storiti? Možje si brišejo pot in ogledujejo nesrečni polovnjak.

»Oh, skoči kdo, skoči po Jurija!« pravi Matija. Hitro steče Anica ponj in ga kmalu pripelje.

»Oh, Juri,« mu pravi, »ti si še edina naša tolažba, pomagaj nam!« —

Juri gre okrog polovnjaka in pravi: »Kar domov pojdite! V pol ure vam postavim sam polovnjak vode pred hišo.«

»Ti sam?« se zavzame Štefan; moža sta pa molčala, nejevoljna na tako prevzetno govorjenje.

Juri pa odbije polovnjaku veho, da izteče voda, naloži potem prazno posodo brez truda na voz in hitro zopet nalije vode.

»Tako bi bil pa tudi jaz znal narediti!« se odreže Štefan. Matija in Šimona pa je bilo malo sram, toda nista hotela pokazati.

»Dobra misel pride vselej prepozno!« pokima Matija in se nasmeje in za njim se smejo tudi drugi, a nihče tako iz srca kakor Anica.

XVI.

Bližala se je Velika noč, in mnogo dela so dobile ženske po kuhinjah, zakaj prazniki se morajo spodobno praznovati. Juri je povijal

butaro za cvetno nedeljo. Dve je bil naredil, eno zase in eno za Štefana, in prepletel z brinjem in bršljanom; deklici pa sta ji nakitili s pisanimi trakovi. Ponosno sta ji nesla oba k Sv. Andreju, kjer ni imel noben fant tako lepe; nazaj grede pa je nabral Juri gobe po drevju in jo potem posušil, in Veliko soboto so poslali Štefana po blagoslovljenega ognja. Ko je prinesel nazaj tlečo gobo, so zanetili z njo nov ogenj, ko je bil stari popolnoma pogašen, in zakurili pod velikim kotlom za Veliko nedeljo. Popoldne je že napol praznik. V izbi se je polnil jerbas, ki ga je bil Juri spletel, s pirhi in vsakovrstnim pecivom, da ga ponese Rozalka blagoslovit. Juri pa se je bil izgubil v gozd, in dolgo ga ni bilo nazaj. Ko se je pa storil večer, prinese dva velika šopka dišečih cvetic materi in Rozalki za pirhe.

»Meni pa nič?« je vprašala Anica, ki je bila prišla v vas, kakor zadnje dni večkrat.

»Ti vendar vse iztakneš!« je dejal Štefan. »Kje si le vijolic dobil! Jaz jih toliko časa že iščem — ravno, Rozalka, tebi sem jih hotel prinesiti — pa jih ni bilo še dobiti nikjer. Ves sem se opraskal, ko sem lezel za njimi. Juri, ti imaš nasejane.«

»Kako to vendar lepo diši!« je dejala mati. »Vijolica je pa res preljuba cvetica. Tako ponizne barve je, in tako daleč gre njen duh. — Le počakaj, Juri, jutri ti vrnem pirhe, ker si se me spomnil,« in ni se mogla naduhati krasnega šopka.

Anica pa je bila žalostna, da ona sama ne dobi nič. »Oh, Juri,« je dejala, »tako lepih pirhov sem ti bila pripravila; zdaj pa ne vem, če bi ti jih dala.«

Juri se je izgovarjal, da ni vedel, da pride gori, a to je ni potolažilo.

»Povej, kje si jih dobil!« je rekla; »sama si jih grem trgat.«

»Nič se ne meni, Anica!« pravi mati Pečarjeva. »Medve bodeva delili; šopek je tako velik, da ga bo obema dosti. Juriju ne smeš zameriti, da je bil malo pozabljiv. Če mu boš pa dala pirhov, ne bo nikoli več. Kaj ne, Juri?«

»I, kako pa!« pritrди on, in mir je bil sklenjen.

Veliko nedeljo pa sta nesli obe deklici vsaka svoj jerbas z lepim prtom pognjen v cerkev k blagoslovu. Koder so družčino srečevali ljudje, si je vse voščilo vesele praznike, in radost jim je sijala povsod naproti.

»Anica!« prične Rozalka, ko se vračajo, »če bi bili medve skupaj doma, bi se izkusili, katera bo najprej prinesla blagoslova domov. Saj veš, kaj to pomeni?«

»Katera pride prva domov, se tisto leto omoži; ali ne?«

»Da, omoži. In ti veš, da sem jaz urnih nog; nemara bi te prekosila.«

»Oh, jaz bi se s teboj še izkušala ne,« pravi Anica.

»Ho, ho,« se smeje ona, »to le tako praviš. Potlej bi pa letela kakor lastovica. Dobro, da se ni treba pehati.«

»Medve. bodeva pač obe prvi prišli domov.«

»Pa res,« pobere besedo Šimon. »Morda se omožita res obe še pred zimo. No, presneta reč, zakaj pa ne? Ali bi bilo to tako čudno? Kaj, Matija?«

»Naj bode, kakor je božja volja,« pravi ta.

»Veš kaj? Nič čudnega bi to ne bilo. To ti jaz povem, Matija. Pogledaj ju no, kakšna fanta sta! Kakor dve smreki. Dekleti pa tudi čvrsti! Poln jerbas ti nese pet ur daleč, če je treba.«

Štefan se je spel pokoncu pri teh besedah in pogledal krog sebe, če ga Rozalka vidi. Anica pa je zardela in se obrnila proč; mislila je, da se Juri po njej ozira; a ta je malo razumel vse govorjenje in mirno korakal zraven Štefana.

Najmanj všeč so bile te besede Rozalki. »Oh, oče!« odvrne naglo, »meni se še ne mudi tako hudo in Anici menda še tudi ne. Kaj ne, Anica?« In Rozalka se ozre nanjo. »Oh, oh,« vzklikne, »kako si pa rdeča! Ti, ti!«

»Ker mi je vroče,« odgovori ona, a naenkrat je izpregledala Rozalka in razumela popolnoma pomen Šimonovih besed. Za Jurijem gleda Anica, tako si je dejala, in nejevolja jo je obšla. Dasiravno pravzaprav ni imela rada Jurija in ni občevala z njim prijazneje ko z vsa-

kim drugim, vendar jo je obšla nevoščljivost, tako da je čutila ali vsaj mislila tako, da ima Jurija tudi rada. Čudno je časi srce človeško: spoznanje in zavest, da druge kaj zanima, da se drugi potegujejo za to, kar je nam le malo v čislih, razneti tudi hladno čuvstvo, in za kar se prej nismo dosti menili, to cenimo zdaj visoko, zato ker je drugim všeč.

»Meni pa ni nič vroče,« odgovori ponosno Rozalka, in to je bil konec govorjenja. Molčé je stopala družba proti domu, zakaj vsak je imel svoje misli. Deklicama je potemnelo obličje, in čutili sta, da jima gre nekaj navzkriž. Anica je pač dobro vedela, da njen brat nima posebne cene pri Rozalki, a dasi je Štefanu to tudi časi povedala, vendar ji ni nikdar verjel. Fantu ni hotelo v glavo, kako bi ga dekle, za katerim bi on pogledal, ne maralo. Edini sin, si je mislil, dom gotov in tak fant! Zdaj vem, je dejala Anica sama pri sebi, zakaj ga ne mara in zakaj sta si z Jurijem taka prijatelja. Meni ni prinesel nič šopka! Prav nesrečna je bila Anica. Kako vesela je bila pred malo dnevi, ko so njeni starši v misel vzeli, da, kadar vzame Štefan Rozalko, bodo tudi njo omožili, in da bi jim bil Juri kot zet jako po godu. Oh, njej bi bil tudi! Toda zdaj pa on že na drugo misli. — Nemara se je pa le ona vanj zagledala, se je tolažila Anica, in Juri se nič ne meni zanjo. Saj mi je že povedal, da je rad v moji družbi in da rad z mano govori; Pečarjevim mora seveda bolj streči. Tako se je izkušala pomiriti.

Rozalko so pa tudi navdajale neprijetne misli. Anica dobi Jurija, tako si je dejala, jaz naj bi bila pa s tem pustim človekom zadovoljna, s tem Štefanom! Aha, zato hodi Anica zdaj tolikrat k nam, da se z njim pomenkuje. Glejte, glejte, ne izbira slabo. Toda Juri je pa zanjo vendar predober. In nekako zaničljivo je premerila z očmi šibko postavo Aničino. To je zdaj dobro vedela, da Štefana nima nič, prav nič rada.

Juri se je pa čudil, zakaj je zgovornima deklicama beseda tako hitro zastala; ker pa njemu samemu ni bilo toliko do govorjenja, je molčal tudi on. Tako ošaben ni bil misliti, da je on vzrok kakšne zamere. Ker sta ga radi imeli obe družini, je izkušal vedno obema ustrezati; a da bi se za katero deklic posebno brigal, se mu je zdelo brezumno. Saj je vedel, da je le za nekaj časa varen, da bo le tako dolgo živel v miru, dokler ga ljudje ne spoznajo in ne zapode, in buditi prazno upanje Rozalki ali Anici, se mu je videlo tem pregrešneje, ker je bil njiju starešem hvale dolžan. Tako ni bilo pravega veselja na ta najlepši praznik, skoraj nihče pa ni vedel pravega vzroka. Štefana je to seveda malo motilo. Če ne prej, pa pozneje; saj fantovanje je tudi lepo, si je mislil in pobiral pirhe in žvižgal in vriskal, da je bil ves hripav.

»Rozalka, imaš kaj pirhov?« nagovori Juri deklico, ko sta bila sama pred hišo.

»Saj ti jih bo Anica dala,« mu odgovori ta na kratko. Juri je postal in jo gledal.

»Ti si huda name,« pravi. »Zakaj pa?«

»Nič huda.«

»Zakaj mi torej ne daš pirhov?«

»Saj ne maraš za moje, ko imaš drugih dosti,« odgovori Rozalka, steče v sobo in prinese jabolk in pomaranč.

»Ne smeš biti huda, Rozalka,« pravi Juri. »Ali sem ti kaj hudega storil?«

»Kaj mi boš storil!« odgovori ona, se obrne in odide. Skoraj vse popoldne pa jo je bolela glava.

»Prehladila se je,« je rekla mati in ji hladila vroče čelo.

»No, Juri, ali si že pobral pirhe?« je vprašal Matija Jurija.

»Rozalka mi jih je že dala.«

»Kaj pa Anica?« pristavi mati. »Ta ti jih je tudi obljubila.«

»Nisem bil nič doli.«

»Kak fant pa si ti,« ga ošteva Matija, »da se za nič ne meniš! O to je bilo časih drugače! Po dve uri daleč smo hodili in ponoči in potolčeni smo prihajali domov. O, kje so tisti časi!«

»Tisti nerodni!« pokara mati. »Ali je kaj neumnejšega ko tako po noči laziti okrog!«

»No, le tiho bodi, Neža, saj take sile ni bilo!« pravi zopet gospodar. »Ampak Juri se premalo briga za to pa za to. Veš, Juri, Anica ni slabo dekline in poštenih staršev hči. Če utegneš, pojdiva malo doli pogledat. Jaz moram tudi iti enkrat v vas.«

»Medve ostaneva pa sami; kaj ne?« se oglasi Rozalka, ki so jo bile poslednje besede posebno ujezile.

»O le počakajta! Ne bo dolgo, bode pa Štefan tu!«

»Zmeraj ta Štefan!« godrnja Rozalka, a kmalu se začuje glasno žvižganje, ki je naznanjalo prihod vsakdanjega obiskovalca.

Juri pa je šel z Matijem doli k Šimonovim, in med potom je govoril gospodar o tem in onem, in kako misli Šimon Anico omožiti na dom in da ima Juri lepo priliko priženiti se, če se malo potruzi; dobro hišo bi dobil in pošteno, pridno ženo; samo Štefan se mora prej kam spraviti. »Na Rozalko misli fant; pa ni nič kaj zdrav. Bojim se, da ga bo enkrat zvilo. Jetika rada pobira mlade ljudi. Počakajmo še malo!«

Tako sta prišla k Šimonovim, veselo sprejeta od cele družine.

»Ali si vendar prišel po pirhe?« je rekla Anica Juriju in tako zvesto ga je pogledala, da mu je seglo do srca. »Vem, da ti je Rozalka lepših dala; pa vzemi, kar imam!«

In podarila mu je svilen robec za okolo vratu, da on še nikdar ni videl tako lepega. Branil se je nekoliko časa, da je to preveč, da je predrago zanj, a moral je vzeti, in tako prijetno sta se pogovarjala, da mu je bilo, kakor bi sanjal.

Za mizo je sedel Pečar med Šimonom in njegovo ženo, in imeli so važen pogovor o po-

ljedelstvu in ovčarstvu, o gospodarstvu in svojih otrocih, in pomenkovali so se tudi, kdaj bi se napravila ženitev, zakaj to je bilo dognano, da vzame Štefan Rozalko.

»Stara sta že dosti,« je dejal Šimon, »ali ne res? Pametna tudi; kaj? Matija, čas je za naju, da počijeva in mlajšim rokam izročiva delo.«

»Dobra sta oba in pridna,« je pritrjevala mati. »Nič hudega ne bode starim; boš videl, Matija.«

»Ali je pa fant zdrav?« vprašuje Matija. »Tako bled se mi vidi. Jaz se bojim, da ne bi kake jetike dobil.«

»Oh, Štefan pa jetika!« vzklikne mati. »Le nikaar se ne boj. Jaz poznam svojega otroka: od nekdaaj je bil že bolj bled in medel, pa zaradi tega ni slaboten. Trden fant je. Prav rdečih ljudi se prej prime bolezen kakor pa bledih. Tega se ni treba bati.«

»No, Bog nam daj zdravje vsem vkup,« pravi Matija, »pa srečo našim otrokom!«

»Tako je prav govorjeno!« potrdi Šimonovka. »Zakaj pa se trudimo na svetu, če ne za svoje otroke? Štefan in Rozalka se pa vendar tako lepo podajeta vkup, kakor bi bila ustvarjena drug za drugega. Fant jo ima tako rad, kakor ne vem kaj!«

»No, in ona njega tudi,« pravi Šimon.

»Ne vem prav, kako dekle misli,« pravi Pečar.

»Ha, ha, ti je ne poznaš; jaz pa vem, kako je,« se smeje mati Šimonovka. »Le vprašaj jo na kratko, pa boš zvedel.«

Tako se je govorilo pri mizi; Anica pa je vodila Jurija krog hiše in po vrtu in mu razkazovala to in ono. »Oh, pri vas je seveda lepše,« je dejala. »Lepši je kraj in boljša zemlja; pa tudi tukaj nismo v puščavi. Iz vrta gledajo skale, pa drevje vendar lepo raste in nam da dosti sadja in poleti prijetno senco. Naš studenec je boljši, ker nima tako mehke vode kakor vaš. Burje ne vžijemo toliko na tem kraju kakor gori, in okrog hiše ni tistih nevarnih pečin. Zjutraj imamo malo megle, pa se hitro razkadi in pozimi nas varuje hudega mraza. Če je polje s kamenjem posuto in se težje obdeluje, leži pa bliže hiše. Kak lep gozd imamo, to si tudi že videl. In kako prijetna bo lopica, kadar se zaraste! Potlej jo moraš priti pogledat; in Rozalka tudi. Kako, da je ni nič doli danes?«

»Glava jo nekoliko boli,« pove Juri.

»Revica! Jo moram pa jaz obiskati.« Hitro je tekel čas Juriju in naprej in naprej bi bil še poslušal Anico, da ga ni poklical Matija, ki se je bil poslovil.

»Rozalko glava boli,« je dejala Anica; »jaz grem z vama, da jo malo pozdravim!«

»O, saj ni nič sile,« brani Matija. »Zdaj je že gotovo dobra.«

»Anica, kar pojdi!« pravi mati, in vsi trije se napotijo.

Doma pa je bila Rozalka zelo slabe volje; na nobeno vprašanje ni dajala rada odgovora, in ubogi Štefan je bil ob ves pogum. Otožno jo je gledal; karkoli je rekel, nič ji ni bilo prav. Ko je pa prišla Anica, jo je začela glava še bolj boleti. Težko ji je delo vsako govorjenje, in tako hudo si je želela miru, da sta Anica in Štefan kmalu odrinila. Žalostna je bila Anica, ko je videla, kako malo je ustregla prijateljici s svojim obiskanjem, a tolažila se je z mislijo, da bode jutri drugače. Toda bilo je ravno tako, in več dni zaporedoma se je držala rdečelična Rozalka tako čemerno in kisló kakor gorenjsko grozdje. Z Jurijem ni govorila nič in z drugimi tudi ne dosti.

»Sam Bog vé, kaj je deklini!« je dejala mati.

»Nič ji ni,« je rekel oče. »S Štefanom sta se nemara razprla kakor vsak teden dvakrat, in zdaj kuha jezo.«

Juriju je bilo pa vse to velika sitnost. Vedno so mu šle po glavi Matijeve besede o Šimonovih namerah, in marsikaj mu je bilo zdaj očito, česar prej ni zapazil. Da ga Anica rada vidi, to je ugajalo njegovemu samoljubju, in dobro mu je dela zavest, da vendar eno srce tudi zanj bíje. Potem se je spomnil Rozalke in njenega čudnega vedenja. Da za Štefana ne mara mnogo, mu ni bila skrivnost; a zdaj se mu je dozdevalo, da ona tudi nanj misli. In kaj bode iz vsega tega? Kaj hoče storiti? Na ženitev misliti je norost. Ali naj bi šel proč? Toda

kam? V tuje kraje, da ne bi videl več ne domačih hribov, ne zelene doline? Ne, tega ne! Da tu gori ostane, to se mu je zdelo namenjeno; toda ženitev iz glave! Da bi imel Anico ali Rozalko posebno rad, tega si ni mogel reči. Obe sta mu bili enako ljubi, in s katero je ravno govoril, ta se mu je zdela lepša. Lahko se mu je pa tudi zdelo vnemar pustiti vse te reči in živeti v prejšnji jasni brezskrbnosti! — Toda zakaj ne bi on užival sreče, vsaj dokler je pripuščeno? — In potlej naj pride, kar hoče! — A deklico bi tudi zakopal v svojo nesrečo. — Ne, to se ne sme zgoditi! In Juri je sklenil z deklicama kar najmanj občevati in nikdar nobene besede ne izpregovoriti, ki bi se dala napak umeti.

Z lahkim srcem je opravljal Juri zopet svoje vsakdanje delo, v hišo je zahajal redkeje in na samem ni govoril ne z Rozalko, ne z Anico.

»Moder fant, moder mož,« sta dejala moža.

»Skoraj premoder,« je menila Šimonovka, in tudi deklicama se je tako zdelo.

Rozalko je nejevolja zopet minula, in bila je zopet prejšnja vesela deklica, a tako samosvestno ni več govorila z Jurijem, boječa je postajala v njegovi družbi in besed ji je zmanjkovalo. Juri pa, ki je gledal zdaj vse z drugačnimi očmi, je zapazil kmalu, kako si mu prizadeva postreči, bodisi, da se mu je res hotela priljubiti, ali pa se je le njemu tako zdelo. Neobčutljiv seveda Juri ni bil, in da je Rozalka zala, to si je moral priznati.

»Kako dekle!« je dejal časi. »Dolinske naj se kar skrijejo pred njo.« In večkrat je njegovo premišljevanje sklenila beseda: »Škoda!«

Anice že cel teden ni videl, in kaj bi mislil nanjo, ko je vse zastonj! Spomnil se je je zopet, ko si je zavezoval okolo vratu svileno ruto, njeno darilo.

»Glej ga Jurija?« ga ogovori naenkrat Rozalka, »kje si pa kupil to gizdavo ruto? Saj ne greš nikamor.«

»To sem kar tako dobil,« odgovarja Juri.

»Kje pa?« izprašuje Rozalka, in radovednost ji raste. »Jaz ne dobim takó nobene reči.«

»Za pirhe se vse dobi, Rozalka.«

»Ah, tako! Torej Anica ti jo je dala, Anica,« pravi dekle in se obrne in odide. Dolgo je Juri ni videl; a ko jo zopet sreča, se mu je zdelo, da ima objokane oči. In tako milo se mu je storilo, da bi se kar razjokal in stekel za njo in ji povedal, kdo da je, kakšen človek, kako malo vreden, da le količkaj misli nanj. A bal se je nasledkov take izpovedi. Morebiti bi ga dali takoj proč, če bi zvedeli, da ga iščejo žandarji; in izkušal se je tudi preveriti, da se pa nemara moti, kar se tiče Rozalke.

XVII.

Pečarjevim se je od začetka pametno videlo, da ne sili Juri domov. Ko pa je prešlo nekaj mesecev, ne da bi bil izrekel takšno željo, so se začeli čuditi, in ker so mislili, da si ne upa prositi, so ga nagovarjali sami, naj ob-

išče črez toliko časa zopet svoje domače. Juri pa ni maral, češ, da mu ni nič dolgčas, da se mu nič ne toži po domu. Malo preveč je sam svoj, so dejali in ga pustili pri miru. A zavzeli so se zopet, ko ni hotel iti k Sv. Florijanu v nedeljo po Binkoštih, kadar je gori véliko sveto opravilo. Cerkovnik Ožbe je bil vse posebno povabil, in sobotni večer sta nesli dekleti lepih vencev in cvetlic v cerkev. Vse je hotelo biti pri opravilu, in mati je rekla: »Juri, jutri boš pa lahko govoril s katerim svojih znancev. Dolinci močno pridejo k Sv. Florijanu.«

»Jaz pojdem rajši kakor po navadi,« pravi Juri.

»O kaj še! Le pojdi gori! Saj še nisi videl cerkvice nikdar tako olepšane. Naj gre jutri sam oče k Sv. Andreju.«

»Ne, mati, jaz grem res rajši zjutraj. Naj pa oče gredo sem!«

»E, kaj bi se branil!« pravi Matija. »Le pokaži se, kakšen si. Ali se sramuješ, da pri nas služiš?«

»Kaj se bom sramoval. Služba tu kakor tam.«

»No, silil te ne bom. Pojdeš pa sam k Sv. Andreju.«

Kaj mu je neki, da je tako čuden! so mislili vsi, Rozalka pa je bila posebno nezadovoljna. Šele drugi dan se je umirila, ko je videla Anico zraven sebe v cerkvi in se uverila, da Juri ni šel k Sv. Andreju zaradi nje.

Sv. Florijana gora pa je polna prazničnih ljudi, in pomlajen skače stari Ožbe semtertja. Zdaj teče s kadihnico po oglja, zdaj v zvonik nad zvonca, zdaj ošteva srborite fantine dolinske. Tu tišči eden v zvonik: »Ali smem iti gori v vaš dimnik piskre pomešat?« — »Boš piskre mešal, sitnost!« se huduje Ožbe. »Da mi doli padeš!« — »Koliko daste, oče, pa skočim doli?« A cerkovnik se zaničljivo proč obrne, »Poredni paglavec!« pravi. »Palico bom vzel, boš pa drugače skakal.« — Tam na trati stoji nabit možnar, ki ga je treba sprožiti. Okrog je zopet polno nagajive mladine. »Šestico mi dajte, oče!« nagaja zopet mlad sitnež, »pa sedem na možnar, kadar boste sprožili, ali pa ga v roki držim.« A Ožbe se malo meni za take besede in le gleda, kako bi zvišal slavnost tega dneva.

Proti poldne je že bilo, ko se je po končanem opravilu množica jela razgubljati z gore. Juri je baš živino opravljal, kar priteče Rozalka.

»Oh, Juri, Juri, pojdi Štefanu pomagat! Hudo se mu godi.«

»Kaj pa je?« vpraša Juri in hiti za njo.

Ko prideta blizu pota, ki se zavije proti Dolini, se zasliši kričanje Štefanovo: »Ti zlodej, ti! ti vrag! Ali boš izpustil?« In ko prideta zraven, je ležal Štefan na tleh, in neki fantin ga je obdelaval s pestjo, še drugi je stal zraven in se smejal. Juri odvali hitro fanta raz Štefana, in ko se tovariš zažene vanj, pomeče

mlada razsajalca po bregu in jima prežene poželenje po pretepu. A komaj je Štefan prost, skoči za onima dvema in po bregu bi bil tekel za njima, da ga ne obdrži Juri s silo.

»Ta sodrga dolinska!« se huduje Štefan, in kri mu teče iz nosa in iz ust po raztrgani obleki. »Taki paglavci se pridejo gori pretepravat. Hu, naj ga še enkrat dobim! No, pomnil me bo, mislim!«

»Pusti jih, Štefan,« opominja Juri. »Kdo se bo pečal s takimi pobalini!«

»Še enkrat naj mi pride v pest! Glavo mu presučem, da bo v Dolino šel, pa Sv. Florijana gledal. Taka žaba!«

»I kako pa, da ste se začeli rvati?« vpraša Juri.

»I kako že? Saj tak človek s tem namenom gori pride, da bi razgrajal.«

»Zakaj si jih dražil, Štefan?« pravi Rozalka. »Vidiš!«

»Kdaj sem jih dražil?«

»Zabavljaj si jim; pa sem ti branila.«

»Nič jima nisem rekel. Samo toliko sem dejal: Fanta, ali vama pot pokažem? Pa sta bila precej huda. Jaz si pa tudi ne pustim vsega reči.«

»Ti si rekel: Danes je cesarjev god, in zbil enemu klobuk z glave.«

»Kaj pa je to takega? Kaj pa je oni rekel? Ali ni tebi dejal: Dekle, nesi fanta domov, če ne ti ga vzameva. Potlej smo pa skočili vkup.

Dva sta bila proti enemu, pa komaj sta me zmogla. Pa bi me še tudi ne bila, če bi se ne bil spotaknil.«

Juri je peljal potolčenega Štefana, ki se je tudi Rozalki smilil, domov, ga miloval in tolažil.

»Zakaj nisi prej mene poklical?« je dejal. »Bila bi jima že pokazala.«

»Oh, saj res!« tarna Štefan. »Pa sem mislil, da ju uženem sam. In bil bi ju tudi, da nisem padel.«

»Drugič jima vrneva,« pravi Juri, in hvaležno mu stisne Štefan roko. Naprej in naprej pa je govoril o svojem maščevanju in koval naklepe, kako bi nesrečna fantalina privabil zopet na goro. »Da bi ju le prehudo ne zdelal!« je dejal. »Jaz imam trdo pest, zato si ne upam udariti z vso močjo. To me zavira. Seveda, ubij zloдея, potlej imaš pa sitnosti!«

Popoldne pa so šli, to je bila že taka navada, obiskat starega Ožbeta. Tudi Štefan je pozabil svojih bolečin, samo da spremi Rozalko. Ožbe je bil že zopet sam s svojo zakonsko družico. Vesel je pripovedoval, kakšna je bila pridiga in kako slovesna maša.

»To-le mora iti še danes v zrak!« je dejal in pokazal zavitek smodnika Juriju. »Dva funta ga je, pa nič ne dé, čeprav goro raznesem. Ali znaš ti možnar nabiti?«

»Znam,« odgovori Juri. Zakaj Ožbe je sicer rad streljal, a nekak strah ga je prevzel vselej, kadar je nabijal. »Sproži naj se vrag,

pa imam!« je dejal, in kadar je zažigal, se je skrival za drevo in odskakoval tako daleč proč, da se je vse čudilo njegovim starim nogam. Juri pa je bil streljanja vaje in trdo je nabil možnarček z žaganjem in kamenjem, in ko je počilo, je udaril Ožbe dlan ob dlan: »Vsa dolina se mora zgeniti, tako je zagrmelo!«

Ko je bil razkazal vse znamenitosti, je pe-ljal goste v svojo nizko hišico, kjer je bila ženica že pogrnila mizo in jo obložila z jedili in pijačo. Vina in mesa je bil dobil od farne vasi, vse drugo pa je bil domač pridelek. Do poznega mraka so se veselili med seboj. Ožbe je zopet pripovedoval dogodke svojih mladih let, kako je pastirjeval in kravaril doli v graščini, kako hud je bil gospod, tako, da se ga je vse balo; a njega je imel rad, ker je bil pogumen fant. Mladi gospod je pa študiral nekje daleč in je prišel malokdaj domov. Kadar je bil pa doma, je hodil okrog ves bel, vso obleko je imel belo kakor kak Hrvat. Ožbeta je pa to jezilo. Kaj bi se kdo pačil, če ni treba! Graščinskega bika pa še bolj; kar sivo je gledal in pihal je, če je pogledal beli gospodič v hlev. »Jaz sem pa tiho bil,« pravi Ožbe, »pa na priložnost čakal. Pa vzame enkrat mladi gospod puško in odide po cesti kakor na lov. V belih hlačah na lov! No, pa saj ni hodil v hosto; v vasi je bilo neko dekletce, drobna reč; pa so rekli, da tja lazi. Jaz pa ne vem, ali je bilo res ali ne; zato nič ne rečem. Proti vasi je šel, in jaz sem bil ravno v hlevu. Ti nerodnost, ti! takrat se mi pa bik

odtrga. Kakor živ vrag dere žival za gospodom. Gospod pa vrže puško iz rok in beži kakor tristo zajcev. Gospa zagleda fanta, ki je tekkel po polju, in začne kričati na žive in mrtve; jaz sem pa tudi vpil kakor hribovska kola: Jožek, vaha! jožek, vaha! in dirjal po bregu. Žival je bila gospoda že do Dolinščice prignala; kar nič se ni mladič tam pomišljal, ampak v vodo se je zagnal, naš jožek pa za njim. Na oni strani je bilo nekaj dreves, za tiste je gospod skočil, da sem jaz odgnal sitneža. Bele obleke pa ni nič več nosil, in kakšna je tudi bila! Jaz sem se pa smejal na tihem.«

»Navihani ste bili, oče, navihani, ko ste bili mladi,« pravi zvesti poslušalec Juri. Štefan se je pa zmeraj po malem hudoval nad dolinskimi fanti in pravil, kako je dva mesaril in davil. Anice ni bilo zraven, Rozalka pa, ki je bila prišla z materjo, je bila vesela in se je smejala na ves glas zdaj Ožbetu, zdaj Štefanu.

Ljudje, ki malokdaj vina pokusijo, se hitro omamijo, kadar ga pijó. Kolikor dalje je sedel za mizo Štefan, toliko hrabrejši je postajal. Kričal je in metati se je hotel z Jurijem, ki ga je komaj miril. Toliko gostobesednejši je bil pa tudi Ožbe; čimdalje hitreje mu je tekkel jezik, in zdaj mu je to prišlo na misel, zdaj to,

»Še eno kupico, Juri!« je vpil. »Še eno! Nič ne pomaga, ti moraš! Ti si moj fant, pa ubogaj in pij! Tak fant, he! In, Rozalka, še ti pij! Kaj se držiš, kakor pepelnična sreda; pa takega fanta imaš pri sebi!«

»Ali boš vendar tiho!« svari ženica Meta zgovornega moža.

»Ti bodi tiho, Metka, ti! Jaz vem, kaj govorim. Kaj, mati Pečarjeva, ki imaš tako hčer? Poslušaj ti mene, kaj ti pravim! Staraš se že; pa ne zameri! Meni se ravno tako godi. Gospodarja bo treba pri vas, novega, mladega.«

»Molči vendar,« ga miri zopet žena. »Oh, Neža, lepo te prosim, nikar ga ne poslušaj; saj ne vé, kaj govori. Vinjen je že.«

»Kaj, vinjen! Nič vinjen,« vpije Ožbe. »Juri, ti pij, da boš enkrat gori gospodar. Ti moraš biti mladi Pečar in nobeden drugi.«

Rozalko je bilo hudo sram, ko je preveseli Ožbe tako govoril, tudi mati se je le prisiljeno smejala, in obe sta se odpravljali domov. Štefana je bila pa pijača še bolj prevzela ko Ožbeta. Glavo si je podpiral na mizi; kaj pa se govori, tega ni natanko razumel; nekoliko se mu je sanjalo, da Ožbe ne govori prav.

»Ho, ho,« je zagodrnjal, in glava mu je omahnila. »Gospodar pri Pečarju, ho, jaz, pri Pečarju pa Rozalka, gospodar, ho!«

»Ti seveda!« kriči Ožbe. »Kaj boš ti! Boga zahvali, da si še na svetu, pa tiho bodi!« In Štefan je bil res tiho, ker jim je bil zaspal. Z veliko težavo so ga spravili pokoncu, in Juri ga je peljal potem zopet domov. Drugi dan pa je ležal Štefan, zdelan od vina in od poboja, in hudo mu je bilo.

Pečarka pa je povedala svojemu možu, kaj je govoril Ožbe, in kar nič ni bilo Matiju všeč.

»Ožbe je norec, kadar je pijan,« je dejal. »To ni vse vkup nič. Fant je dober, to je res; pa kdor je dober hlapec, ni vselej dober gospodar. Kdor nima nič, ne bo znal nikoli denarja varovati in prav obračati. Bog vé, kakih ljudi je; kakor bi se jih sramoval, tako se vede. Pri Štefanu ostanemo! Ne mudi se pa še nič; naj le čaka, jaz še nisem tako star.«

»A s Štefanom se Rozalka nič kaj ne razume,« pravi mati.

»Kaj to! To se s časom vse poravna. Zakoni, ki se preveč zaželévalo, mnogokrat niso dosti prida.«

»Kaj pa, če bi vendar na onega mislila?«

»O, seveda! Prepametna je, in on tudi premoder. Časi je celo osorna proti njemu, da sem jo že pokaral.«

»Naj Bog obrne, da bo prav!« je sklenila mati in opazovala od zdaj natančneje mlada človeka; a nič posebnega ni mogla opaziti.

Štefan pa je ležal doma bolan, in Juri ga je obiskal takoj drugi večer.

»Saj meni ni nič,« je dejal bolnik. »Zdrav sem kakor riba, a me ne pusté iz postelje. Jutri pa že pridem gori.«

»Počakaj še malo, da boš trdnejši,« mu je prigovarjal Juri.

»O, kaj se menim! Tako ti povem, Juri, pa ne da bi se bahal, klečé si upam vreči tistega zabavljivega Dolinca; samo da bi se s hrptom kam naslonil.«

»Enkrat mu bodeva že pokazala. Le potolaži se!«

»Ali mu bodeva? Tako je prav. Če sva midva vkup, koga se pa bojiva? Kaj?«

»Kaj bi se bala!«

»Ha, saprmušč! Naj le pride, kdor hoče: midva sva dva. Veš, Juri, jaz imam tebe rad.«

»Jaz pa tebe tudi.«

»Boš videl, kako bova lepo gospodarila na Strmi peči. Saj mislim, da bom kmalu gori, morabititi še letos. Ob nedeljah pojdeva pa časi v Dolino pogledat z Rozalko. Malo mora človek piti, da je bolj hud. Potlej bova pa videla, če se naju bo kdo lotil. Prav lepo bo, boš videl če se ne priženiš pred kam. Kaj?«

»Ni še sile. Za to je še čas.«

»Zdaj mi pa še povej, kako sem prišel snoči domov!«

»I, lepo. Jaz sem te spremil.«

»In nisem nič nerodnega govoril, Juri? Kaj? Da bi bil zabavljaj ali kakorsibodi?«

»Nič. Kaj bi zabavljaj!«

»Veš, malo sem bil vinjen, pa ne zelo; samo toliko, da sem bil dobre volje, pa nič več. Oh, kakšen je bil pa Ožbe! Kakor slama; kaj? Tako trdega še nisem videl. In kako je vpil! Kaj je že govoril? Nič več se ne spominjam. Nad teboj je prav kričal. Pa se nista razprla?«

»O ne!«

»Pa Rozalko je imel v misli. To še vem. Kaj je pa dejal, pa ne vem. Tako čudno se mi je potlej sanjalo,« pravi Štefan in drgne glavo

z roko, »prav čudno! Veš, Juri, kakor bi ti hotel gospodariti gori na Strmi peči.«

»Jaz? Kaj ti hodi na misel! Meni se kaj takega še ne sanja ne.«

»Ha, ha, saj je res neumno. Jaz sem že skoraj ženin, in Rozalka se menda nalašč nekoliko protivi. Ali nisem dobro izbral, Juri?«

»Bolje ne bi bil mogel.«

»Res je to. Jaz tudi tako mislim in rad jo imam, in kar nič hudo ji ne bode pri meni.«

Drugi dan je prišel Štefan zopet v vas, bolj bled ko navadno, in Rozalka je bila posebno vljudna proti njemu. Zato je bil tudi Štefan vesel in je mnogo govoril. Rozalka mu je pomagala; a kadar je začel govoriti o ženitvi, in to mu je vedno in vedno prihajalo na jezik, je njej zastajala beseda, ali je pa izkušala govor drugam obrniti. Štefan pa ni odjenjal. »He, mati!« je dejal. »Kdaj napravimo svatovščino, kdaj?«

»Kadar hočeta,« se smeje mati.

»No, Rozalka, govori!« priganja Štefan.

»O jaz se še nisem nič naveličala dekliškega stanu.«

»A jaz sem se že. — Oh, oče, pogledite, kako je sitna!«

»Pa res je,« pravi ta. — »Toda, Štefan, uživaj še nekaj časa fantovski stan! Potlej ti bo še hodil na misel, ko pridejo skrbi in delo, in pomisli, da mati bolje kuha nego žena. Pozdravi se tudi še malo; bolehen se mi vidiš.«

»O seveda! Kar recite, da bo kmalu poroka, pa boste videli, kako bom potlej zdrav!« Tako je govoril venomer Štefan, kadar je prišel v vas. Tolažili so ga z obljubami; le Rozalka mu ni nič obetala, zato je bil Štefan tudi po pravici hud.

»Povej vsaj kak čas, naj bo že, kadar hoče!« jo je silil; a nič ni hotela reči in nič povedati; le to je dejala, da čakaj. Slabe volje je bil Štefan. »Meniš, da si sama ti na svetu?« se je hudoval.

»O vem, da ne!«

»Pa se tako držiš kakor oné, kakor star kolovrat!«

»Tvoje primere so kakor iz Svetega pisma,« se je smejala Rozalka.

»Kaj ni res? Ti misliš, da sem nate navezan in da nobene druge ne poznam. He, Rozalka, če bi jaz hotel —«

»A tako, Štefan?« se zavzame poredna Rozalka. »Pri drugih tudi oglariš? Glejte, glejte! Dobro, da vem. Zdaj se moraš pa vendar izpokoriti!«

»Rozalka, bodi pametna in poslušaj me!«

»Saj te že celo popoldne, a ne poveš nikdar nič novega. Zmeraj iste litanije.« Tako je šlo naprej in naprej, in nezadovoljen se je vračal Štefan domov. Doma pa je bil pust kakor prisad in se jezil na vse ženstvo sploh in na Rozalko posebej. Mati mu je hladila srčne rane. »Nič ne maraj, Štefan!« je dejala. »Ne

bo ti dolgo nagajala. Toda nikar se ne jezi! Jeza ti škoduje; zato si vedno bolan.«

»Kaj imate vedno ta bolán pa bolan!« se je hudoval Štefan. »Neprenehoma moram to poslušati. Kamor grem, povsod slišim: Oh, kako si bled! ali si bolan? kaj pa ti je? Vsaj doma me pustite pri miru!« In vzel je klobuk in pozno v noč šele je prikašljajal domov.

Ubogi Štefan! Nič ga ni veselilo več. Redkeje je hodil k Pečarjevim in tam je večkrat samo Jurija poiskal. V njegovi družčini je bil rad, njemu je tožil svoje težave, njega je izpraševal, kaj Rozalka o njem govori in kaj drugi, kaj bi ukrenila, da bi Rozalki ugajalo, in če je res tako bolan videti. In Juri, čigar odločno govorjenje in moško vedenje je Štefan vedno občudoval, ga je znal najbolj potolažiti in mu zopet navdehniti novega poguma. Kako možato pa je tudi govoril Juri! »Štefan!« mu je dejal, »nikar si ne greni življenja! Kaj bi vzdihoval kakor otrok, ki se šibe boji! Kaj nisi fant? Poglej hribe tod okoli pa dolino spodaj! In če se ti poljubi, porečeš: danes grem sem in jutri tja; pa greš, zato ker si prost. Boga zahvali! Zakon te pa zveže od vseh strani.«

»To je že res,« je odgovoril Štefan, »toda Rozalka je zalo dekle.«

»Da malo takih. Pa meni se skoraj zdi, da nas imajo dekleta tem rajše, čim manj se menimo zanje.«

»To je pa gotovo!« vzklikne Štefan in koraka ponosno proč, na da bi bil izprego-

voril z Rozalko, ki se je čudila, da ima toliko časa mir.

A komaj je bil Štefan doma, ga je minul ves pogum. Glavo je podprl z rokama, zrl pred se in kadil in z nikomer ni govoril. »Kaj ti je vendar?« ga je vpraševala mati.

»Nič.«

»Kaj se držiš tako?«

»Ker se ne znam drugače.«

»Glej ga! Kako pa govoriš z menoj, Štefan?«

»Oh, pustite me pri miru!«

»Zakaj pa nisi ostal dalje časa pri Pečarjevih?«

»Zato ker nisem hotel.«

»Kaj pa poreče Rozalka?«

»Kaj se menim zanjo! Naj reče, kar hoče.«

Anica edina je razumela njegovo tugo, zakaj tudi njej se ni godilo bolje. Juriša ni in ni; on služi rajši, nego da bi bil njen gospodar. Ali pa si je izbral drugo. Da, da! Rozalka, ona je vzela bratu nevesto in njej ženina. Tako je pre-mišljevala deklica, in kar jo je najbolj poniževalo, to je bila zavest, da mu je ona šla takorekoč naproti in da je njena bila prva beseda. Kako mora biti pač njegovi ošabnosti po godu, da ga tako iščejo, da se mu tako ponujajo. Solze žalosti in potrtega ponosa so ji silile iz oči pri takih mislih. Nič več ne mislim nanj, tako je sklenila, a kolikokrat na dan je prelomila svoj sklep! Sama zase je trpela in v neprestanem delu vtapljala nemirno hrepenenje mladega

srca. Kdo bi ji pač mogel pomagati in kdo bi jo razumel? Z vso ljubeznijo se je oklenila svojega brata Štefana, in tega so njene besede najbolj potolažile in pomirile. Če je šivala zraven njega in mu prigovarjala tako ljubo in tako zvesto, se je vzklonil pokoncu, jo prijel za roko in dejal: »Anica, samo ti me imaš rada. Oče se jeze nad mano, da nisem za nič, mati me karajo, da sem tako otročji, in nimajo zame drugega kakor kamilic in bezgovega cvetja; sama ti me razumeš in mi govoriš prijazno, dasiravno se jaz zmeraj zadiram nad teboj. Oni Pečarjevi pa naj govorim, kakor le morem; vse je zastonj; kakor bi ob skalo butal. Pa naj le ostane moška, jaz ji ne bom kadila zažigal.«

»Boš videl, Štefan,« je dejala Anica, »vse se bo še poravnalo; vse bo še prav, in vesel boš še.«

»Ali misliš, da bo? Oh, ne bo ne!«

»Bodeš videl!« je trdila sestra, dasi sama ni verjela svojim besedam in jo je bolelo srce, da mora s praznim upom tolažiti brata. A bala se je, da ne bi huje zbolel in ji ne umrl, on, ki bi imel biti enkrat njena edina podpora.

»Oh, Štefan!« mu je dejala zopet. »Pusti za nekaj časa pipo. Videl boš, kako ti bo dobro delo!«

»Edino veselje mi hočeš vzeti,« je tarnal Štefan, »kakor mati. Drugega tako nimam na tem svetu.«

»Štefan, ali nimaš sestre, ki te ima rada?«

»Če me imaš rada, me pusti s tem pri miru!« In sestra ga ni prosila več, in Štefan je kadil in kašljal dalje.

Tako se je bilo v kratkem času mnogo izpremenilo na gori. Več ni bilo slišati veselega petja in vriskanja, kakršno je bil našel Juri na novem domu; glasni smeh je umolknil, in prešlo je tisto prijazno, neprisiljeno občevanje, ki je kakor ostanek brezskrbne otroške dobe poprej ogrevalo srca. Juri je dobro zapazil to izpremembo. — Moja roka je vmes, si je dejal. Kamor jaz stopim, tam je konec miru in veselja. Starše sem zakopal v žalost; Premca in sina njegovega sem spravil v zapor in zdaj sem prišel sem gori srečo razdirat. Tudi on ni bil več srečen. Rad bi bil videl — vsaj zdelo se mu je tako — da bi Rozalka vzela Štefana, da bi bilo vendar enkrat vsega konec. A če je dalje časa na to mislil, mu tudi ni bilo všeč, in sam ni vedel, kaj bi želel. Dekle bo nesrečno, je dejal sam pri sebi, ker ga ne mara. Začel je Rozalko milovati in miloval jo je tako dolgo, da je ni privoščil Štefanu. Komu pa? Ni si upal odgovoriti, da samemu sebi in le sebi. V glavi se mu je vrtelo pri takem premišljevanju. Proč ga je gnalo, proč, in sklenil je le do Božiča še ostati. Počasi so mu tekli dnevi, in čudne sanje so ga mučile ponoči.

XVIII.

Solnce je bilo zašlo na kresni večer, in le svetlo obrobljeni oblački visoko na nebu so še

naznanjali, kod se je odpeljala zlata luč. Blede zvezde so se jele prikazovati na nebesnem obloku. Tiho je prihajala ljuba noč in nalahko kakor mati, ki se boji, da bo zbudila speče dete, razgrinjala temno odejo črez trudno življenje, za nočno svetiljko pasi je prižgala zvezdic brez števila. Večerni hlad vabi ljudi iz zadehlih hiš; v gručah sedeč se pomenkujejo med seboj, a ne tako glasno kakor podnevi, zakaj priroda počiva in se ne sme buditi z nepotrebnim vriščem. Vse glasne stvarce so potihnile, in tiho plahutajo krog hiš netopirji, boječ se motiti vesoljni mir. Le slavec še prepeva, ker ne more zaspati, in zakesnel rogač robanti mimo nas kakor pozen pivec, ki se vrača iz krčme domov.

Naenkrat zablešči velik ogenj na griču; kres se je prižgal. Iz vse vasi so bili znosili drv, da se je nakopičila silna grmada, ki zdaj gori. Više in više raste plamen, do neba sega žar in rdeči vso okolico in temni svetle zvezde; kroginkrog pa stoje fantje in dekleta in vriskajo in pojo. Kmalu se okrase vsi hribje s kresovi, in otroci si jih kažejo in ugibljejo, kje gori ta, kje oni.

Tam na najvišji gori pa, kdo ga tam zažiga? Tam ga pa žge divji mož. Suhega štorovja je bil nanosil velik kup in divji ogenj je naredil in kuril bo vso noč. Tako govore otroci in pazljivo in plaho gledajo kres, ki gori na Strmi peči, in temu in onemu se zdi, da razloči v blišču groznega moža. A predaleč je, oči ne sežejo do tja, kjer praznujejo Pečarjevi in Ši-

monovi sv. Janeza večer. Zraven mogočnega ognja stoji Juri, v rokah pa ima velik kol, s katerim popravlja grmado, da ne udari ogenj čez mejo. Razen starega Šimona je družina obeh hiš zbrana okrog ognja, in tudi Ožbe je prišel od Sv. Florijana sem. Štefan sedi zamišljen na tleh s pipo v ustih, poleg njega pa poskušata deklici zapeti; a nič jima ne gre po sieči. Ožbe prižiga naprej in naprej tobak in pripoveduje, kakega pomena je današnji večer, kako moč ima praprotovo seme in kako cveto zakladi v skalovju, in vpleta vmeš dogodke svojega življenja, ki spravljajo poslušalce v smeh. Čarokrasen je razgled z gore. Dokoder drži oko, za kresom kres, visoko in nizko na vseh straneh. Juri je bil ves zamaknjen, in živo mu je stopil v spomin tisti čas, ko se je med vaško mladino veselil krog domačega kresa.

Ogenj je že ugasoval, ko se je poslovil zgovorni Ožbe in vsi drugi se napotili domov. Le Juri je še ostal in moril žerjavico, da je veter ne razpiše in ne raznese v gozd. Tako prijetna je bila noč, da se mu ni mudilo domov. V temi so svetile kresnice krog njega, in gorak veter je šumel po lahkem listju. Juri je gledal pojemajoči kres v Dolini in mislil na svoj dom. O Božiču, je dejal sam pri sebi, o Božiču se vidimo zopet! A prijetnih čuvstev mu ni zbujala ta misel; goro bi vendar nerad zapustil, goro in pa Pečarjevo družino, kjer je tako zadovoljno in mirno preživel ta čas. Naj bode, kar hoče! je dejal in korakal počasi proti domu.

Prišel je mimo hiše in se ustavil pred hlevom; ni se mu še ljubilo spat iti.

Ko tako gleda v temno noč, zasliši naenkrat urne stopinje od Šimona sem. Radoveden stopi naprej in nopenja oči, ki pa ne morejo ničesar razložiti. Ali Štefan kaj išče? pravi sam pri sebi in se postavi sredi pota, da bi ga prestregel. Zdaj, zdaj pride do njega. Štefan ni. Juri se hoče umekniti, a prepozno je; kakor bi mu odrekle noge pokorščino, ostrmi na mestu.

»Juri!«

»Rozalka!« se začuje v tihi noči, in lahki vetrc odnese glasove črez hrib in dol. Kakor megla izgine prikazen mimo strmečega Jurija, ki stoji in gleda in premišljuje. Ali je ona prišla njega za roko ali on njo? Ali jo je res pritisnil k sebi? Ali bode nemara huda? Vse to mu roji po glavi in se mu zdi kakor sanje, kakor prijetne sanje. Dolgo ni mogel Juri zaspati in vedno si je ponavljal čudni prigodek.

Ko se pa drugi dan spogledata z Rozalko, pobesi ona oči vsa rdeča in se nasmehne. Juri je bil srečen; mislil ni ne na preteklost, ne na prihodnost, ne na Anico, ne na koga drugega razen Rozalke in skrival je svojo srečo kakor skopuh svoj zaklad. Le Rozalki je govoril o njej, ker je rada poslušala in ni pravila nikomur.

»Kako, da si tod prišla tako pozno?« je vprašal.

»Šimonove sem spremila. Kako pa to, da si ti tako pozno zunaj čakal?«

Juri se je smejal, da se je vse tako lepo primerilo, in Rozalka je bila dobre volje kakor nikdar prej, in nič več ni zasmehovala Štefana, temuč vedla se je proti njemu tako prijazno in tako dobrosrčno, da je bil mladenič ves vesel in da je Rozalko še mnogo bolj ljubil kakor poprej. Samo Anica je tiha ostala v glasnem veselju, in če so jo vprašali, zakaj je žalostna, se je silila v smeh, v grenki smeh izgubljenega upa.

Postrežno naključje pa je po desetkrat na dan pripeljalo Rozalko in Jurija skupaj; povsod sta se srečavala. In koliko sta si imela povedati! Odškodovati se je bilo treba za polletni molk, in kaj se je moralo vse premisliti in preudariti! Najnavadnejše reči so se jima zdele tolikanj važne, da si nista mogla nikdar vsega dopovedati. Da bi le zmeraj tako ostalo! je dejal Juri sam pri sebi, in da bi službo katerikrat pustil, na to ni mislil nič več. Le kadar ga je Rozalka povprašala po njegovih starših in govorila o njuni zvezi, in kdaj da misli stopiti pred očeta, takrat mu je upadlo srce, da je umolknil. Ona pa je mislila, da se boji, in mu je prigovarjala, da ga imajo oče radi, da se bodo dali pregovoriti, ker že vedo, da ne mara za Štefana; naj bode torej pogumen, zakaj čim dalje se bo odlašalo, tem težje bo izpregovoril. Juri pa ji je ustavljal govorjenje, češ, da se nikamor ne mudi in da je zdaj tako srečen, da si ne želi nikake izpremembe. A po celih tednih sreče in veselja lotevale so se Jurija tudi oto-

žne misli, kadar je preudarjal, kaj bo iz vsega tega. Toda lahko njegovo srce ni hotelo prenašati žalosti; opustil je vsa preišljevanja o bodočnosti in živel tjavendan v srečni brezskrbnosti.

XIX.

Tako je mineval dan za dnevom, in bogata jesen je že delila svoje darove, ko je vznemirila nekega večera posebna prikazen preproste naše znance. Na nebu je zableščala velika repata zvezda, ki so jo več noči zaporedoma z radovednim strahom ogledovali v Dolini in po hribih okrog.

»K nam jo pridite gledat!« je vabil Ožbe, ki je bil prihitel k Pečarjevim pripovedovat, kaj da pomeni ta zvezda. »Pri nas se lepše in razločneje vidi, ker smo na višjem vrhu.«

Še isti večer so se zbrali na trati pred cerkvico in s tiho grozo so se čudili žareči bakli, ki se je raztezala daleč po nočnem nebu.

»To ne pomeni nič dobrega,« je razlagal Ožbe. »Zapomnite si moje besede! Nesreča se bliža, in vojska bo.«

»Bog nas varuj!« so vzdihovale ženske; in noben moški ni ugovarjal Ožbetovemu prorokovanju razen Štefana, ki je trdil, da so to babje vere, da se on ne boji ničesar. Zavračala ga je mati, naj ne govri tako prešerno in ne izzivlje božje jeze. Juri pa je molčal, ker so ga bile pretresle besede šentflorijanskega proroka,

a ko mu je domov grede Rozalka skrivaj stisnila roko, je hitro pozabil vso strahoto in se zopet vdal najljubšim svojim mislim, in noben oblak ni več temnil, nobena repatica več plašila njegove sreče.

Tudi Štefan ni več priganjal k ženitvi, trdno prepričan, da ima Rozalka srce le zanj; vidno pa je hiral, tako da je Matija večkrat zmajeval z glavo in dejal svoji ženi: »Štefana bo vzela zima, le zapomni me!«

Milo se je storilo marsikomu, kadar se je fant ponašal s svojo močjo.

»Pojdiva vozove vzdigovat!« je dejal časi Juriju, in če ga ta ni poslušal, se je moško nasmejal: »Aho, bojiš se, da te ne bi prekosil.«

In trudil se je in péhal po nepotrebnem z vzdigovanjem težkih bremen, da mu je pot oblival obraz. Kadar pa ni mogel več, je sedel zasopel k drugim in dejal: »No, pa pravijo, da sem bolan.«

Smrt pa ne izbira dosti, in nihče ni tako zdrav, da ne bi mogel umreti pred bolnikom na smrtni postelji. Velika nesreča je zadela družino Pečarjevo. Bilo je lepo jesensko popoldne, ko sta Matija in Juri otepavala orehe; mati in Rozalka sta pa pobirali.

»Pustite oče,« je dejal Juri, »jaz jih lahko sam oklatim!«

»Na to-le drevo še grem,« pravi oni, »ki je tako pripravno. Bomo prej končali, ker se hitro zmračí.«

Stari mož zleze v drevo. Ko je prilezel že dosti visoko, se iztegne s preklo, da bi dosegel orehov na koncu vejevja. Pri tej priči se mu zlomi veja, za katero se je bil prijel in ki je bila po viharju nalomljena. Mož pade na trda tla, a prileti tako nesrečno na glavo, da si zlomi tilnik. Na silni krik obeh žensk skoči Juri z drevesa in nese nezavestnega moža v hišo. Močili so ga z mrzlo vodo, brizgali mu jo v obraz, drgnili ga po rokah in nogah, a oživel ni več. Juri teče po Ožbeta k Sv. Florijanu, a tudi Ožbetovo prizadevanje in vsa domača zdravila niso pomagala nič.

»Če bi bil takoj pri rokah,« je menil Ožbe, »nemara bi se dalo kaj storiti. — Ali pa tudi nič. Repata zvezda ima svoj pomen in svojo moč.«

Matija je bil mrtev, in žalost se je naselila na Strmi peči. Šimonovi so prišli žalovat; Juri pa je tiho opravil svoje delo, potem je šel v gozd, se naslonil na drevo in se zjokal kakor otrok. Kdor je poznal poštenega moža, vsak ga je čislal, in kdor je čul vest o njegovi smrti, je dejal: Škoda ga je!

Šimon je šel v Dolino naznanjat nesrečo duhovnemu gospodu in zdravniku in preskrbet pogreb, zakaj štel si je v dolžnost očeta nadomestiti zapuščenima ženskama. Ožbe je naredil krsto. Prvi dan so dejali Matija na mrtvaški oder, drugi dan so ga kropili, kar je bilo prebivalcev v bližini po pogorju, tretji dan so ga pa vzdignili in nesli na dolinsko pokopališče, in žena in hči sta ga spremili do groba. Juri pa je

taval po svojih opravkih, in sultan je hodil za njim in se mu prilizoval, a ker ga on ni pogladil z roko in ne pohvalil, je legel na tla, stisnil gobec med prednji nogi in mežal.

Tako nenadoma je bila prišla nesreča, da je krepki ženi pobrala za nekaj dni vso zavednost, in če bi ne bil Šimon tako skrbno vse urejal in Juri tako marljivo opravljal pomnoženega posla, bi bilo šlo pri hiši vse navzkriž. Ker je umrl Matija brez oporoke, se je lotila gosposka zapuščine. Šimon je bil izbran za varuha in vestno je zastopal hišo pri vseh priložnostih; lastnica posestva pa je postala Rozalka. Zdaj se bo morala skoraj omožiti, je mislil Šimon in je bil preverjen Štefan. A žalost ob očetovi smrti je tako polnila njeno srce, da ni bilo prostora drugim mislim in čuvstvom. Vrhutega je bila tudi jezna na Jurija. Ko je namreč Šimon iskal nosilcev umrlemu sosedu, je določil tudi Jurija; a ta mu odreče naravnost svojo pomoč. Šimon se obrne na Rozalko, ki ni verjela, da bi bilo to mogoče; toda tudi njej odbije prošnjo tako odločno, da je bila globoko užaljena. Hitro ji je vzkipela vroča kri, in z gorkimi besedami mu je očitala nehvaležnost. A nič ga ni genilo; ona pa tudi nobene besede ni več izpregovorila z njim. »Še do Božiča!« je dejal Juri žalosten sam sebi, »potem pa gremo po svetu.«

Človeškega srca ne potare lahko nobena žalost. Bridko žalovanje po umrlem možu in očetu se je izpremenilo polagoma v otožen spomin na blagega človeka, ki je prebil zemeljsko

trpljenje in se zdaj nad zvezdami veseli. Razvedrilo se je Rozalki zopet čelo, in oči so dobile prejšnji mladi blesk.

Popolnoma je bila pozabila Jurija — vsaj njej se je tako zdelo — dokler je vse njeno srce navdajala le žalost za dobrim očetom in dokler je še živo čutila razžalitev, ki jo je bil prizadel mladenič. Kakor se je pa vračal mir v dušo, se je budil hkrati spomin osrečujočih razmer prejšnjega časa, in jela je premišljevati, če ni Juri morebiti imel posebnih razlogov za tako ravnanje. Sama trma ga je, ji je rekel ponos; če bi bil imel vzrok, bi ga bil povedal; a svojeglavnost mu je ubranila, da ni ubogal. Nasproti pa ga je zagovarjalo njeno srce. Bog vé, kaj mu je bilo prišlo na misel! Brez povoda bi me ne bil razžalil. Morebiti se mu godi krivica. In na misel so ji prišle ostre besede, s katerimi ga je bila oštevala, in kesala se je skoraj. Skrivnostno pa se ji je vendar zdelo to vedenje, in radovednost jo je gnala priti do konca vsej zadevi. Če je bil brez vzroka nepokoren, ga ne pogledam nikdar več, je sklenila, in pri prvi priliki, ko sta bila sama, mu je oponesla njegovo razžaljivo vedenje.

»Rajnega očeta si poslušal,« je dejala, »meni in materi pa nagajaš. Ali te ni sram?«

»Nikar se ne jezi, Rozalka!« je prosil Juri. »Očitaj mi pa le, kar hočeš; vse sem zaslužil.«

»Ali nisi tega prej vedel? Glej, tako rada sem te imela; zdaj te pa nimam nič več!«

»Prav imaš, Rozalka. Jaz tudi nisem vreden, da bi mi izkazovala svojo prijaznost. Najina pota peljeta narazen.«

»To ti je šele zdaj prišlo na misel?«

»Dolgo sem že vedel, Rozalka, dolgo. Pa pozabil sem bil za malo časa, zdaj sem se pa spet spomnil in ne vem, kako bi dejal, ali da sem žalosten ali da sem vesel, da se obračaš od mene.«

»Pred si se torej hlinil in legal?«

»Ne hlinil, ne legal, Rozalka,« odgovori Juri moško. »Kar sem ti govoril, je bila resnica, ki je ne utajim nikdar in nikomur. Žal pa mi je bilo večkrat, da ti nisem razodel vse resnice. Zdaj, ker si se spametovala, pa poslušaj, kaj ti bom povedal!«

In Juri ji pove, kdo je in kaj ga čaka, če ga dobi pravica v pest, in zakaj se mora ogibati domačega kraja. Strmé ga je poslušala Rozalka, in ko je končal, ni rekla nobene besede; dala mu je roko, vsa bleda in hitela proč. V izbo prišedši pa je objela mater, in obe sta jokali, vsaka nad svojo nezgodo. Govorila pa je zopet z Jurijem, malo, o vsakdanjih rečeh in prijazno; on pa se ni jezil, da mu je usoda tako naglo podrla zračne gradove. Bil je zopet miren, zakaj neprijetna skrivnost ni več težila njegovega srca. Če me nočejo več pri hiši, si grem drugam sreče iskat brez vse zamere, si je mislil. A ni kazalo, da bi ga hoteli odpraviti; le še bolj so se držali njegovega sveta in njegovih nare-

deb. In ko je enkrat sam zase stal in preišljeval Bog vé kaj, se mu približa Rozalka.

»Juri, ali pa nikakor ni mogoče, da bi se sprijaznil z gosposko?« ga vpraša.

»Jaz ne vem,« odkima Juri.

»Sčasoma te bodo menda vendar pozabili?«

»Upam, da črez par let.«

»Recimo, da čakava tri leta ali tudi pet let; kaj pa to? Potlej me pa popelješ pred oltar.«

»Ali s kakšnim imenom, Rozalka, s kakšnim imenom! Ravno takrat se moram izdati. Zatorej, Rozalka, pozabiva, kar je bilo med nama; če ne, potegnem še tebe v nesrečo.«

»Ti nisi torej nikdar prost pred postavo?«

»Nikdar.«

»Pa Ožbe je vendar pravil, kako je ušel vojaščini. Malo let je bil na tujem in rešen je bil.«

»To je bilo časi, Rozalka, a dandanes je, kakor bi se vragu zapisal.«

»O Bog nas varuj!« je vzdihnila Rozalka in ga ostavila. Mislila je in mislila na vse strani, a nobene rešilne misli ji ni dal razum, in vdala se je v svojo usodo. Materi ni povedala ničesar o tej skrivnosti, sama je nosila svojo žalost in spomin prejšnjih dni. A nerad si človek prizna, da nima nobenega upanja več, in po nekaterih mirnih dnevih so se oglašale Rozalki zopet stare priljubljene misli, in zopet je ugibala in ugibala.

»Kaj bi se ti zgodilo,« je ogovorila zopet Jurija, »če bi se jim sam podal?«

»Da, Rozalka,« vzklikne Juri, »to je edina pot, ki nama še ostaja.«

»Toda hudo te bodo gotovo kaznovali, in zaprli nemara več mesecev?«

»Ne, zaprli me ne bodo,« pravi Juri, »ampak puško bom zopet nosil.«

»In koliko časa?«

»Bog vé. Najmanj petnajst, nemara pa tudi dvajset let.«

»O moj Bog! dvajset let bi te ne bilo nazaj!« je dejala Rozalka, in končan je bil pogovor. Zopet je premišljevala semtertja. Bolje čez dvajset let ko nikoli, si je dejala, in teh misli je bil tudi Juri, ko mu je zatrdila, da vzame njega ali pa nikogar. Ko je pa Juri rekel, da pojde, ga je zadrževala, naj vsaj to zimo še ostane, ko so tako zapuščeni.

»A če prej grem, se prej povrnem,« je dejal Juri, ki je bil trdno sklenil Rozalki na ljubo povrniti se k vojakom, naj velja, kar hoče.

»Oh, samo sedaj še ne!« je tarnala Rozalka. »Nikogar nimava z materjo, ki bi nama pomagal.« In s strahom je mislila na tisti čas, ko se bo Juri moral ločiti, in zdelo se ji je časi, da bi bilo bolje, če on ostane pri njih. Koliko deklic se ne omoži, si je dejala, zakaj bi se jaz morala! Bog vé, kaj se mu po svetu v tem dolgem času pripeti! Tolažila jo je nekaj časa ta misel, potlej jo je pa zopet zavrgla.

Odkar je umrl Matija, je hodil češče v vas Ožbe, da je žalostne tolažil, kakor je menil. »Enkrat mora vsak umreti,« tako je govoril. »Nekateri pride prej na vrsto, nekateri pozneje. Kaj bolje pa je kar na hitrem se preseliti v boljši kraj, brez vsega trpljenja kakor pa leta in leta mučiti sebe in druge. Kako tava ta Štefan okrog! Ali bi ne bilo bolje, da bi do svojega odmerjenega časa živel vesel in zdrav kakor nas kdo? Potlej naj ga pa pobere smrt v božjem imenu. Ej, mati, le verjemi mi,« je prigovarjal jokajoči vdovi, »Matiju se zdaj bolje godi nego tebi in meni. On ne koplje več težke ilovice in se ne boji slabe letine; nas pa Bog vé kaj še čaka! Hudo zimo bomo dobili, hudo, vse kaže tako, in kmalu bode tu. Kdaj so že odletele lastovice, in kako trdno se drži listje drevja, noben vihar ga ne odtrga.« Svojega najljubšega predmeta pa Ožbe tudi ni pozabil. »No, mati,« je dejal, »ali misliš hišo res tako pustiti brez gospodarja? Ne bo dobro storilo, meni verjemi! Rozalka je že dovolj stara, in vsakega želovanja mora biti enkrat konec. Kar je, to je in se ne da predrugačiti; zato naj pa bo, kakor je božja volja! Mi pa se veselimo, dokler imamo še zdravje. Poglej, mati, Jurija! Ali ni priden fant, kakršnih se mora v zdanjih časih iskati, ali ni dober in pošten? Če ne bo imel dote, kaj pa se menite pri vas, ko ni treba nič izplačevati, nič zidati, nič popravljati.« Tako je modroval Ožbe, in če je mati omenila Štefana, je zmignil z ramama in dejal: »Le vse po pameti

in tako, da bo prav! Ta revež pa ni za kmetijo. Ali hočeš, da umrjeta dva gospodarja v enem letu na Strmi peči?«

Rozalka je pač menila, da se še ne spodobi govoriti o ženitvi, a zavrnil jo je: »Kaj misliš, dekle, da jaz to za smeh govorim? To je resna stvar, ki se mora dobro premisliti.«

Nekateri ljudje imajo pač posebno veselje in pravi nagon ljudi ženiti in možiti, in tem se mora prištevati tudi Ožbe. Rad je omenjal, kako je tadva in onadva vkup spravil in kako se jima dobro godi. V častno dolžnost si je tudi štel pri Pečarjevih vso reč do kraja izvesti. »Juri, le tiho bodi!« je dejal časi in potrkal fanta po rami. »Ti bodeš tod gospodaril; le zapomni mene in pameten bodi!«

In če je Juri ugovarjal, je bil mož hud. »Molči, ti pravim,« je dejal. »Boš ti stare ljudi učil? Ne bo dolgo, in govoril boš vse drugače. Le stoj, še Rozalki moram Štefana izbiti iz glave.«

In Ožbe je izbijal deklici Štefana iz glave, da se je morala smejati. Ožbe pa si je mêl roke, ponosno pogledoval krog sebe, in kadar je odhajal, je dejal: »Mati, le meni pusti vse narediti, boš videla, da bo prav!«

XX.

Tudi zanesljivega vremenskega proroka se je izkazal Ožbe. Štirinajst dni po Vseh svetih je bilo, in sneg je začel naletavati, od kraja debel in redek, potlej pa droben in gost; šel je črez

dan in ponoči ni prenehal in na debelo je pokrilo goro in dol. Po vrtu se je drevje šibilo pod belo težo, in Juri je otresaval veje in ovijal mlada drevesa s slamo. Gaz je bilo treba delati krog hiše in do studenca, odkoder so jo Šimonovi speljali do svoje hiše. Ko je sneg ponehal, se je razgrnila megla po obeh straneh gore, dan potem pa je bil jasen, in solnce je sijalo, in sneg je bleščal, da je jemalo oko; a solnce ni imelo gorkote več; zima je bila nastopila. Pečarjevi in Šimonovi so bili navezani na svoj dom in omejeni na medsebojno obiskovanje, zakaj dokler ne odkopni sneg, ni bilo misliti na izhod. In bile so zime, kakor je pravil Šimon, da so komaj dvakrat prišli iz svojih zametov. Juri je nateknil kodrastemu sultanu širok greben z železnimi ostmi na vrat, zakaj radi pridejo pozimi volkovi obiskat osamljene hiše. Puško in nož je vlačil Štefan s seboj, kadar je prišel v vas. »Dobra puška je boljša ko dva prijatelja,« je dejal, »in ta-le nož« — ponosno ga je vlekel iz nožnice — »bo za silo tudi dober.« Kadar se je pa vračal, je stopal tako urno domov, da je Juri menil, Štefan bo vse orožje proč pometal, če ga sreča volk.

Čudili so se pa Pečarjevi, ko je naenkrat prigazil Ožbe. »To je hoja,« je dejal, in pot mu je tekela po obrazu. »Takega pa še ne. Do pasu se pogrezam vanj pa moram še gledati, kam stopim.«

»I, kaj pa ste vendar prišli, oče?« je vprašala Rozalka.

»I, kaj? Kar nimaš v glavi, moraš v petah imeti. Pa kdo bi bil mislil, da nas bo zima tako zgodaj zabila! Po ognja sem prišel, po ognja. Zmeraj sem odlašal iti v Dolino, zdaj je pa pri kraju. Še en črevelj snega naj pade, pa smo mi tudi ločeni. K vam sem prišel ponj, da mi ne poide pozimi. Ali ga dobim?«

»Kaj pa, da ga dobite!«

»Ti, hentaj, ti, do oken je narastel pri nas, in s cerkvene strehe sem ga moral ogrebat, da mi je ne podere. — Sultana ste že tudi oborožili. To je prav. Letošnjo zimo bo treba varovati svoje blago. Kmalu bomo kaj slišali o sivodlakih požeruhih. Na tri strani jaz kar iz hiše lahko streljam, če je treba.«

»Kaj pa bo, oče,« pravi Rozalka, »če Vas sreča kateri? Ali se niste bali, ko ste šli k nam?«

»A, podnevi se ta žival izlepa še ženske ne loti?«

»Mislite, da volk tako razloči?« se smeje Rozalka.

»To je da! Saj se moraš še spomniti — o sv. Pavlu bo pet let, odkar so strgali Grabnarico, močno, hudo ženo. Zvečer je šla od brata domov; pol ure pred je bil pa šel ravno tisto pot suhi Gašper, ki vodnjake dela. Pa njemu se ni bilo nič zgodilo, óne pa ni bilo domov. Ko so jo šli iskat, so našli v gozdu same ostanke. — Preveč poguma ni vselej dobro. Toda če imaš močnega psa s seboj, se ti ni treba bati. Sultan bi ehemu dal dosti opravka. Da bi pa boječega

psa s sabo jemal, to je pa bolje, da sam hodiš, ker volk psa takoj izvoha in ima nanj posebno jezo.«

»Kako je to, ker sta si vendar tako podobna?«

»Sam Bog vé: žlahta se večkrat najhuje sovraži, in pes pa volk sta brata, in menda ga ta zato sovraži, ker se je pes udomačil in svojemu rodu izvrgel.«

Veliko je še Ožbe povedal o volkovih, zakaj Bog vé, kdaj bo zopet moči priti, in toliko zgodob je vedel! Nekoliko so se bile res dogodile, nekoliko pa jih je povekšalo ustno izporočilo. In v kaki nevarnosti je bil Ožbe tudi sam nekoč! V rebri sta se srečala z volkom, on pa ni imel pri sebi nobenega orožja, samo steklenico hudičevega olja je imel, ki je v prejšnjih časih služilo tudi namesto vžigalic, in s tem je delal ogenj in se ubranil zveri. »Oh, koliko sem bil prebil tisto noč! Tukaj-le boš umrl, sem mislil, in kdo bo potlej zvonil pri Sv. Florijanu? Drugim si krste delal, sam pa ne boš pokopan! In kaj bo počela Meta? Omožila se bo zopet, sem dejal sam pri sebi, pa Bog vé, kakega moža dobi! In to je pa tudi res, da se star človek veliko bolj boji smrti kakor pa mladina. Saj so tudi tisto starko na smrtni postelji gospod zaman tolažili, češ, da bo nocoj že v nebesih večerjala. Rajša bi še tu, je dejala. Jaz sem se pa tudi bal umreti kakor še nikoli. Vendar sem srečno ušel. Doma sem butil v vrata, da je Meta mislila, da je potres, lasje so mi pa stali

kakor ščet. Meta, molek v roke pa moliva, sem dejal, potlej pa hruševca na mizo; danes sem ga zaslužil!»

Tako je pravil Ožbe in se odpravljaj, ko se je bilo zmračilo. »Kadar-sneg skopni, bomo pa Rozalko možili!« je pristavil, in Juri mu je prižgal baklo iz smrekovega lesa, s tuljem ovitega in v smolo pomočenega, kakršne rabijo, če je treba ponoči kam dalje iti. Z dolgimi koraki je stopal mož proti domu, in samo kratki kožuh in kosmata kapa se je videla iz snega.

Doma so praznovali Pečarjevi in Šimonovi božične praznike, ker je bila pot še vedno zaprta. Ko pa je prišel predpustni čas, so obšle Štefana zopet svatovske misli. Razodel jih je Rozalki, meneč, da ga bo zdaj vendar že rada poslušala. A zmotil se je; kakor je ljubeznivo govorila o vsakdanjih rečeh, tako pusta je postala, kadar jo je zabaval s svojo snubitvijo. In Štefan je potožil to Pečarjevi materi in tožil doma; in Šimonovim ni šlo v glavo, kaj dekletke pravzaprav hoče. »Ali ima kakega drugega v glavi, ali kako?« je dejala mati. »Da bi kakemu dekletu snubitev ne bila všeč, le-tega mi nikar ne pravite.«

»Saj nobenega moškega ne vidi,« se je čudil Šimon, »in z Jurijem menda vendar ne vleče.«

»Na to pa še mislila nisem,« reče mati. »O tem moram pa z Nežo govoriti. To bi bilo pa vendar lepo, fanta toliko časa za nos voditi, potlej se pa obesiti na prvega, ki pride Bog vé odkod.«

Štefan pa se je žalostno smejal tem besedam, zakaj njegov ponos ni dopuščal misli, da bi Rozalka Jurija rajša imela ko njega. »Vi pa poznate Rozalko, da!« je dejal. »Samo v sé je zaljubljena, pa v nobenega drugega. Nad vsakim viha svoj majhni nos. Če vzame Jurija, kaj pa to? Naj ga vzame! Le tako prevzetna naj nikar ne bo.«

Kljub tem moškim besedam se je bil vendar zbudil sum v Štefanu, ki ni jenjal moledovati krog Rozalke. Ko pa se je bila Šimonovka doteknila te stvari, je poklicala enkrat mati Rozalko k sebi in zvedela po nekaterih ovinkih vso resnico. »Stara si dosti,« je rekla mati svoji hčeri, »da veš, kaj delaš in kaj je prav. Premisli in preudari; naglica ni nikjer dobra.«

Rozalka pa jo je jokaje objela in prosila, naj ne bode huda, saj jo bo vedno poslušala.

»Jaz te ne bom silila nikamor,« je dejala mati, »kakor si postelješ, tako boš ležala.«

Šimonovim pa je rekla, da je Rozalka še premlada in se še ne mara možititi; a dasiravno sta se stara dva malo napeto držala, vendar Štefana ni odgnala nobena sila, da ne bi prišel zdajpazdaj v vas. Zakaj doma se je neizrečeno dolgočasil: oče in mati sta obravnavala svoje reči, Anica pa je skoraj zmeraj molčala. Juri in Rozalka pa tudi nista imela mnogo priložnosti govoriti med seboj; vedno je bila mati za hrbtom.

Leto je minulo, odkar je bil prišel Juri na Strmo peč, in zima se je zopet bližala svojemu koncu.

»Juri, ali si ti snoči streljal?« vpraša nekega večera Štefan, ko je zopet sedel pri Pečarjevih in pomagal Juriju turščico robkati.

»Jaz streljal? Ne!« pravi Juri.

»Kdo bi pa bil! Ob enajstih ponoči!«

»Ponoči jaz spim. In kje bi dobil puško? Ta-le stara cev visi v hiši, na hlevu pa nimam nobene.«

»In se nič ne bojiš?« pravi Štefan. »Veš, Juri, ti si navajen ljudnatih krajev. V sredo vasi res ne pride nobena zver. Naš oče so pa bili snoči doli pri mlinarju, in ta jim je pravil, da so mu te dni volkovi raztrgali tri ovce. Dva funta volne je poslal v dar sv. Klemenu, da bi ga branil volkov. Jemlji puško s seboj, Juri, če ne, boš enkrat izkusil.«

»Kaj pa bosta imeli mati in Rozalka?« se nasmehne Juri.

»Kako pa tudi znam jaz streljati!« se pohvali Rozalka. »Veš, Štefan, kako pokanje je bilo na sveti večer?«

»Sprožiti že znaš,« meni Štefan. »Toda kdo bi bil včeraj ponoči streljal, to mi ne gre iz glave. Od Sv. Florijana sem se ne sliši in od drugod tudi ne.«

»Ali je še kdo drugi slišal?« meni Juri.

»Samo jaz.«

»Tebi se je gotovo le sanjalo.«

»Tako sem bil buden kakor zdaj, in trikrat sem slišal pok in pokoncu sem se vzklonil.«

»Morebiti se je zvalil sneg po bregu in zlo-mil kako drevo, ali pa je mraz skalo razgnal,«

pravi Juri; Štefan pa je bil ves zamišljen in čez nekaj časa vpraša zopet: »Juri, ali veruješ ti v spomine?«

»Sam še nisem nikdar nič slišal, ne videl, kar bi bilo spominu podobno. Druge sem pa slišal večkrat o tem govoriti, posebno ženske.«

»Ah, Juri,« pravi oni, »ti se hočeš norčevati z menoj, češ, da sem babjeveren. Nekateri človek je tak, da se sramuje povedati, če je slišal kak spomin; jaz pa nisem tak, ker sem prepričan, da se nesreča človeku naznani, preden se zgodi. Kakor bi bil danes doživel, tako se še spominjam večera, preden mi je teta umrla. Koliko je tega? Enajst let!«

»Ravno enajst let,« pravi Pečarka, »ker tistega leta je šla Rozalka k birmi, devet let stara.«

»Vidite, mati! Prav dolgo sem bil ostal pri vas, in z Rozalko sva se igrala, ko ste drugi turščico ličkali. Ko smo pa šli ponoči stran, je začelo pri Sv. Florijanu zvoniti in je zvonilo kakor hudi uri in dolgo časa. A drugi niso nič slišali ali pa niso hoteli povedati. Proti jutru mi je umrla teta; Ožbe pa je dejal, da ni nič zvonil.«

»Teta je bila gotovo že stara,« opomni Juri.

»Lahko bi bila še živela dalje časa, ker je bila trdna. Veš, Juri, če človek na samoti živi, vidi in sliši marsikaj, kar si ne more razložiti. In zapomni me, da ne bo dolgo, ko bo nesreča zadela kateregasibodi izmed naših ljudi in morbiti baš mene.«

»E, Štefan,« pravi Juri, »kako pa žalostno govoriš! Kdo bi si grenil življenje s smrtnimi mislimi.«

»O, jaz si nič ne grenim življenja,« ugovarja Štefan. »Ampak nesrečo slutim, naj bo že, kakršna hoče. Ti si pa pravi neverni Tomaž, in privoščil bi ti, da bi se enkrat izpokoril in spoznal, kako neprevidno govoriš. Vprašaj enkrat Ožbeta, kaj ti bo ta povedal!«

»Ožbe pa res prav mnogo vé o spominih,« pravi Rozalka. »Samo mislim, da časi malo pregloboko pogleda v kupico, preden kaj sliši.«

Štefan pa se ni dal pregovoriti, da ne bi bil slišal spomina, in jezilo ga je nekoliko, da mu niso verjeli; a zaradi tega ni šel nič prej domov.

XXI.

Ko je bil pod toplim jugom sneg povečem že skopnel, potegne zopet sever. Nastal je nov mraz, in nova zima je škripala pod nogami. Juri je spal poleti in pozimi nad hlevom v dišeči mrvici in spal trdno, ker je pridno delal od jutra do mraka. Bilo pa je že pozno neko noč, in mesec je svetil v zadnjem kraju, ko zbudi Jurija naenkrat strašno lajanje. Takoj skoči pokoncu in vrže obleko nase, ker to je moralo biti nekaj posebnega. Zvesti čuvaj ni žugnil ponoči, če ni bilo vzroka; kadar je pa lisica prišla pogledat po kokoših, se je sultan samo oglasil, in tatica je pobrala pete. Lajanje je postajalo vedno srditejše, in tudi ovce v hlevu so začele beke-

tati. Na hlev se je prišlo po lestvi, ki je bila zunaj prislonjena. Juri zgrabi vile in stopa urno po lestvi doli. Pod lestvo pa se je sultan valjal in premetaval s čudno zverjo in srdito renčal; druga zver se je spenjala, kakor je videl v mesečini, po hlevskih vratih in praskala in vohala s smrčkom; dolg rep pa je mahal po tleh. Volkova sta bila. Juri ne premišljuje dolgo, plane z lestve nad volka pri vratih in mu hoče zabosti cstro orožje med rebra, a volk odskoči in se potuhne z glavo k zemlji. Hitro ga pritisne Juri za vrat in ga tišči z vso močjo k tlom. A zdaj skoči druga zver odzadaj nanj, in naenkrat je pretrgana suknja in srajca, in čudno gorko oblije Jurija po plečih. Po njem bi bilo, da se ni pogumni sultan iznova vrgel na svojega nasprotnika in se sprijel ž njim.

Krik in hrup pa je zbudil tudi ženski. Hišna vrata se odpró, in mati in Rozalka stopita na prag.

»Kaj pa je, kaj pa je? Križ božji! Pomagajte, pomagajte!« začneta vpiti, in to vpitje je Juriju res pomagalo, ker je vzelo drugemu volku pogum. Oprostil se je hitro sovražnika in izginil v gozdu. Le dokonec hleva ga je podil sultan, potlej pa se je vrnil Juriju pomagat. Ta pa je tiščal svojega ujetnika, da so mu roke otrpnile, in komaj je strahoval volka, ki se je srdito premetaval. Praskal ga je s prednjimi in zadnjimi nogami, da je bil Juri po nogah ves okrvavljen; umoriti pa volka ni mogel, ker ga je bil slabo zadel.

»Kaj pa je, Juri? Za božjo voljo!« vpije mati, ki si ne upa od hiše.

»Nič ni. Volka imamo,« pravi Juri.

»Ali hočeš puško?« kliče Rozalka.

»Ne, ni treba,« se ta oglasi. »Če moreš, Rozalka, prinesi tisti dolgi nož iz kuhinje!«

Urno prinese Rozalka nož; Juri pa zbere vso svojo moč, stopi z levo nogo na vile, z desnico pa porine volku nož do držaja v prsi. A zdaj šele se prične pravi boj. S silno močjo vzdigne zver svojo glavo in izkuša popasti Jurija, z nogami pa brca in praska tako hitro in tako močno, da se je Juri že bal, da ni prav zabodel in da obnemo. A kmalu poide zveri moč; grozno zatuli in prične grgrati; še enkrat brčne krčevito z vsemi štirimi in se iztegne. Sultana mora Juri s silo odgnati proč od mrtve živali, ker ji še zdaj ne da miru. Blizu premaganega nasprotnika leže in si prične lizati gobec in noge; eno uho pa je bil revež popolnoma izgubil. Tudi Juri je razpraskan in krvav; a hude rane ni dobil nobene. Komaj se zazna dan, teče Rozalka sosedom pravit, kakšno reč so imeli ponoči. Kmalu se zbere vsa Šimonova družina okrog mrtve zveri, in vse natanko mora Juri povedati, kakšen je bil boj.

»Ti neugnana zver, ti!« pravi Šimon in brca volka z nogo.

»O Juri, ti si srečen,« méni Štefan, »ti še naletiš na kaj pravega, jaz pa nimam nikoli te sreče.«

»Štefan, nikar se ne pregreši!« ga svari mati, ki se ne more nagledati grozne zverine. »Še Juri je imel dosti opraviti; kaj bi že ti!«

»I kaj pa je Juri?« se huduje Štefan. »Ali je kak Goljat proti meni? Veš, Juri, kakor sva si prijatelja, ne bojim se te pa prav nič.«

»Kaj bi se me bal,« se smeje Juri, »ko ti nič nočem!«

»Kaj pa misliš zdaj z zverjo storiti? Ali jo popelješ v komisijo, da potegneš darilo?«

»A, jaz ne grem,« pravi Juri.

»Oh, ti, naj jo jaz peljem! Kaj?« prosi Štefan.

»I pelji, če se ti ljubi!« pravi Juri. »Pa kar na tvoje ime naj ti dadó, če bodo res kaj dali.«

»Tako pridem s sanmi,« se veseli Štefan.

»Štefan,« opomni Rozalka, »kaj pa, če te sreča tovariš tega volka? Kako se bosta pogledala?«

»Saj res! Ni mu treba hoditi, da se mu kaj ne zgodi,« odgovarja Šimonovka, in Štefan je začel premišljevati; a sramoval se je vendar pred Rozalko in Jurijem.

»Ne pomaga nič,« pravi odločno, »jaz pojdem, pa puško vzamem s seboj; potlej naj se me pa loti, komur se zdi. Dvajset goldinarjev ali koliko dobiva, Juri? Pa naj bo, kolikor hoče. Jaz grem.«

Kmalu prihiti s puško in sanmi.

»Oborožen si, kakor bi šel nad Turka,« pravi Rozalka, »toda pazi, da ne padeš in se ti puška ne sproži!«

»Kaj bom padel, ko sem hriba vaju kakor maček peči,« odvrne Štefan in vleče naloženega volka moško proti Dolini. Kakor zmagovalec hodi svojo pot; staro in mlado pa hiti od vseh krajev radovednost past. »Oh, naj mi peljemo!« prosijo otroci, ki se ne morejo ločiti od voza. Ker se Štefan nekoliko obotavlja, mu izpulijo oje iz rok, in kričeč in ukajoč pride iz prevod v Dolino. Tam pa zopet novo izpraševanje in nova zamuda. »Dva sta bila,« pripoveduje Štefan; »pa oni je bil večji ko ta, najmanj za dva palca, in prav zdi se mi, da je bila volkulja. Če bi bila ta-le puška pri rokah, bi bil že preskrbel družčino temu na vozu, da bi mu ne bilo dolgčas. Toda ponoči in pa v sili moraš udariti, če drugega ni, s polenom. Letos so posebno sitne te živali, in toliko jih je, da sem se kar čudil, da nisem po poti katerega pobral.«

»Torej kar z nožem si ga bil podrl?« vpraša dedec, ki je posebno moško premetaval zver.

»Kar z nožem,« baha Štefan. »Vidite, take pipec,« — fant pokaže svoj nož, — »je kakor ustvarjen za volka. Dva palca mu ga porinete med kosti, pa bo dosti imel.«

Ves dan bi bil moral pripovedovati o junaškem činu, če bi bil utegnil; a ponoči ni hotel hoditi domov. Najel si je voz in se odpeljal k oblastvu. Židane volje se vrne zvečer domov; tako dobro se mu še ni godilo nikdar,

Juriju odšteje denar, kolikor mu ga je ostalo; on sam je zadovoljen s slavo.

Po vsej dolini in daleč okrog pa se je govorilo o tem volku in o hrabrem Šimonovem Štefanu. Ker se je pa zvedelo, da se potika še ena zver po hribih, so napravili gospôda velik lov po gori Sv. Florijana. Sodnik, davkar, pristav, zdravnik, sploh vse, kar je bilo bolj imenitnega in je puško imelo ali vsaj na posodo dobilo, se je hotelo udeležiti; saj če tak lov tudi sam na sebi ni posebno zabaven, toliko prijetnejši je konec njegov, ki se praznuje v katerisibodi krčmi. Hoja po mrzlem zraku in bivanje pod milim nebom pospešuje prebavljanje in spravlja v slast jed in pijačo. Če se pa moraš že za zajčji lov preskrbeti z žgano pijačo, s pol hlebom kruha, svinjsko kračo in pečeno kuretino: kaj zahteva šele lov na volka! Dva dni so se polnile čutare z vinom in žganjem in torbe z raznimi jedili, tretji dan pa so se odpeljali gospodje proti nevarnemu kraju na saneh, ob katerih so se pojali lačni psi. V Dolini se jim pridruži drugo krdelo: kmetje iz okolice, ki so tudi radi postopili za kako zverjo, če ni bilo drugega dela. Ko je bila v krčmi naročena večerja, so odrinili peš proti gori, gospoda naprej, možje v kožuhih pa za njimi, in med raznimi burkami se je hitro hodilo.

»Možje,« se obrne sodnik proti kmetom, »kdo pozna dobro kraj? Oče Rožanec, Vi ste pravi lovec, Vi nas boste razstavili.«

»O gospod sodnik,« se ponižuje mož s klobukom v roki, »bil sem enkrat, bil, a sedaj sem star. Roka se mi trese in oči me zapuščajo, tako da ne zadenem nič več.«

Glasno se zasmеjejo vsi tem besedam. Ni se ubranil Rožanec; prevzeti je moral posel, da odkaže vsakemu svoje mesto. Obrne se najprej proti kratkovidnemu davkarju, ki je imel že parkrat smolo, da je ubil ali poškodoval kakega psa.

»Gospodje,« pravi Rožanec, »zgovoriti se moramo, da ne bomo streljali psov, ker nam ta žival nič hudega ne stori.«

»Volk in pes se malo razločujeta,« meni oni gospod. »Ali bi ne bilo bolje, da pošljemo pse nazaj? Saj niso potrebni.«

»A! Pustimo rajši pse tu, pa pojdimo mi domov,« ugovarja Rožanec. »Razločili boste pa lahko: če se spusti zver proti Vam, je volk, in Vi streljajte; drugače je pa pes.«

»Torej mislite, da se bo volk koga lotil, če nas je toliko?« pravi drugi gospod.

»Zver je prekanjena,« meni Rožanec, »nič ji ni zaupati. Zato je treba dobro meriti; če pa strel ne zadene, potlej pa puško za tanki konec prijeti in udariti ali pa na drevo!«

»Jaz sem pa slišal,« omeni drugi kmet, »da gre pravi volk na drevo kakor veverica.«

Rožanec pa razvrsti lovce po hosti. Davkarja postavi k prvemu jarku nad cesto, pristava toliko od njega, da se ne moreta s puško doseči, tega sem, onega tjá, sebe pa na križem-

pot pod Sv. Florijanom. Jasen je bil dan, in solnce se je bližalo zatonu, ko se je lov pričel. Psov pa ni bilo mogoče spraviti na noben sled; kakor nori so letali okrog, in če je eden zaľajal, so tekli vsi k njemu in lajali in begali. Črez nekaj časa so se poboljšali, in tu pa tam se je slišal kak pok, in dva zajca sta obležala pred Rožancem. Zdaj pa je premišľjeval stavec, ali bi ju nesel s seboj ali kako. Če ju vzamem s seboj, je dejal sam pri sebi, ju bo pojedla gospôda, in kaj imam jaz od tega? Še strel ne bo plačan. Če ju pa pustim tukaj, mi požre oba lisica ali pa maček. Že vem, kaj bom storil. In ko se je popolnoma zmračilo in je rog zapel in sklicaval lovce, je lezel Rožanec proti Strmi peči. Srečal je Šimona, ki je ravno drva peljal iz gozda.

»Ali ste kaj ubili?« vpraša moľ Rožanca.

»Mi lovimo kar za kratek čas,« odgovori Rožanec.

»Kaj pa ta dva zajca?«

»Ta sem pa s sábo prinesel, da imamo kaj pokazati,« pravi Rožanec. »Zakaj pa niste volka živega ohranili? Danes bi ga mimogrede ubili, če bi nam ne utekel.«

»To ste lovci, da!« pravi Šimon.

»Veste kaj, moľ? Vi niste Pečar; kaj ne, da ne?«

»Šimon sem, Šimon, sosed Pečarjev.«

»Saj vas pelje pot mimo Pečarja. Nesite to-le tja, pa naj denejo v klet na mraz. Jutri, ko se vrnem, bom pa vzel. Bodite tako dobri!«

»To je že prav,« pravi Šimon in dene zajca na voz, Rožanec pa se obrne proti Dolini nazaj.

V dolinski krčmi pa je bila zbrana skoro vsa družčina, ki je deloma tam prenočila, da bi zarana zopet poskusila srečo. Smeha je bilo mnogo, ker so se bili vsi s praznimi rokami vinili. Zdravnik je omenil, da je videl enega zajca, in takoj so ga obsodili, da mora plačati pet bokalov vina za tako srečo.

»Rožanec, ti si tudi nekaj streljal,« meni neki kmet.

»Na veverico sem bil pomeril, ker ni bilo drugega,« odgovori ta, »pa še te nisem zadel.«

»Aha!« se smeje sosed za mizo. »Veverice pozimi pa res še nihče ni zadel, videl pa menda tudi še ne.«

»Jaz sem jo pa že,« pravi možko Rožanec. Večer pa je hitro tekkel med veselimi pogovori in krčmar je pridno polnil kupice in pridno črtal s kredo na sod. »Tonček!« je dejal svojemu sinku. »Glej na mizo! Kadar bo bokal prazen, nič vprašati, kar prinesi ga!«

A vsaka reč ima svoj konec. Polagoma se je razgubljevala družba, in le malo se jih je upiralo spancu in hotelo za mizo pričakati belega dne. Dve sobi je imel krčmar za tuje ljudi; obe sta bili polni, in večina je še morala prenočiti na slami. Ko pa je drugo jutro zapel petelin, je prišel že Rožanec buditi zaspance. A to je bila težavna reč. »Pusti me, vrag!«

je godrnjal ta in se obrnil na drugo stran; oni ni hotel verjeti, da je že čas, in tretji se je rotil, da pride takoj za njimi. Počasi pa so se vendar vsi spravili pokoncu razen zdravnika in pristava; teh dveh ni bilo moči pregovoriti. »Kar pojte,« je dejal pristav zaspano, »saj ne bo nič; jaz vas tukaj počakam!«

Proroškega duha je bil mladi mož, zakaj vse dopoldne in še popoldne dolgo časa so prežali lovci, prebivali mraz in gasili žejo, toda bodisi, da je hrup volka preplašil in prepodil, ali pa, da se ni hotel pokazati, ves trud je bil zaman, in še sledú niso dobili nobenega. Ko so se vračali popoldne v Dolino, sta bila ves lovež dva zajca; enega je ustrelil sodnik, drugega pa kratkovidni davkar, ki je ponosno nesel svoj plen proti Dolini. Tu se je še dobro zalil ves lov, in na večer so se vrnili gospodje domov glasni in dobre volje.

Rožanec pa se ni bil povrnil ž njimi, zakaj imel je mož to koristno navado, da je v družčini sicer rad pil, toda kadar je prišlo do računa, se ni rinil naprej, ampak je rad izginil. Vrhutega pa je imel še pri Pečarju dobiti dva zajca k tretjemu, ki ga je bil ta dan ustrelil. Kakor maček je lezel stavec v breg naravnost proti hiši. Tu se je prijel za drevo, tam uprl na skalo in se zavihtel navkreber in kmalu je priplezal do Strme peči. A sultan, ki ga je prvi zagledal in naznanil, ga ni pustil po nobeni ceni v hišo, in ko je pomeril s puško vanj, mu je pokazal zobe tako neprestrašeno, da je mož videl, da

je bolje z lepo ga pogovoriti. A niti za lepo besedo se ni zmenil sułtan.

»He, ali ni nikogar doma?« zavpije Rožanec, in od hleva sem se prikaže Juri; obstane in ostrmi, kakor bi bil kaj nadnaravnega ugledal. Vse barve so se izpreminjale na njegovem licu. Nič manj osupel ni bil Rožanec, čeravno se mu ni tako videlo; a čudno prijazen smeh se mu je prikazal na ustih.

»He, Juri, ali si ti? Glej ga!« s temi besedami mu gre naproti in mu ponuja roko.

A Juri je moral prej odpoditi sułtana, potem pa mu je podal roko, oprezno in hladno, ker ni vedel, ali je Rožanec še njegov sovražnik, ali pa je že pozabil, kar se je bilo dogodilo. Rožanec pa mu jo je krepko stisnil in ga ogledoval.

»Glej ga, kako si se popravil! Komaj bi te kdo spoznal,« pravi.

»Mislite, oče, da sem se izpremenil?« vpraša Juri.

»In pa kako! Moje oči imajo dober spomin; pa vendar, če bi bil ti dejal, da nisi Juri, bi ti bil verjel. Ti si jim pa lepo zmešal sled; tukaj te noben živ človek ne najde.«

»Ali me še kaj iščejo? Ali veste, oče?«

»Ah, kdo te bo iskal, pa kod! Vse misli, da si na Hrvaškem, kjer je izgubljeni sin svinje pasel. Oh, glej ga, Jurija! Na, tukaj imam še eno kapljo dobrega slivovca. Potegni!« pravi mož in mu ponudi opleteno posodico, ki mu je visela na strani.

Juri se brani, da ne pije žganja, a stavec ga ne izpusti. »Moraš,« pravi, »če ne, se mi zameriš. Glej, toliko časa se že nisva videla!«

»Ali ste še kaj hudi name, oče?«

»Kaj bom hud! Kar pij!«

In Juri pije starcu na ljubo.

»Vi ste torej snoči dva zajca poslali hraniti?«

»Jaz, kaj pa! Šimonov fant se je pa res izkazal s svojim volkom. Kje pa ga je bil zaklal?«

»Ravno pred hlevom, tu doli,« pravi Juri. »Midva, oče, sva pa zopet prijatelja, kaj ne?«

»I seveda, ljuba duša; kakor sva bila prej.«

»Veste, velikokrat sem se bil že pokesal.«

»Kar tiho bodi pa molči!«

»Denar Vam pa vrnem, ki ste mi ga posodili.«

»E, kaj! Saj se ne mudi. Boš že dal o priliki!«

»Kar malo počakajte, pa Vam ga prinesem.«

»I, pa pojdi!« pravi Rožanec, in oko mu zablešči v sladkem veselju. Juri pa prinese denar in mu plača dolg z velikimi obrestmi.

»Vidiš, ljuba duša!« pravi mož. »Kako prav sem jaz zmeraj govoril! Ti si pošten človek, sem dejal. Premca pa ni bilo nič prida in ga tudi zdaj ni: ne starega, ne sina, to ti povem.«

»Kaj pa je s Premcem?« vpraša Juri,

»S Premcem, praviš? Doma sta, on in sin, pa živita, kakor sta prej živela. Toda dolgo pa ni tega, odkar sta doma. Kakih štirinajst dni bo, dasiravno ne morem natanko povedati. Jaz ne govorim ž njim in on ne z máno, kakor je najbolj prav. Pred je pa sedel. Saj veš, da so ga bili odgnali žandarji.«

Govorila sta še o tem in onem, potem pa je vrgel Rožanec svoje blago čez ramo in prijateljsko stisnil Juriju roko in odšel.

»Kdo pa je ta človek, ki tako hudo gleda? Pa tako smešno izkrivljena usta ima,« je vprašala Rozalka po odhodu. Juri pa je povedal, da je Rožanec, ki rad hodi na lov, in da sta stara znanca; a kako ga je s Premcem oslepil, tega ni povedal; zakaj sramoval se je in ni rad mislil na to. Bal se ga pa Juri ni več, ker je mož tako prijazno govoril ž njim in on mu tudi poplačal, kar je bil dolžan. Kdo bi mogel gojiti toliko časa sovraštvo v svojih prsih in v nesrečo spraviti koga brez koristi! je mislil Juri. Vrhutega pa ga je bila še zmeraj volja spomladi se vrniti v vojake, dasi že dolgo ni z Rozalko nič govoril o tem.

XXII.

Tri dni pozneje pa je v mraku zopet lezel Rožanec proti Strmi peči, in dva moža sta ga spremljala.

»Ha, tristo vragov! Kakšna pot!« zakolne znani žandar Križan spoteknivši se ob korenino, ki je molela izpod zmrzlega snega.

»Tiho, tiho!« pravi Rožanec, »da nas kdo ne sliši.«

Rožanec je molčal; a ko pridejo blizu hiše, šepne žandarju: »Zdaj naj pa eden na to stran zavije, da prestreže pot!«

Križan zagodrnja med zobmi in migne tovarišu, naj se obrne na levo okrog vrta; sam pa leze z Rožancem naravnost proti hiši. Zdaj se začujejo koraki na trdih tleh, in malo nad njima se pokaže moška oseba, ki gre proti hiši.

»On je, on je!« šepeče Rožanec; Križan pa sname puško z rame in stopi urno naprej. Juri je moral slišati šum, zakaj pri tej priči se obrne in pogleda v gozd. Naenkrat pa odskoči in steče kakor jelen proti hiši.

»Stoj!« zagrmí Križan in hiti na vršino.

»Stoj!« odmeva zopet po gori, a Juri se je bil že skrtil za oglom in izginil izpred oči. Kako naglo je bil pozabil mladenič na svoj sklep, da se vrne k vojakom! Naravnost teče k prepadu, da bi splezal po stopnicah doli, koder bi ne mogli za njim. A od druge strani mu doni zopet »Stoj!« in mrzel pot mu oblije čelo; ves je zmoten in brez zavesti se obrne od pečine, ki bi ga nemara rešila, in hiti proti Šimonu po poti, ki ga ne more skrivati. Puška poči, in Juri se prekucne na tla blizu vodnjaka, in zemlja zardi pod njegovim truplom. Križanov tovariš ga je bil ustrelil. Žandarja tečeta k njemu; a besen plane sultan od hleva sem in ju ustavi. Ustrelil bi ga bil Križan v jezi, da ni

prihitela iz hiše Pečarka in pomirila žival. Pok in hrum jo je bil prizval, in za njo teče Rozalka.

»Križ božji! kaj pa je?« vpije in teče proti vodnjaku. »Kaj pa je?« zakriči nad žandarjema.

Križan pokaže na truplo.

»Juri, oh moj Juri!« zavpije dekle in se vrže na nesrečnika in ga objema, da se je žandarjema v srce smililo.

»Vode, vode prinesite!« jo odrine Križan, se skloni, otiplje rano in jo trdo obveže, da ustavi brizgajočo kri.

Močili so Juriju sence, čelo, obraz z mrzlo studenčnico, in čez dolgo časa je odprl trudne oči in pogledal nezavesten krog sebe.

»Hvala Bogu!« je mrmral Križan med stisnjenimi ustnicami. »Nesimo ga v hišo!« Prijel ga je sam pod pazduho, tovariš za noge, vzdignila sta mladeniča, ki je bolestno zaječal, nesla v izbo in položila na posteljo.

Prihiteli so Šimonovi in strmeli, kaj vse to pomeni, in žalostni se spogledovali.

»Vi ste streljali,« pravi Šimon žandarju. »Ali se pa sme vedeti zakaj?«

»Uhajač je,« odgovori žandar. »Od vojakov je pobegnil, in postava ga išče. A če bi bil obstal, bi midva ne bila streljala.«

»Hudo je, če katerega taka zadene,« povzame mož. »Ampak to rečem, da je bil fant priden, priden, kakor jih je malo. Seveda, postava je postava; ali ni res? In Vi jo morate

ravnotako izpolnovati kakor nas kdo. E, hudo je to, hudo.«

Solzne oči sta imela Šimon in Štefan, ki se je bil obrnil proč, da ne bi kazal ganjenja. Anica pa, ki je dozdej nema gledala prizor, se oklene Rozalke, in obe jokata na glas.

»Oh, kako ga je škoda!« je dejal Štefan. Pečarka pa je še vedno strmela, ker si ni mogla razložiti, da bi bil takšno kazen zaslužil mladenič.

»Da boste skrbeli zanj, to že vidim. Toda, če okreva, bo moj. Vi ste odgovorni,« je dejal Križan, vrgel puško na hrbet in šel. »Kje pa je ta peklenški Rožanec?«

A ta se je bil že izgubil. Toliko da je slišal strel in videl, da Juri pada, že se je obrnil in dirjal navzdol kakor razbojnik, ki mu je pravica za petami.

»Oh, hvala Bogu, Ožbe, da si prišel!« se je razveselila Pečarka, ko je prihitel sosed razburjen po Štefanovem poročilu.

Ožbe pa je mahnil z roko, naj bodo tiho, razstavil po mizi steklenice z zdravili, ki jih je bil prinesel, skrbno pregledal, kje da je ranjen Juri, in zmajal z glavo. Rozalko je posilil jok.

»Tiho, ženske!« je ukazal Ožbe. »Mati, prinesi platna po perilu, ali če imaš, kak povoj; dekle, ti pa jesiha in arnike! — Kakšna neroda te je obvezoval!« je godrnjal sam pri sebi. »Ubiti znajo človeka; rešiti ga ne znajo. — Zdaj pa mir!« je zagrozil. »Še plava smrt nad hišo, in nesrečno leto je napovedano.« Na-

ročal je, kako naj ravnajo z nesrečnim mladeničem, in poslovil se z obljubo, da kmalu zopet pride.

»Vidiš, Štefan?« se je še obrnil. »Takšni smo vsi, od danes do jutri. — Dekle, ti pa ne jokaj! Če Bog dá in sv. Florijan, bomo rešili Jurija.«

D drugega dne pa je prišel najprej žandar z zdravnikom okrajnega glavarstva. Ta je pregledal ranjenca, ki je hudo bledeel, pohvalil, da so pravilno prevezali rano, menil, da bo težko kaj z njim, in na gotovo postavil, da se prenesti nikakor ne more.

»Hu, to je pot za koze, ne za poštenega človeka,« je hropel in si brisal tolsti obraz, ko je lezel z žandarjem s hriba. »Kaj hodite v take kraje ljudi streljat! Ampak, kar je res, je res: dobro ste merili. — Toda hodite počasi, če hočete, da prideva skupaj dol. Počijva malo, da si obrišem pot! — Brhek fant pa je ta Primožev, raca na vodi! in čvrst kakor medved. Ni čuda, da jokajo dekleta.«

Po Dolini in okolici se je hitro raznesla vest o tem dogodku. Eni so pripovedovali, da umira Juri, drugi, da je že mrtev, vsi pa povpraševali, kako so ga zasledili. Obiskat je prihitela ranjenca sestra Franca s svojim možem, in stara mati je prilezla, da objame in poljubi morda zadnjikrat ubogega sina, ki ni spoznal ne sestre, ne matere. Tiho sta jokali ob njegovi postelji, priporočali ga Pečarjevim, naj skrbe zanj, in žalostni, nepotolaženi se vrnili

zvečer. Doma je sedla starka na stopnice, si podprla glavo s komolcema in jokala. Stari Primož je stopil k njej, da jo pomiri, a sam ni mogel izpregovoriti nobene besede. Obrnil se je in šel v izbo in hodil gori in doli zamišljen, zatopljen v svojo žalost.

Na Strmo peč pa je prišel proti večeru Premec z Mihom, zakaj pozno sta bila izvedela nesrečo.

»Oh, Jurček, Jurček!« je tarnal starec. »Zakaj sem te moral zapustiti! Kakor steklega psa so te preganjali in ubili, jaz pa ti nisem mogel pomagati! Oh, Jurček, da bi mi mogel vsaj to povedati, kdo te je ovadil in izdal zlo-dejem! Primojdunaj, kesal se še bode! Jaz ga bom našel, in če se skriva pod zemljo!«

Miha je stal na strani, ogledoval svojega prijatelja in si grizel ustni. Široki obraz se mu je daljšal in daljšal, in proti oknu se je obrnil Miha in si obrisal z rokavom oči in nos.

Potem pa je začel izpraševati, kdo bi bil v zadnjem času gori prišel. Ko pa je Rozalka povedala, kakšen človek je bil pri njih, kakšne je imel oči in kakšna usta, je zaškripal Premec z zobmi in pogledal tako divje, da je deklico groza obšla.

»Rožanec je,« je dejal.

»Tako nekako ga je tudi Juri imenoval,« reče Rozalka.

»Miha, ti ostaneš tukaj, pri Juriju,« je odločil starec in oblačil kožuh.

»Ampak harmoniko naj mi prinese kdo ali vsaj klarinet!« je opomnil Miha in gledal skoz okence za očetom, ki je bil že izginil v hosti.

Drugi dan pa je že kričal Premec po Dolini in od Doline proti Gorici: »Rožanec je Judež; on je izdal Primoževega Jurija.« Ko ga je oddaleč začul Rožanec, je snel puško s stene, zaprl vrata na obe strani in bežal v gozd pred srditim sosedom, ki je z vzdignjeno pestjo grozil njegovi hiši. Na polje in v gozd je šel Premec za njim in nazadnje ga je prišel iskat v Šimnov malin.

»Kje imaš skritega izdajalca, da ga vržem pod kolo?« je vpil in hodil po malinu razkačen kakor sršen.

»Premec, Premec,« ga je miril Šimen, »bodi vendar pameten! Saj vidiš, da ni Rožanca tukaj. Povej rajši, ali je res izteknil žandar Primoževega Jurija! To vendar ne more biti res!«

»Ne more biti res?« se je jezil Premec. »Ti, stari norec, si seveda prorokoval Juriju, da bo ubežal. Ampak Jurija je izdal in ovadil Rožanec, tebe bom pa jaz, ker prorokuješ brez patenta.«

Šimeti pa si ni toliko gnal k srcu Premčevih besed, kolikor ga je zmetlo to, kar se je bilo pripetilo Juriju. Kaj takšnega ni pričakoval, in ni se mu bilo še primerilo kaj podobnega. Razmišljen in slabe volje je hodil nekaj časa semtertja, potem pa je odprl skri-

njo, vzel debelo knjigo, jo zavezal v rdečo ruto in šel od doma.

»Te-le bukve Vam nesem,« je dejal župniku, ki ga je srečal blizu vasi, »če Vam je še kaj do njih.«

»Prav, Šimen,« se nasmehne župnik. »Enkrat sem Vas bil vprašal po njih, a ste tajili. Kar izročite mi jih; saj vidite, da je to vse le vraža.«

»Menda bo tako,« odgovori mož s klobukom v roki in se praska za ušesi. »Mislil sem, da tega Jurija Primoževega ne dobe žandarji v pest, da ga ne dobe.«

S tresočo roko razveže stavec ruto in izroči stare bukve Sv. pisma, ki jih je bil spisal Juri Dalmatin.

XXIII.

Hudo je bila Jurija poškodovala nesrečna krogla; toda krepko in zdravo telo, poleg tega pa skrbna in ljubezniva postrežba, da bi boljše ne bil našel v očetovi hiši, mu je ohranila življenje. Prvi čas je bil Miha njegova pestunja: prekladal ga je, hodil k Ožbetu, ki sam ni mogel priti vsak dan, po zdravila in po dobre svete, zraven pa je vestno opravljal njegovo službo.

Črez dober teden je že Juri po malem zapuščal posteljo, in kadar je sedel k peči, mu je porinil Miha pručico pod noge, prisedel in si prizadeval zabavati njega in mater in Ro-

zalko. Sprijaznil se je bil Miha kmalu tudi s Štefanom, ki je hodil zvesto v vas.

»Brhek pa ti, Miha, nisi,« se je prilizoval Štefan novemu tovarišu, »in tudi tak korenjak ne kakor Juri.«

»Kaj, jaz da ne?« se ponese Miha. »V zobeh bi te jaz nesel, Štefan, doli v Dolino, tam bi te pa pred cerkvijo na glavo postavil, ako bi imel vse zobe.«

»Jaz se ti ne bom nič sladkal, Miha,« pravi zopet oni; »ampak v rokah se Jurija nisem nič bal, tebe se pa še precej manj bojim, da boš vedel.« In meni nič tebi nič prime Štefan tovariša za rami in ga poskuša stresti.

»Štefan, te hruške ne streseš, je prestara,« pravi Miha, iztegne široko pest, prime Štefana za pas in ga vzdigne kvišku. Kakor motovilo so mahale Štefanove noge v zraku, a oprostiti se ni mogel, in, o nesreča! pri tej priči vstopi Rozalka in zažene glasen smeh. Jurija pa je zaskolela rana, ko se je moral nasmehniti, in ukazal je Mihu, naj izpusti Štefana.

»Vidiš, Rozalka,« se je začel zdaj Štefan sam smejeti, »tako-le se nosiva po hiši. Miha, ti si pa tudi hud, čeprav se ti ne vidi. Marsikdo bi mislil, da nisi za nič, ker si bolj rogovilast, ne pa lepo povit kakor jaz.«

»Oh, Štefan, prijatelj moj,« je prosil Miha, »nikar ne govori tako neumno, če ne, počim od smeha!«

»Jaz bi te vrgel na mestu,« se grozi Štefan; »a se bojim, da kaj pobijeva.«

»Bodita rajša pri miru!« opominja Rozalka.

»Oh, Rozalka,« pravi Miha, »bodi brez skrbi! Ne bova se metala. Kadar bom na smrtni postelji, Štefan, takrat pridi; in če me boš premeknil z otepa in če te ne poravnam jaz po tleh s tem-le prstom, ki na zvončke pri orglah pritiska, pa naj ostanem cele kvatre dalje v vicah. Zdaj mi pa pomagaj rajši korenje meti, ko da bi se premetaval. Če bova pridna, ti potem eno zagodem.«

Rozalka je menila, da se ne spodobi gosti, dokler je žalost v hiši.

»Žalost ni nikoli dobra,« modruje Miha. »Čim prej je je konec, tem bolje. Z muziko se pa prežene kakor molji s terpentinovim oljem.«

Miha se iztegne na polico po harmoniko in jo začne navijati. Z glavo kima na obe strani in pogleda zdaj Jurija in Rozalko, ki se držita pol na smeh pol na jok, zdaj Štefana, ki pritrkuje z nogo. A kmalu jim mati ustavi veselje, češ, da to Juriju težko dene.

»Veš kaj, Miha?« pravi Štefan in položi roko na harmoniko. »Jaz bi tudi rad znal takole gosti.«

»Ha, verjamem, da,« pravi Miha.

»I kje si se ti tako naučil?«

»Kje? Sam. Kje se pa nauči kos, da poje in oponaša druge ptiče? Tu poberem eno pesem, tam eno, jo poskusim, pa gre.«

»Kako bi se le jaz mogel naučiti?«

»Kako? Harmoniko si kupi na semanji dan! Kakor hitro imaš harmóniko, si že pol godca. Vse drugo potem je igrača in pride kar samo.«

»Kako se prijemlje, to mi boš pa ti pokazal. Kaj ne?«

»I kaj pa, če me ne boš pretepeval, kakor se groziš.«

»Ti si kar norca delaš.«

»Jaz norca? To se vidi, da me ti ne poznaš. Kaj bi si iz ljudi norce delal, če ni treba, Zdaj-le, Štefan, te pa spremim domov, če te je volja. Bodeva pa zunaj zagodla, ker se tukaj ne spodobi. Pri vas doma bodo mislili, da peljem ženina.«

Vračale so se Juriju telesne moči in v srcu se naselila mirna vdanost.

»Ali veš, Rozalka,« je dejal, ko je sedel prvič na pomladnjem solncu pred hišo in je stala Rozalka pred njim žalostna s sklenjenimi rokami, »ali veš, kako grozna mi je bila prej misel, da bi katerikrat ostavil te domače kraje? Zdaj sem se je privadil. Tako je božja volja.«

»Oh, ali kaj, če te ne bo več nazaj!« je vzdihnila Rozalka.

»Požem se pa spominjaj, da je tudi to božja volja,« je dejal Juri in pobesil glavo.

»Oho, Juri, že pokoncu?« pozdravlja Štefan in prisede. »Ali se kaj bojiš vojaščine?«

»Vojaščine nič; samo po vas mi bo dolgčas.«

»Jaz bi se je tudi nič ne bal. To bi se postavljali in marširali, da bi se zemlja tresla, sami brhki fantje.«

»Ne govori, kar ni nič!« ga zavrne Ožbe, ki je bil prišel zamišljen z gore in slišal zadnje besede. »Juri, prehitro se zdraviš. Premočna zdravila sem ti dal. Zdravje tudi ni za vse dobro.«

»Kako pa govorite, oče!« je oponesla Rozalka.

»Tako, kakor mislim, da bi bilo za Jurija in za tebe prav. — Ali vam nisem pripovedoval lansko jesen,« je nadaljeval Ožbe, ki ga je prišla poslušat tudi Pečarka, »da ne pomeni repata zvezda nič dobrega? Znamenja bodo na nebu, govori Sveto pismo. In kakšno znamenje je bilo to! Jaz sem rekel: Vojska bo, a vi mi niste prav verjeli. Moje besede se pa že izpolnjujejo. Davi sem bil v Dolini in kaj sem slišal! Kar je fantov na dopustu, so sklicani vsi; po veliki cesti marširajo vojaki dan na dan, peš, na konjih, z vozovi, vse na Laško. S Piemontezi se bomo udarili.«

»Oh, kaj bo, kaj bo!« je vzdihnila mati. »Koliko se bo prelilo nedolžne krvi!«

»V Dolini so začele ženske že cefrati ponošeno platno za na rane. Rozalka, kdaj pričneš ti?«

Rozalka je bila prebledela in si ni upala nič vprašati; drugi pa so ugibali, zakaj da bi bila nastala vojska, kdo da bo zmagal in kateri fantje bodo morali iti od doma. Miha se je bil

prizibal od hleva sem in na vile oprt je pazljivo poslušal važni pogovor. Ko pa je ostal Juri nekaj časa sam, je prisedel Miha, ga dregn timerahlo s komolcem in vprašal tiho, če se kaj boji iti v vojno.

Juri je odkimal.

»Če se ti pa ne ljubi,« je nadaljeval Miha in iskal pipe po žepih, »saj ti ni treba iti. Pojdiva na Hrvaško v šume. Tam te ne najde nihče.«

»Pusti me, Miha!« je dejal Juri. »Kar sem sklenil, to storim. Da bi se klatil vse življenje po svetu, tega ne.«

»Krznarjev Tone si je bil pa na nogi izpraskal rano in vteknil noter en grah ali kaj, da se ni zacelila. V par tednih so ga poslali nazaj, češ, da mu kost gnije, in doma je bil v par tednih zdrav. Kaj meniš, Juri?«

»Zaman se trudiš, Miha,« je končal Juri razgovor in se tesneje zavil v suknjo. Miha je zmignil z rameni, češ, da le njemu dobro želi.

Zamišljen je hodil nekaj dni Juri in preudarjal, kaj bi storil in kako bi storil. Smilil se je domačim, ki so slutili, kaj da premišljuje; on pa se je obračal proč od Rozalke, kadar sta se ujela z očmi in so njo posilile solze.

Mrzlo pomladno jutro je bilo in iztežka je predirala bleda mesečina vlažno meglo, ko je predramil Juri, napravljen za na pot, tovariša Miha v hlevu.

»Kaj pa je, Juri? Kaj hočeš?« se je zlecal Miha in si mel oči.

»Jaz grem. Miha, ti pa pozdravi, ko se izdani, vse domače in reci, da bom kmalu kaj pisal.«

»Če greš na Hrvaško, grem s teboj,« je dejal Miha in segel po škornjih poleg ležišča.

»Ne, ostani!« ga je miril Juri. »Jaz grem v vojake.«

»Kakor hočeš. Ampak spremim te lahko.«

»Tudi ne. Sam pojdem. Ti pa pozdravi očeta, kadar se bosta videla. Malo hudo mi je; zato se moram hitro ločiti. Zdrav, Miha!« Juri je zaprl hlev za seboj, si potisnil klobuk na oči in zavil po strmi poti skozi gozd v Dolino.

Par ur pozneje je premišljeval Miha, ali se mu je sanjalo, da je vzel Juri slovo, ali je istina. Šel je klicat prijatelja, ki ga ni bilo od nikoder, vzel orgle in poskušal, če ima še zadosti gibke prste.

»Kaj sem Vam že hotel povedati, mati,« je dejal, ko so ga klicali h kosilu. »Juri je šel, v vojake in Vas lepo pozdravlja.«

Mati je prikimala, ker je pričakovala takšne novice; Rozalke pa ni videl Miha tistega dne nič.

Kakor hitro pa je zvedel Premec, da je šel Juri v vojake, si je ogrnil suknjo, vzel klobuk in palico in se napotil najprej k Primoževim v Dolino. Tam je naložil sedem suhih klobas, prekajeno gnjat in hlebec kruha in hajdi za Jurijem v Ljubljano. A še istega dne se je

vrnil z novico, da je Juri že odšel na vojsko s Piemontezi. Iz jeze in žalosti je obsedel Premec pri Primoževih, preklinjal Rožanca in Piemonteze, jedel klobase, Juriju namenjene, in pripovedoval, kar je bil o vojni slišal v Ljubljani in še mnogo več; da se ne borimo samo s Piemontezi, katere bi hitro pozobali, ampak tudi s Francozi, ki imajo v svojih vrstah Afričane, grde kakor same pošasti, vsaki teh pošasti pa sedi na rami še grša opica ali nekakšna divja mačka, in kadar se sprimeta vojski, poskačejo te mačke našim vojakom v obraz in puhajo in praskajo, da ne morejo ubogi vojaki ne meriti, ne streljati.

»Franca, pojdi sem!« je poklical svojo sneho. »Ti si takorekoč moja hči; poslušaj me, kaj ti porečem. Vojak potrebuje denarja, to vé vsak norec. Ti pripravi par desetakov, da jih pošljemo Jurčku, kakor hitro nam pride kakšno pisanje!«

»O tem sva se že tudi menila z možem,« je dejala Franca.

»Ah, kaj boš z možem!« se je jezil starec. »On je skopuh, in če je moj sin, se je izvrgel. Ti mu vzemi denar, in jaz ga pošljem Juriju. Francetu ni treba nič praviti; ta naj mu sam pošilja. Ampak kar bo on poslal, še za sok ne bo. Torej, Franca, pametna bodi in mene poslušaj!«

Tako je učil Premec svojo sneho, ki je vsak dan povpraševala na pošti, če je že došlo

kakšno pismo. Zase pa je hodil povpraševat Premec.

In Juri ni pozabil svojih ljubih v domačem kraju. Pisal je staršem, kako so ga poslali kot izvežbanega vojaka takoj na Laško, koliko da tipe na neprestanih pohodih po neizmernih ravninah, kako malodušni so vojaki, ki ne vedo, čemu jih gonijo semintja in zopet nazaj, in da se povsod širi sum, da so predani. Obetal je Juri, da bo pisal vsak teden, in vsak teden sta priromala Miha s Strme peči in Premec z Gorice v Dolino, da izvesta, kaj da piše Juri. Slaba, neugodna poročila Jurijevega pa je spremljeval Premec s tako hudimi opombami, da bi bil sedel par let zaradi veleizdaje, ako bi ga bil ovadil kateri izmed domačih. Še bolj pa se je razjaril mož, ko nekega tedna ni bilo nobenega pisma. Sam je letel na pošto in razgrajal, da mu je zagrozila odpraviteljica, da ga bo tožila, če zine še eno besedo, zaradi razžaljenja c. kr. pošte. Domov grede pa je nagnal s kamenjem poštnega sla, ki mu je začel pripovedovati, da je bila naša vojska tepena pri Maženti.

A tudi drugi teden ni prinesel nobenega pisma, in Rozalki je začela mati zelo prigovarjati, naj vzame Štefana, in ji dokazovati, kako nespametno je misliti na Jurija.

Deklica pa je prosila, naj je nikar ne sili k možitvi, ker je tako zadovoljna s svojim stanom. Štefanovo snubljenje se je bilo tudi nekoliko ohladilo, odkar je bil spoznal, da ima Rozalka Jurija rada. Po eni strani se mu je to

zamalo zdelo, po drugi se ga je pa tudi polotilo, ker ni bilo tekmeča blizu, čuvstvo varnosti, češ, enkrat bode dekle tako ali tako njegovo, kaj bi se še posebno trudil! Dočim so bili drugi vsi bolj slabe volje, je predstavljal on z Mihom veselo stran strmopeškega življenja, in dočim so drugi dejali, da je Miha pust in grampast kakor hrastova skorja, je Štefan zagovarjal svojega tovariša, da je dosti bolj zabaven in zgovoren ko Juri in da zna gosti kakor kdorsibodi. Štefanovo mehko srce, ki ni moglo živeti brez opore, se je navezalo popolnoma na Miha, tako da je ta Rozalki časi rekel: »Ti si neumna, ker ne vzameš Štefana; ž njim lahko storiš, kar hočeš.«

— A dekle ni hotelo nič slišati o tem, in ni bilo dolgo, ko sta se zopet enkrat razprla. V Dolini je bil Štefan pri maši ž njo in z materjo; nazaj ju pa ni hotel spremiti, ampak je šel pit k fantinom. Od vina razgret pa jim je začel zabavljati in jih klicati na korajžo toliko časa, da so ga potisnili pod klop. A ker se jim je otročje zdelo, da bi se tepli ž njim, so ga posadili zopet za mizo.

»Ti moraš biti naš fant, Štefan,« mu potrka eden po rami. »Ti imaš srce, da si hud, in roko, da udariš. Fantje, vzemimo ga medse!«

»Toda krstiti ga moramo, preden mu damo pravico hoditi krog naših deklet,« meni drugi. »He, Štefan, čez naša dekleta jih ni. Saj jih vidiš v cerkvi. Rdeča pa bela so, oči pa črnih kakor muren.«

»Zala dekleta, Bog jih živi!« pravi Štefan in pije pogumno. »Pa vas tudi, fantje, če me vzamete za svojega!«

»Halo!« vpijejo fantini in ga objemajo. »Zdaj pa pet bokalov vina na mizo!« ukazuje poglavar. »Na sredo enega in na vsak ogel enega. Danes plačuje Štefan.«

Pili so in pili, da je težka postala Štefanova glava; a če bi se ne bil bal, kaj bodo rekli doma, bi bil še ostal v veseli družbi. Tako pa se je odpravil proti večeru, in ko so ga bili spremili fantje do konca vasi, je sam ukal in omahoval proti domu.

Šimonovi so bili v velikih skrbih zaradi njega. Anica je prišla vprašat na Strmo peč, če je gori; in ko ga le ni bilo, je prišel oče sam.

»O ti nadloga!« je vzdihoval. »Kaj praviš, mati, kje je, da ga ni toliko časa domov?«

»V krčmi se je zapoznil,« pravi ona. »Toda dolgo pa res izostaja.«

»Oh, ti otrok, ti! Kakšne skrbi mi napravlja! Saj mu ga privoščim poliček časi, kaj pa to! To me ne bo spravilo na beraško palico. Ampak do mraka naj bi prišel domov!«

»Posedite malo!« pravi Rozalka, »morebiti pride kmalu.«

»Tako ti misliš? Da pride? Oh, da bi bilo le res!«

»Nič se ne bojte, oče!« tolaži Miha. »Štefanu se dobro godi. Nemara je že pijan ali pa se celo pretepa v Dolini.«

»O jej, jej, Miha! Torej ti misliš, da se pretepa? Oh, Bog nas varuj! Pa je že tak kakor ogenj. Kar trgal bi se in zabavljaj, ta otrok.«

A Štefana le ni in ni.

»Miha!« pravi Šimon čez nekaj časa, »polič vina ti plačam, kadar hočeš in kjer hočeš: pojdi z menoj, da greva po Štefana.«

»Pozno je že, oče, pozno! Pa tema, o jej! Pa mraz!«

»Jaz sem star človek,« prosi Šimon, »in rajše me zebe nego tebe, ki si mlad; pa vendar mi ni mraz, če grem po Štefana. Pojdi še ti!«

»Kar pojdi, Miha,« pravi mati, in fant skoči pokoncu.

»Dva polička ga bova, oče,« pravi, prižge svetiljko in se napoti ž njim proti Dolini.

Pri Pečarju pa jih niso več dočakali, zakaj pod goro šele, tam kjer se strmec prične in steza v goro zavije, sta našla Štefana, ki je ležal na mrzli zemlji in spal. Mnogo, mnogo truda je stalo, preden sta ga spravila domov, zakaj ne le da ni mogel od slabosti hoditi, ampak še upiral se jima je in tiščal v Dolino nazaj, češ, on ni več hribovec, on je Dolinec in pojde s fanti na vas. Ko se je pa po poti malo iztreznil, se je hotel metati z Mihom.

»Ha, ha, Miha!« je vpil, in jezik se mu je zapletal. »Ali te, ali te sunem? Kaj pa se bojim! ha, ha, jaz hud, ha, kakor zlodej.«

»Oh, Štefan, križ božji! Kakšen si pa!« je vzkliknila sestra, ko sta ga oče in Miha privedla domov.

»Ha, ha, Anica!« jeclja on. »Kakšen? ha! Kakšna si pa ti, ha!«

Položili so ga v posteljo, in kakor so ga položili, tako je obležal in zaspal. In spal je dolgo, skoraj do poldne drugega dne. Ko pa se je zbudil, ga je vse bolelo, da ni mogel vstati. Glava mu je bila neznano težka in občutljiva, hudo je kašljal, in kadar je zasopel, je čutil bolečine v prsih. Močno se je bil prehladil prejšnji dan, ko je spal na tleh pod milim nebom.

»Jutri bom zdrav,« se je tolažil; »v nedeljo gremo pa zopet v Dolino. Toda nič se ne bojte, oče! Ne bom ostal tako dolgo doli. Prvič sem se moral malo bolj postaviti, ker so me fantje krstili in za svojega vzeli. To seveda ni zastonj; ampak zdaj grem lahko v njih družino, kadar hočem. Pošteni fantje so in denarja imajo kakor slame.«

Drugo jutro pa Štefan še ni mogel vstati in tretje še tudi ne. Miha, ki ga je hodil gledat, mu je zbudil tako željo po harmoniki, da je po vsej sili hotel, naj jo gre kdo nalašč kupit. »Tak lep čas imam v postelji,« je dejal, »koliko bi se naučil! Kaj, Miha? Sāj si rekel, da je lahko!«

»Seveda sem rekel,« pravi Miha. »Kupiti je najtežje, naučil se boš pa precej.«

»Oh, oče, od Sv. Andreja gre večkrat kdo v Ljubljano; naročite vendar komu!«

»Če bi je ne potrl,« meni Miha, »bi ti jaz svojo posodil; a se bojim.«

»Oh, kar prinesi mi jo! Nič ji ne bom storil.«

Miha mu je ustregel; a ni mu hotela tako piskati kakor Mihu, in to mu zopet ni bilo prav.

»Ah, če bom vedno v postelji, zbolim še zares,« je dejal četrty dan in zapustil izbo, dasiravno je bil sila slab. Neprijeten dan je bil, in mrzel veter je vlekel, a kljub vsemu odsvetavanju je koračil Štefan in se opotekal proti Pečarjevi hiši. Leža sama na sebi ga je bila oslabil, in pljučna bolezen se je bila shujšala. Ves onemogel je prilezel na Strmo peč, kjer so se ga kar ustrašili. Ko pa se je bil tukaj nekoliko odpočil, se je zopet poslovil z otožnim smehom in odšel, opirajoč se na Miha, in doma se je zopet ulegel.

Po Ožbeta so poslali, in on mu je dajal zdravil in mazil, »le za tolažbo, pomagalo ne bode,« je pravil drugim.

Skrbno mu je stregla sestra; Rozalka pa je prišla večkrat vprašat, kako mu je, in kadar nje ni bilo, je prišel zvečer Miha in mu malo zagodel, ker je bil sam že tako ob moč, da je komaj držal harmoniko.

»Rozalka!« je dejal časi, kadar ga je obiskala, »saj meni ni tako hudo. Nič me ne boli nikjer; samo slab sem, ker vedno doma tičim v postelji. Pa dokler so večeri hladni, naj bo le še tako; kakor hitro pa potegne gorkejši veter, pridem v vas. Le verjemi mi: najhujše bolečine trpim zato, ker mi ne privoščijo tobaka.«

»Le zdrži se ga, Štefan,« je dejala Rozalka, »potlej ga boš pa toliko več.«

»Vsak dan po dve pipici bi mi nič ne škodilo. Toda, če ga nočejo dati, naj ga imajo. Saj jim bom kmalu ušel. Škoda je, da ne morem v Dolino iti. Ali veš, Rozalka, da me fantini doli pričakujejo? Pobratil sem se bil z njimi, in krstili so me. Krepki fantje pa so, to se mora reči, in veseli v družčini. Pogovorili smo se, da pojdemo vsi vkup v drugo vas, da se malo polasamo. Pa zdaj že ni nič.«

»Oh, Štefan, ali ti tako dopade rvanje?«

»Ti tega ne razumeš, Rozalka; toda fant mora imeti srce, če hoče biti kaj prida. Jaz moram pa porabiti svoj čas. Bog vé, kako kmalu bo fantovanja konec! Kaj, Rozalka? Kadar bo žito spravljeno, pa pojdeva k župniku, jeli?«

»Oh, le glej, da ozdraviš!« je dejala Rozalka. Štefanu pa je prihajalo vedno huje in huje.

»Zdaj sem pa že čisto zdrav in dober,« je dejal nekega dne Ožbetu, ki je prišel k njemu. »Tako lahko mi je v prsih kakor že zdavnaj ne.« V postelji se je vzklonil in padel zopet nazaj.

Ko pa je srečal Ožbe mater v veži, je rekel: »Ti, mati, pošlji po gospoda, pošlji!«

»Kaj, tako hudo je že?« se je ta začudila.

»Varna pot je zmeraj boljša.«

»Če se le ne bo preveč prestrašil!«

»Kaj se hoče! Jaz ne dam za njegovo življenje ne piškavega oreha.«

Mater pa so oblike solze, da si je s predpasnikom zakrila obraz.

»Zgodi se lahko,« pravi Ožbe, »da se na bolje obrne, toda jaz svetujem, kakor vem in znam.«

»Počakajmo še eno noč. Da bi vendar Bog dal, da bi prebolel.«

»Da bi Bog dal! Jutri pridem zarana pogledat.«

Drugega dne navsezgodaj je zopet korakal Ožbe proti Šimonovini. Onostran Strme peči sreča starega Šimona, ki je šel zamišljen svojo pot.

»Šimon, kam pa tako zgodaj?« ga nagovori.

»Ah, Ožbe, ali si ti? — Veš kaj, Ožbe? Ni te treba več pri našem Štefanu. Bog mu bodi milostljiv!« vzdihne mož in si obriše z dlanjo oči. »Včeraj ti nismo verjeli, da je taka sila, včeraj. Božja volja je tako. Štefana pa ne bo več nazaj.«

»Torej je res umrl?«

»O res, res,« tarna mož in pelje Ožbeta nazaj proti hiši, iz katere se je slišal glasen jok.

»Oh, Ožbe, Ožbe,« prijoka mati, ko vstopita. »Zakaj te nisem ubogala! Revež bi bil vsaj previden umrl!«

»Le potolaži se!« je dejal Ožbe in ogledoval mrliča. »Štefan ni bil hudoben človek;

grešniki smo pa vsi, in če se nas Bog ne usmili, smo reveži na tem in na onem svetu.«

»Oh, ubožec,« vzdihuje mati, »kako naenkrat ga je vzelo! ‚Mati,‘ je rekel še davi, ‚zdaj-le se pa napravim, da grem k Rozalki. Harmoniko mi dajte sem! Kako se bo zavzela, kadar prigodem gori!‘ Jaz grem po orgle, ta čas je pa umrl, oh, oh!«

»Tako je, tako, Šimon,« pravi Ožbe. »Smrt letos ne kosi samo otave, ampak tudi mlado seno. Ti pa tako misli, mati, da je božja volja zmerom dobrotna. Bog nam časi doma kolo stare, da se med potom ne prebrnemo; mi pa smo hudi, ker nič ne vemo.«

XXIV.

Tiho so sedeli zvečer po pogrebu Pečarjevi in Šimonovi skupaj pred hišo in premišljevali, kako hitro se menjavajo in izpreminjajo človeške razmere. Čim slabotnejši je bil Štefan, tem rajša sta ga imela starša, in najljubši zet bi bil Pečarki, ker je bil poslušen in dobrega srca in imel za seboj odkrito preteklost, ne pa čudnih, skrivnostnih dogodkov, ki niso kar nič ugajali preprosti ženi. Deklici pa sta se držali objeti s solznimi očmi. Toliike osamelosti še nista bili čutili nikoli. Obema je bil ljub dobri Štefan, edini brat Anici in Rozalki zvest prijatelj. A ne bo ga več nazaj in tudi nekega drugega ne bo morda več nazaj, ki je tudi obema ljub in drag. Druga drugi sta se

smilili in skupna žalost je utrjevala iznova staro ljubezen.

»Rozalka, pojdi sem pogledat, kaj se tako sveti!« se je oglasil Miha, ki se je bil ustavil na oglu hiše, držal dlan nad očmi in zrl proti Dolini. »Ali je mesec pot zgrešil, da nocoj tukaj vzhaja, ali kako?«

»Zdaj imamo vendar mlaj,« pravi Rozalka, »to je ogenj.«

Na ta vzklik je prihitela vsa družba gledat, kako se žari obzorje za Dolino. Gori! se je slišalo iz več ust, in v tem trenutju je izginil dvom, ko se je visoko po nebu spel mogočen plamen in rdečesiv oblak obdal svetlo jedro.

»Ubogi ljudje!« je vzdihnila Anica; Miha pa je upiral oči v veličastni prizor in majal z glavo.

»Na Gorici je,« reče zamolklo. »Na Gorici gori, nikjer drugje. Dolina leži niže, pod goriščem, in najbolje razvidim iz te črne lise v ognju. To je šop Rožančevih smrek, ki nam podnevi branijo, da ne vidimo naše vasi. Jaz tečem doli.«

»Kaj pa hočeš doli?« ga zadržuje Pečarka. »Ali boš gasil, ko bo že vse pogorelo?«

»Kaj pa naša hiša!«

»Tu gori slama in les, in v dveh urah je vse končano. Kar gori, tega ne otmeš.«

»Res je,« pravi Miha. »S takim plamenom naša hiša tudi ne bi gorela. Pri Rožancu bo. Hvala Bogu, da ni vetra!«

Dan pozneje je že prišel Ožbè povedat, da je vse pohištvo Rožančevo na Gorici pogorelo: hlevi, podi in hiša, in da sumijo, da bi bilo zažgano.

»Temu vragu naj pa le zgori!« je rekel Miha v svoji krščanski ljubezni.

»Miha, Miha, kako pa vendar govoriš!« ga posvari Pečarka.

»Mati, ali ni ta hudoba izdal našega Jurija?«

»Če se je pregrešil, ga bo kaznoval Bog; mi pa ne smemo nikomur nesreče želeli.«

»Zakaj pa gada ubijem, kadar se na solncu greje?«

»Človek je pa človek.«

Mihu pa ni šlo v glavo, kako da bi to ne bilo prav, enako z enakim plačevati. »Stari ljudje so vsi otročji,« je mrmral med zobmi in šel na svoje delo.

Prihodnjo nedeljo pa je šel Miha v Dolino, in Primoževi so mu povedali, da so očeta zopet vteknili v zapor, ker leti nanj sum, da bi bil zažgal. Prepirala sta se z Rožancem, in ljudje so baje slišali, ko se je Premec rotil, da mu bo kaj naredil. Pravili so tudi, da mu menda trdo gre pred sodiščem, ker ne more izpričati, kje bi bil takrat, ko je nastal ogenj. Mihov brat France je bil zelo žalosten, da je oče na tako slabem glasu in da je tolikrat zaprt, Miha pa se ni menil dosti.

»Če sedé en mesec več ali manj,« je dejal, »to je pač vse eno. Oče se bodo že izvili kako,

Rožancu se pa čisto prav godi.« Tako je mislil Miha in ž njim veliko drugih, ki so v tej nesreči le videli kazen za izdajstvo. Stari lisjak Premec pa se je kmalu izkopal. Štirinajst dni so ga držali v preiskovalnem zaporu, a ker mu nihče ni mogel naravnost dokazati zlodejstva, so ga morali izpustiti. — — —

Kresni večer je že prisopihal po bližnjici na Strmo peč.

»Ali ste že zopet tu?« ga je pozdravil Miha.

»Nocoj bom spal na tvoji postelji, da boš vedel. — Pisanja ni še vedno nič.« Miha je zmignil z rameni, in oba sta molčala.

Prišla je Pečarka s hčerjo in tiho segla starcu v roke. Tiho so povečerjali in šli prižigat kres na griček, kamor je bil znosil Miha drv iz gozda in butare, ki jih je bil izmeknil gospodinji.

Izpod dima se je spel plamen in razlil žar črez temni les.

»Oh, tako-le žari nebo na Laškem,« je vzdihnila mati, »kjer se moré ljudje in požigajo sela in vasi.«

Nihče ni odgovoril, vsak vtopljen v svoje misli. Rozalka je tiho zaječala, Miha pa je dregnil s kolom v ogenj, da so prhnile iskre naokrog, in segel po harmoniko.

»Miha,« je dejal Premec med zobmi, »če mi le enkrat potegneš tisto neumno harmoniko, ti jo vržem v ogenj, da se ti ne bo več ljubilo ljudi dražiti.«

»Vi stočete za Jurijem,« je dejal Miha.

»Jaz nič ne stočem,« je rekel starec. »In če jaz ne stočem, tudi nobenemu drugemu ni treba. Če je padel, je padel, in nobeno stokanje ga ne spravi več pokoncu. Ampak jaz pravim, da ni padel. Saj ne zadene vsaka kroglja. V Pulju smo streljali topničarji na star čoln, ki je bil privezan zunaj pristanišča, naprej in naprej skoz cel teden; noben strel ni zadel, in čoln nam je kimal na vodi, češ, le streljajte. Če mi dá kdo pet goldinarjev, sem dejal, grem jaz nanj sest in bom sedel dve uri; vi pa streljajte! Zatorej je še upanje. In če zadene kroglja, kam zadene? V srce? V glavo? Kako pa! Oprasne te, oplazi, odbije ti kak parkelj, to je vse. Na bojišču jih malo pomre, ampak bolnišnica, ta je vrag. — Bolan, ranjen leži Jurček Bog ve kje. Ranjencev pa vozijo po cele vozove z Laškega v Ljubljano. Morda je že v Ljubljani. Če še do danes teden ne bo pisma, pojdem jaz v Ljubljano.«

»Jaz grem z Vami, oče,« je dejal Miha.

»Kakor hočeš. Jaz si pripravim steklenico slivovke, da jo ponesem Juriju.«

»Brinovec je boljši za bolnika,« je opomnil Miha.

»Brinovec žari. Nad dobro slivovko ni pijače za bolne ljudi,« je odločil Premec, iztrkal pipo in vstal, da ide leč.

Drugi so obsedeli. Miha je zagovarjal vrline pristnega brinovca, Ožbe in Šimon pa, ki

sta bila tudi prišla h kresu, sta menila, da niso prazne Premčeve besede, in radi so verjeli vsi, kar so želeli iz srca.

Šel je dan za dnevom, a pisma ni bilo. Vsako jutro je rodilo novo pričakovanje, vsak večer novo prevaro. Prišla je novica o porazu pri Solferinu in podrla zadnje nade rodoljubnih src. A kaj je bila Premcu Maženta, kaj Solferino: od Jurija, od Jurija ni bilo nobenega poročila!

Tedaj pa sta se napotila Premca, oče in sin, zarana proti beli Ljubljani, eden s steklenico slivovke, drugi z brinovcem, pripravljena za vsak slučaj, oborožena proti vsaki bolezni. Hude izkušnje so ju napadale med potom, ko je solnce jelo pripekati; toda misel na Jurija ju je vzdržavala in stroga vzajemna kontrola.

A do Ljubljane se je že še prišlo; tu pa se je pričela prava težava. Premec je ustavil prvega vojaka, ki sta ga srečala, in ga začel povpraševati po Juriju; a vojak je bil Nemeč, in kar je bilo neprijetnejše, vendar ni razumel nemščine starega Premca. Nagovorila sta drugega in tretjega, povpraševala tu in tam, prehodila križem vse mesto, da so se jima šibile utrujene noge.

»Ranjenci bodo več vedeli,« je menil Miha, in jela sta poizvedovati, kje da leže. Napolnjena ni bila samo bolnica, ampak tudi mnogo drugih javnih poslopij z ranjenimi vojaki; tem težje je bilo zvedeti, je-li Juri med njimi. Hodila sta zopet od hiše do hiše, in naposled jima

pove strežnik v reduti, da leži tu res ranjenec, ki se tako imenuje.

»Kar k njemu!« je zavpil Premec in izvlekel steklenico slivovke. A ni sreče brez nesreče. Strežnik je zgrabil slivovko, češ, da se bolnikom ne sme nositi.

»Saj sem Vam rekel, da je za bolnika brinovec,« je dejal Miha. A tudi brinovca nista smela nesti ranjencu, in strežnik jima je dal na voljo pustiti pijačo ali Jurija. Zaman ga je podkupoval Premec z zadnjo šestico, ki mu je bila ostala v žepu, zaman dokazoval Miha, da je brinovec zgolj in pristen. Morala sta se vdati. Strežnik jima je pokazal pot po stopnicah v veliko dvorano, kjer je stala postelja pri postelji in v posteljah ležali mladeniči, nekateri umirajoči, drugi v silnih mukah komaj zavedni, zopet drugi že rešeni nevarnosti in željno pričakujoč, da jih izpusté domov, da jih domač zrak pozdravi in okrepi. Kmalu je zapazil svoja prijatelja Juri, ki je ležal med ranjenci, glavo obvezano in levo roko v deščicah. Vzklonil se je v postelji in mignil z desno roko.

»Nič prijemati!« je zadrževal strežnik obiskovalca, ki sta hitela k ubogemu mladeniču.

»Oh, kako si zopet razmesarjen!« je tarnal Premec.

»Na glavi je mala praska,« je dejal Juri; »a me ne boli več tako hudo. Toda roko imam zlomljeno in palec odbit.«

»Da je le na levi roki!« je pripomnil Miha; »in boš vsaj vojaščine prost.«

»Če se bo tako lepo zdravil,« je menil strežnik, »bo lahko v štirinajstih dneh doma. — Vidva pa se hitro pomenita in idita, da se ne bo razburjal bolnik.«

»Kaj se bo razburjal,« je dejal Premec, »če mu povem, da je doma vse zdravo in da ga že komaj čakamo! Oh, Jurček, kdo bi bil mislil, da bodo za tebe cefrale naše babe prte in rjuhe vso pomlad! Iz Doline je šla vsak teden cela korba cefranja v Ljubljano, in moja sestrična Urša, Bog ji daj srečno zadnjo uro! je tudi razcefrala pol moje rjuhe, češ, za uboge ranjence.«

»Oh, oče,« se je nasmehnil Juri, »to cefranje je prava hudičeva iznajdba. Le povprašajte ranjene vojake! Dokler se rana sama celi, je dobro; kakor pa namaše tega vruga noter, se prisadi, in cepati začno kakor muhe o Vseh svetih. Kako se tudi marsikdo brani, češ, da rajši umrje; a ne pomaga nič; tukaj ukazuje zdravnik kakor zunaj poveljnik. Jaz se zdravim zato tako hitro, ker jim je bilo pošlo cefranje, ko so me obvezovali. — Kaj pa mati?«

»Zate moli, Primož pa vbogajme daje.«

»Kaj pa Pečarjevi, in Šimonovi, Rozalka, Štefan?«

»Umrli je.«

»Revež!«

»Dolgčas mu je bilo po tebi, in prehladil se je bil,« je dejal Miha.

»Torej, Juri,« se je poslavljal Premec, »glej, da se kmalu vrneš! A potem ostaneš pri meni, na Gorici.«

Premec in Miha sta odšla, vesela, da sta dobila Jurija živega, in žalostna, da mu nista smela postreči z brinovcem in slivovko. V veži sta zopet prevzela vsak svojo steklenico in se odpravila po skromnem kosilu proti domu.

»Kaj hočeva?« je dejal Miha onostran Beričevega in izvlekel steklenico.

»Domov ne bova nosila,« je dejal oče, ki se je ujel v mislih s sinom. Hitro sta prešla brinovec in slivovka iz steklenic popotnikoma v noge, ki so se jele opletati in hoditi vsaka svojo pot, in ko se je bilo stemnilo, po hišah se zasvetile lučke in po nebu se razgrnila rimska cesta, sta že oba Premca sladko spala pod Bog vé čigavim kozelcem, vsak na svojo stran obrnjena kakor dva snopa, ki sta popadala s slabo naloženega voza.

Zaman ju je čakala hrepeneče Primoževa mati, zaman je hodil mladi Primož še pozno v noč gledat po cesti, kdaj se prikažeta, zaman je koprnela Rozalka po kapljici vesele nade.

»Oh, umrl je Juri, umrl,« je vzdihovala mati še celo dopoldne drugega dne; zakaj Premcu se ni več mudilo, češ, dobra novica ne pride nikoli prepozno. Mladi gospodar mu je hitel popoldne naproti in kmalu pripeljal očeta in brata.

»Je že v Ljubljani,« je klical Premec, »v štirinajstih dneh bo doma.«

»Oh, hvala Bogu!« je vzkliknila mati.

»Glejte jo!« se zasmije Premec. »Pravi, da je gluha; a kako dobro sliši, če ji povem kaj

pravega! Zdaj-le se ti bodo ustavile solze kakor Šimnov malin med pasjimi dnevi.«

Ko pa je Miha nesel novico na Strmo peč, ga je sredi hriba že srečala Rozalka, ki je takoj zopet odhitela, da izporoči doma prva, da Juri živi in se vrne; in ko je prikorakal Miha, je bil Ožbe že tudi na Strmi peči, in obsula so fanta vprašanja, da bi do noči ne bil gotov z odgovarjanjem, zlasti ker se Miha ni trudil. Kdor ga je vprašal, tega je pol neumno, pol zvito pogledal, in ker je med tem že zastavil kdo drugi drugo vprašanje, je pogledal Miha pol zvito, pol neumno tega drugega in čakal novega vprašanja.

»Govori vendar, Miha!« je dejala Pečarka nepotrpežljiva. »Kakšen pa si!«

»Žejen,« je dejal Miha in jo pogledal pol zvito, pol neumno.«

No, polagoma so vendar izvlekli iz njega najvažnejše novice in izvedeli tudi, da se samo zaradi veselja ni mogel vrniti že prejšnjega dne. —

»S kakšnimi zdravili pa zdravé Jurija?« je vprašal resnobno strokovnjak Ožbe.

»Tega jaz nič ne vem,« je dejal Miha »Toliko vem, da z brinovcem in slivovko ne.«

»Meni se je tudi tako zdelo; a nisem hotel nič reči.«

»Črez tisto cefranje se je pa zelo pritožil Juri.«

»Po krivici, Miha,« je ugovarjal Ožbe. »Cefranje je dobro; a se mora vselej pred po-

rabo dobro prekuhati v čisti studenčnici in pri-
dejati vodi pet brinovih jagod, pet brinovih
jagod.«

Črez par tednov je pripeljal Primožev
France svojega svaka Jurija domov. Kakor iz-
gubljenega sina, ki se je zopet našel, ga je
sprejel oče, mati ga je držala za eno roko in
s solznimi očmi zrla v solzne oči, sestra pa mu
je božala drugo ranjeno roko. Prihajali so vrst-
niki Jurijevi, ki so hoteli kaj izvedeti o vojni, in
dekleta so hodile mimo hiše, da bi videle, kak-
šen da je, če je še tako brhek.

Juri pa ni kazal tistega veselja, kakršnega
sta bila pričakovala oče in mati. Branila sta
mu starša, naj še ne prijemlje za delo, ker je
preslaboten. A Juri je rajši delal nego pripo-
vedoval in umikal se je glasnim družbam.

»Mati, meni verjemi,« je dejal Premec,
»dolgčas mu je pri vas. Po meni se mu toži.
Daj ga k meni na Gorico, in v nedeljo bova
priukala v vas.«

V nedeljo pa je prišla Pečarka s hčerko
pogledat, kako se Juriju godi, in vprašat, če še
pride k njim na Strmo peč. Ko pa je skrbna
mati Primoževa videla, kako so se Juriju in
Rozalki zaiskrile oči in zardela lica, ko sta si
segla v roke, je spoznala, da so prazne Prem-
čeve besede in da ne bo udržala sina doma.
Izpreletela jo je nekaka ljubosumnost, ki jo je
hitro ukrotilo materino srce.

»Ti bi rad šel zopet k Pečarjevim,« mu je
dejala mehko, sluteč, kaj ga teži, ko je hodil za

njo v kuhinjo in na dvorišče in mu ni šla beseda z jezika.

»Oh, rad, mati,« je dejal tiho, »če ne boste hudi.«

In šel je še isto nedeljo in spremljal po znani poti stare znance.

»Miha mu je bolj pri srcu,« je dejal popoldne užaljeni Premec, ki je bil zaman vabil Jurija na Gorico. »Z Mihom bo ovce pasel po hribih kakor očak Jakob s svetim Izidorjem.«

Teško delo še ni šlo Juriju izpod rok; a dobil je dosti opravka pri hiši. Tu je bilo treba popraviti vrata, ki so se le napol zapirala; tam je vpila miza s pohabljeno nogo na pomoč; v omari so se bili polomili trkli predali, in stopnice v podstrešje so se rušile. Juri je pridno popravil, tako da sta ga često opominjali mati in Rozalka, naj se ne pretegne z delom. Anica se je menila z njim, kadar je prišla v vas, kakor z bratom, in skupaj so sedeli ob nedeljah, kadar je bil lep večer, pred hišo in se pogovarjali. Kadar je pa mislil Miha, da bi bilo pogovora skoraj zadosti, je šel po harmoniko.

»Človek dobi vse okorne prste,« je dejal, »če ne poigra vsak dan.«

»Miha se boji,« je dejala Rozalka, »da bo tu v hribih čisto podivjal. Anica, ti ga moraš malo razvedriti.«

»O, mene nič ne posluša,« je odgovorila tovarišica.

»Kaj ne? In vendar godeš,« pristavi Miha. »Anica mi je sicer všeč —«

»Ti pa meni nič,« ga zavrne ona. »Vedno se režiš kakor razsušen sod.«

»Zato grem pa tudi po orglice. Saj veš, Juri, kako sem časi naredil, kadar niso marale dekleta zame. Harmoniko sem vzel v roke, in kar v procesiji so šle za menoj.«

Prav prijateljski so začeli občevati Pečarjevi in Primoževi. Ob nedeljah so se shajali v Dolini, in med tednom je prišel marsikrat mladi Primož z ženo na goro, in daleč so se vedno spremljevali proti domu. Na Strmi peči se tudi niso nič čudili, ko je pripeljal Juri nekega dne pozno v jeseni starega očeta praznično oblečenega s seboj. Pečarka je takoj pregrnila, zadovoljno se smehljaje, mizo z belim prtom, Rozalka pa je prinesla na mizo jedi in pijače in prisluškovala za vrati, kako je Primož počasi in po ovinkih napeljeval govor na pravo pot. O vremenu je govoril stari mož in kruha prigrižaval, letino je hvalil in mater pit klical, zraven pa vljudno vprašal, koliko je že stara. Potem je povedal, da tudi on ni več mlad in da bo treba krepkejših rok pri kmetiji. »Zdaj-le bo,« si je mislila Rozalka in vlekla na uho, kar priropoče v vežo Miha.

»Rozalka, ali poslušáš?« zavpije in jo zadiži, ko hoče steči, dokler ne pride Juri in je ne odpelje v izbo.

Prihodnjo nedeljo je bil oklic. Poročnega dne zgodaj pa so se zbrali svatje pri Primožu na zajtrk in šli po nevesto, ki sta jo Anica in Franca, Jurijeva sestra, venčali, in jo peljali v

Dolino. Ožbe je ponosno korakal s Šimonovko, njegova lepša polovica pa, kakor imenujemo iz prirojene vljudnosti ženo Meto, s Premcem, ki se je grdo držal, kakor bi šel za pogrebom; zakaj on ni pričakoval kaj takšnega in je bil zelo prigovarjal Juriju, naj se nikar ne ženi. Za njimi so se zvrstili drugi. Franca in Pečarka sta ostali doma, in Miha je opravljal svoje delo, žvižgal krog hiše in premišljeval.

Natihem se je zvršila poroka, in tiha je bila popotnja v Primoževi hiši. Ženske, ki so stale na hišnih pragih, so rekle: »Ženin je čeden, nevesta pa nič.« Fantje pa so menili, da je nevesta brhkejša. Kar pa je bilo bolj moških, tem se ni zdelo vredno gledati hribovske ženitve.

Tem glasnejše pa je bilo veselje na nevestinem domu, kjer je Miha neutruden vlekel harmoniko in skakal od radosti, da zopet enkrat v delavnik gode. Ožbe je plesal na stare dni, ko je bil zastonj poskušal prevpiti sivega Premca, ki se je polagoma prijaznil z nevesto. Nevesta pa se je jokala in smejala in objemala mater in svakinjo in Anico. Le-ta se ji je otožno nasmihala, a ko je videla družbo v živem razgovoru, je zapustila izbo in si šla hladiti vročo glavo v večernem zraku, in težek vzdih je odnesla hladna sapa. —

Pozno drugi dan so se razhajali svatje, razen Premca, ki še ni hotel iti. »Ker sem že gori,« je dejal, »hočem pregledati vse to skalovje.« Če bi ga ne bil Ožbe povabil na domačo pijačo, bi bil prišel sam. Ostal je precej časa,

in Ožbetova žena se ga ni mogla naslušati, češ, da tako smešnega in kratkočasnega moža še ni videla.

Odsihmal je gospodaril Juri na Strmi peči, Rozalka je pa z materjo gospodinjala. Mihi je tudi oče zastonj prigovarjal, naj pride zopet k njemu na Gorico; drugače se bo skisal v hribih, da ne bo za nobeno rabo več. »Še oženil se mi boš navsezadnje,« je dejal nekako sluteč podobno nesrečo. A sam se je starec vračal in tarnal, da je izgubil Franceta, Jurija in da se mu bo gotovo tudi Miha izneveril.

XXV.

Hitro so tekla leta mirne zadovoljnosti našim hribovcem. Krog Pečarjeve hiše je že skakal mali Jurček in igral s konjiči, piščalkami in vozovi, katere mu je delal stric Miha; malo potolčen je bil po obrazu, ker mu je tolikrat sveta zmanjkalo; govoril je že pomalem, in bábica mu je bila privezala višnjev trak na desno roko, da je vedel s katero križ delati. Kakor bi bil sanjal, se je zdelo Juriju vse prejšnje življenje, in kdor bi ga bil videl, kako gospodari, bi bil dejal, da je iz mladega rasel na Strmi peči, kjer se mu je tako priljubila nova domačija, da je vselej nerad šel od doma.

Prišla je bila zopet jesen. Čvrst veter je pihal rumeneče listje z drevja, in lastovice so se zbirale, da polete v gorkejše kraje. Ožbe je iztrkaval svoj kožuh, Pečarjevi pa so spravljali jesenske pridelke v shrambe. Koliko več

lepih dni šteje pač jesen od pomladi, in vendar imajo pesniki in drugi živočutni ljudje poslednjo bolj v čislih od prve. To pa menda le zato, ker smo po pusti zimi že z nestanovitno pomladjo zadovoljni, jesenska krasota nam pa budi otožne misli na prihajajočo zimo.

Lepega jesenskega popoldne je bilo, in Pečarjevi so bili ravno posedli k mali južini, ko se prikaže siva glava Premčeva.

»Ah, oče, kaj pa Vi hodite tod?« vzklikne Juri in mu hiti naproti. »Prisedite k nam!«

»Bog vam blagoslovi, pa meni tudi!« reče zasopli starec, ne da bi se dal dvakrat prositi. S pol drznimi, pol plašnimi očmi je gledal Jurček tujega moža. Ko pa je videl, da mu ta ničesar ne stori, stopa počasi do moževe palice, ki bi jo tolikanj rad unesel. A zdaj se oglasi Premec: »Ho, Jurček, kje imaš konja?« in fantu upade srce; pomakne se nazaj za mater, potlej pa steče na vso moč in sultan za njim, ki je hotel vedeti, kaj je Jurčku.

»Kaj boste povedali dobrega?« vpraša po jedi Juri.

»E, kaj! Nič takega. Miha, daj mi malo tobaka!«

»Oče, ta je zadnji, ki ga imam,« pravi Miha in vleče počasi mehur iz žepa.

»Nič ne dé; le daj! — Juri, pojdi danes z máno, če moreš!«

»Oh, toliko je dela,« se oglasi vmes Rozalka. »Prav težko ga pogrešamo.«

»Kaj pa je posebnega?« vpraša zopet Juri.

»Posebnega nič. Če se ti ne zdi, pa pusti. Rožanec me je poslal póte.«

»Rožanec!« se čudi Juri.

»Da, Rožanec. Hudo mu gre, staremu norcu. Prej je bil vrag, zdaj se je pa izpokoril. Norec pa je, ker ne zna živeti: denar ima, pa strada. Zadnje dni ga je bilo pa prijelo, in huda mu prede. Predvčerašnjim se je ulegel, in včeraj so ga prevedeli. Pri njem sem bil, pa mi pravi, da ne more umreti. Ali naj ti pomagam? sem dejal; potlej mi je začel praviti, kako se kesa, da je tebe ovadil, kako ga srce teži in vest peče in to in ono. Vzdihoval je dedec kakor tristo duš v vicah in jokal, da se mi je smilil. Prosil me je za žive in mrtve, naj grem po tebe, da te še vidi pred smrtjo. Zdaj pa stori, kakor se ti ljubi. Da ne bi mogel umreti, primojdunaj, tak dedec, to je babja vera. Naj le prava ura pride, nihče se ne bo ustavljal. Toda če hočeš, pa pojdi!«

Juri je vstal in mignil ženi, naj mu prinese suktnjo. »Jaz pojdem,« je dejal in priganjal Premca, da sta kmalu odrinila. —

Odkar je bil Rožanec pot kazal žandarjem na Strmo peč, se ga je prijela nesreča in ga ni izpustila iz pesti. Ljudje so se začeli ogibati lakomnega moža, ki že prej ni bil priljubljen, ga zaničevati in črtiti. Sam in zamišljen je hodil s puško po gozdih, dasiravno ni več streljal; doma pa je bil oduren, da se ga je žena bala vprašati po kaki reči. Kadar sta se srečala s Premcem, je moral slišati trde besede, in nekoč

ga je bil oni tako razsrdil, da je s puško pomeril vanj.

»O ti grdoba!« je vpil Premec. »Jurija si dal ustreliti, mene boš pa sam?«

In skočil je k njemu, mu izvil puško in ga ž njo otolkel, da se je Rožanec komaj priplazil domov. Ne dolgo potem mu je umrla žena, in isti dan, ko so jo pokopavali, mu je pogorelo vse pohištvo. Ves obupen je bil mož, in kaj mu je pomagalo, če so za nekaj časa zaprli njegovega preganjalca! Hiše ni hotel več zidati zraven takšnega soseda; prodal je vse posestvo in kupil majhno bajto na koncu dolinske vasi, kjer je bival do smrti. V cerkev je hodil vsak dan, vbogajme je začel dajati in nobena kaplja vina ni zmočila več njegovih usten. Ko je pa umrl v vasi ponočni čuvaj, se je on ponudil za pol plače.

»Ponoči jaz kar spati ne morem, gospod župnik,« je dejal. »To bi bila služba zame.«

»Podnevi pa tudi ne spite, Rožanec,« je opomnil župnik.

»Tudi ne. Veliko spanja nikdar nisem imel, star človek ga ima pa še manj.«

S sulico v rokah je stopal Rožanec vsako noč krog cerkve, klical ure in molil. Ker je bila s tem opravilom združena tudi služba grobokopa, je prekopaval zemljo po pokopališču in postiljal tesne postelje svojim soobčanom. »Oh, poleti je to lahko delo,« je dejal, »ali pozimi me že pobira, pozimi, ko je zemlja zmrzla.«

Z nepretrganim delom je dušil mož svoje misli in svoj spomin, a kakor hud duh je hodil za njim Premec in ga mučil z grenkim očitanjem. »Oh, pusti me, Premec!« ga je prosil nekdanji sosed. »Saj vidiš, da nimam nič dobrega na svetu.« Vidno je pojemala njegova moč in nazadnje se je moral uleči. Zapuščen je ležal v svoji bajti, in nihče ga ni obiskal, nihče se ni zmenil zanj; le Premec se ga je še spomnil in je prišel k njemu; in Premec mu je tudi pripeljal Jurija. Rožanec se je vzklonil pokoncu in obe roke podal mlademu Pečarju. Še enkrat se mu je zasvetilo oko, potem pa so je zalile solze. »Juri, odpusti,« je jecljal, in Juri je bil tako ganjen, da je komaj govoril.

»Odpustite rajši Vi meni!« je dejal in tolažil moža, da bode zopet okreval in da se bosta še vkup veselila.

A mož je odkimal. »Moj dan je dozorel, da se že osiplje,« je dejal. »Preden bo teden v kraju, me poneso. Da si le ti še prišel! Povej mi še, Juri, kako se ti godi! Jaz težko govorim, poslušam pa rad.«

Pozno ponoči se je vrnil Juri domov, Rožanca pa ni videl več, zakaj dva dni pozneje je izdihnil svojo dušo dolinski grobokop.

»Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade,« je menil Premec, ko je spremljal med redkimi pogrebci svojega soseda na poslednjem potu.

V oporoki Rožančevi pa je bil imenovan za edinega dediča Juri Pečar na Strmi peči in

okoli pet tisoč goldinarjev je podedoval Juri. Postavil je Rožancu spomenik na pokopališču, in kadar je prišel v Dolino, ni pozabil ondi pomoliti za svojega dobrotnika.

Premec je bil osamel, in dolgčas mu je bilo, kadar je hodil z Gorice v Dolino in nazaj, svoja navadna pota. Stara sestrična Urša se je bila priselila k njemu in mu je kuhala, kadar je imela kaj. Rožančeva nesreča pa je deloma tudi nje-ga zadela; zakaj vse tiste samice, ki so se prej držale Rožančeve hiše, so prišle zdaj v njegovo hišo kakor poljske miši, privabljene od nove gospodinje Urše. Premec se ni dosti menil za to skupščino, ker je bil malo doma, tem bolj so se pa menile ženice zanj. Sklenile so storiti dobro delo in izpreobrniti dedca, da ne bi več preklinjal in razgrajal. Kadar je bil torej Premec doma, je začela Urša praviti zgodbe raz-noterih svetnikov in popisovati trpljenje duš v vicah, in tako lepo je znala pripovedovati, da je Premcu seglo do srca.

»Urša, ti pa res lepo pripoveduješ,« je dejal mož, in Urša se je zadovoljno obliznila. »Primojdunaj, ti bi morala biti za duhovnega gospoda, ne pa, da bi lonce na ognjišču grela.«

»Glej, Premec,« je opominjala Urša, ki je znala porabiti ugodni trenutek, »vse te muke trpe duše v vicah največ zavoljo preklinjevanja.«

»Kaj vraga!« se je čudil mož. »Da bi bilo to tak hud greh? I, kje si pa izvedela ti to, Urša?«

»Glej ga! Kje bom izvedela? V bukvah je vse zaznamenovano in zapisano!«

»Ti misliš torej, da naj bi jaz pustil vse te čvrste besede? Meni pa dobro dé — ti ne veš — če malo zakolnem. To je moj oddušek.«

»Seveda ti tukaj dobro dé,« svari Urša, »tam ti bo pa hudo.«

»Kako bi se pa jaz najlažje odvadil teh besedi? Saj toliko mi ni do njih.«

»Spomni se duš v vicah!«

»Rad, če bi se mogel. Pa ravno v pravem času mi ne pridejo na misel. Veš kaj, Urša? Spomni me rajša ti!«

Urša mu je obljubila, in ves ženski zbor se je veselil, da je rešil eno dušo iz vragovih krempljev. Kadar je Premca jeza ali dolgčas ali karsibodi zapeljalo, da je zarobantil, je zavpila Urša: »Premec, spomni se duš v vicah!« in mož je utihnil. Toda le, kadar je bil trezen; kadar se je pa primerilo, da ni bil, in če ga je imel le količkaj pod klobukom, je zagazil z obema nogama v stari greh. »Oh, Premec, kaj pa duše v vicah!« je opominjevala Urša. —

»Tiho, baba!« je tedaj zarohnel. »Ti in tvoje duše v vicah, zahvalite Boga, da ste pod streho in na gorkem. Grešnika pusti pri miru, če ne bom jaz vse iz hiše izpodil, primojdunaj!«

Tako je časi iznenadil Uršo, ki je bila že popolnoma prepričana, da je mož vse drugačen; in to jo je žalilo tem bolj, ker se je bila že proti župniku pohvalila, kako izpreobrnjenje se ji je posrečilo. Oj, Premec, nikar ne bodi

tako trdovratnega srca! A kaj je hotel, ko mu je bilo tako dolgčas po Mihu in Juriju! France mu je bil premoder, da bi se ž njim pogovarjal, in vrstniki so bili vsi stari, on pa še vedno mlad. V vinu je topil svojo žalost in v krčmo je nosil vestno denar, kar si ga je sam prislužil in kar sta ga mu dajala Miha in Juri. France pa mu je dejal: »Denarja ne potrebujete, oče! Brez skrbi lahko živite pri nas, pijača Vas bo spravila v grob.«

»Kaj pa ti veš!« mu je ugovorjal mož. »Samo pijača me še veže na ta svet.«

Vesel dan je bil zanj, kadar ga je obiskal Miha. Ponosno ga je peljal v krčmo, sedel v kot za mizo in onega posadil zraven sebe. »Ali ga vidiš gorjanca?« je kazal krčmarju svojega sina. »Komaj zna sedeti pri mizi in z denarjem ne vé, kaj bi počel.«

Nekega večera zopet sedita pri poliču Premec in Miha. Vino je lezlo starcu v lase in jezik mu je tekel kakor žaga. »Miha! še enega bova,« je vpil in objemal sina. »Drugače ne prideš ti danes domov, po tistem skalovju, ki se ga koza straši, primojdunaj!«

»Pozno je že, oče,« ugovarja oni, »in jaz moram še k Primožu, preden odidem.«

»E, kaj boš hodil! Tu ostani! Tu se nama dobro godi, tam je pa dolgčas. Pusti Franceta; tak je, kakršen je bil. Pri meni bodi, ki te že toliko časa nisem videl. Ti ne prideš doli, jaz pa gori ne morem. Pa bi še šel, primojdunaj, da, če bi imeli le kapljo vina po vsej gori.«

Tako je govoril Premec, ko vstopi stari njegov znanec, žandar Križan. Zbranim gostom želi dober večer in postavi puško v kot.

»He, gospod Križan!« zavpije Premec. »Pit pojdite sem k nama!«

»Premec!« pravi oni, »na onem koncu vasi sem Vas že slišal, tak glas imate.«

»Glas pa jaz dober, primojdunaj, in grlo gladko, da vince lepo po njem teče, pa da zavpijem, če je treba.«

In Premec je zapel, da je vsem po ušesih zvenelo.

»Kadar jug vleče,« je dejal ponosno, »me sliši na Gorici stara kavka Urša. — Še enkrat pit, gospod Križan!« je klical žandarija, ki se je odpravljal. »Pustite puško v kotu, saj rada počiva! Ali mislite zopet komu poslati svinca med rebra, gospod Križan?«

»Zopet,« se smeje Križan. »Nemara ravno Vam.«

»Ha, ali menite, da sem že dosti dolgo na svetu in da me smrt ne more drugače zadaviti? Kaj?«

A žandar je bil odšel, češ, da se mu mudi.

»Kako je pa moški!« se je hudoval Premec. »Še pit ne gre. Čakaj, ti dolgopetec, nazaj boš še tekel. Miha, ostani tu, dokler ne pridem!«

»Kam pa greste?«

»Tega vruga, tega Križana bom malo postrašil, da bo kaj smeha.«

»Pustite ga, oče, pustite! S takimi ljudmi je najbolje nič opraviti ne imeti.«

»Jaz ga hočem kaznovati, ker se mi je zameril, primojdunaj! Hlapec mi bo dal rjuho, in pri Podrtem znamenju bom obrnil tega rohneta.«

Starec je bil odšel, Miha pa se je še razgovarjal s fantini, ki so bili v krčmi, in potem plačal, ker ni mogel očeta čakati. Bolj se je bil zapoznil, nego mu je bilo ljubo. Ura je bila deset, in on je premišljeval, ali bi šel k Primoževim ali ne. »Če imajo luč,« je dejal, »bom potrkal; če ne, pa grem.« Okna Primoževe hiše so bila še razsvetljena, in na trkanje mu pride odpirat brat. On in stari Primož sta bila še pokoncu.

»Kje imaš pa očeta?« vpraša France. »Saj sta bila skupaj.«

»Skupaj. Pa naenkrat se jih je lotila neumnost. Križan je bil v krčmi, in šli so ga strašit gori k znamenju.«

»Zakaj jih nisi zadržal?«

»Niso se dali. Saj veš, kakšni so.«

»Kaj praviš, Miha?« se oglasi Primož. »Strašit je šel oče? Tecita hitro za njim, da se ne zgodi kaka nesreča!«

»I kako že?« vpraša Miha.

»Ustrelil ga lahko žandar, ustrelil. Kar pojdiva!«

»Vraga! Pa res; na to nisem mislil,« se zavzame Miha in odide naglo po bližnjem potu proti omenjenemu kraju. France pa obleče

suknjo in se napoti po cesti ravno tja. Daleč je bil še od znamenja, ko mu prineseta naproti Križan in Miha očeta hudo ranjenega.

»Zdaj sem pa izteknil, primojdunaj!« reče hripavo Francetu.

»Pa vendar niste močno poškodovani?« vpraša ta prestrašen.

»Ravno dosti, da se ne bo treba dolgo po posteljah valjati,« pravi Premec in omedli. K Primožu ga neso, in Križan stopi do zdravnika. Ko ta pride, se je mož zopet zavedel. »Meni ni treba nobenega mazila več,« pravi hripavo. »Gospod Križan, nič več ga ne bova pila.« Roko mu izkuša podati, a pretežka mu je že bila, Križan pa ga prime zanjo in zapusti potem molče hišo. Franca je bila poslala po gospoda, in še tisto noč je umrl Premec v Mihovih rokah, in France mu je zatisnil oči. Svojega Jurčka se je bil še navsezadnje spomnil. Na vso moč je deževalo, ko so ga pokopavali, vendar se je vila dolga vrsta ljudi proti pokopališču, zakaj znan je bil mož povsod, sovražili ga pa niso. Primož je bil s svojo družino med pogrebci, in pred njim je na glas molila stara Urša, Premčeva gostja, in vmes vzdihovala: »Oh, ti ubogi Premec, kakšno smrt si storil, oh, ti reva stara!« Ko so pa prišli do groba, se je obrnila in rekla: »Oh, ljudje božji! pozna se, da ga je mož rad pil, ker gre tako dež.« — Primoža je pa ujezilo, ko je to slišal, in zavrnil jo je: »Kadar ti umrješ, bo pa toča šla, ker si coprnica!«

Premčevina je postala Mihova last, a on je vse prodal in se vrnil na goro, odkoder le redko kdaj še pride v Dolino. Rozalka misli, da ga tudi nekaj drugega pri njih gori drži, ne samo prijatelj Juri; in zadovoljno časi možu pripoveduje, kaj je tu pa tam videla in slišala. Juri se trdno nadeje, da bode iz Mihe in Anice enkrat še par, ker postaja fant bolj in bolj zamišljen, dekle pa veselo.

S
D
K

Pravljice in povesti iz slovenskega naroda. — III. Jesensko noč mej slovenskimi polharji. Črtice iz življenja našega naroda. — IV. Spomini starega Slovenca ali črtice iz mojega življenja.

3. zvezek: I. Domen. Povest. — II. Jurij Kobilca. Izvirna povest iz časov lutrovske reformacije. — III. Dva prijatelja. — IV. Vrban Smukova ženitev. Humoriistična povest iz narodnega življenja. — V. Golida. Povest po resnični dogodbi. — VI. Kozlovska sodba v Višnji gori. Lepa povest iz stare zgodovine.
4. zvezek: I. Tihotapec. Povest iz domačega življenja kranjskih Slovencev. — II. Grad Rojinje. Povest za slovensko ljudstvo. — III. Klošterški žolnir. Izvirna povest iz 18. stoletja. — IV. Dva brata. Resnična povest.
5. zvezek: I. Hči mestnega sodnika. Izvirna zgodovinska povest iz 15. stoletja. — II. Nemški válpet. Povest. — III. Sin kmeškega cesarja. Povest iz 16. stoletja. — IV. Lipe. Povest. — V. Pipa tobaka. Povest. — VI. V vojni krajini. Povest.
6. zvezek: I. Sosedov sin. — II. Moč in pravica. — III. Telečja pečenka. Obraz iz našega mestnega življenja. — IV. Bojim se te. Zgodovinska povest. — V. Ponarejeni bankovci. Povest iz domačega življenja. — VI. Kako je Kotarjev Peter pokoro delal, ker je krompir kradel. — VII. Črta iz življenja političnega agitatorja.
9. zvezek: I. Doktor Zober. Izviren roman. — II. Med dvema stoloma. Izviren roman.
10. zvezek: I. Rokovnjači. Zgodovinski roman. — II. Moj prijatelj Jamralec. — III. Šest parov klobas. — IV. Po tobaku smrdiš. — V. Ženitev iz nevoščljivosti.
11. zvezek: I. Tugomer. Tragedija. — II. Berite Novice! Vesela igra. — III. Veronika Deseniška. Tragedija. — IV. Pripovedne pesmi.

Katoliška Bukvarna

-- v Ljubljani --

Katoliška Bukvarna

-- v Ljubljani --

„Ljudska knjižnica“ ima namen podati slovenskemu ljudstvu najboljše pripovedne spise, ki naj služijo narodu v zabavo in izobrazbo. — Izšli so sledeči zvezki:

1. zvezek: Znamenje štirih. Londonska povest. (Conan Doyle-D. B. t. n.) K —'60.
2. zvezek: Darovana. Zgodovinska povest iz dobe slovanskih apostolov. (Dostál.) K —'60.
3. zvezek: I. Jernač Zmagovač. Povest. (Sienkiewicz-Virant.) — II. Med plazovi. Povest tirolskega gorskega župnika. (Achleitner - E. T.) K —'60.
5. zvezek: Zadnja kmečka vojska. Zgodovinska povest iz leta 1573. (Šenoa - L. J.) K 1'60.
6. zvezek: Gozdarjev sin. Povest. (Fr. S. Finžgar.) K —'20.

Vešana izdaja:

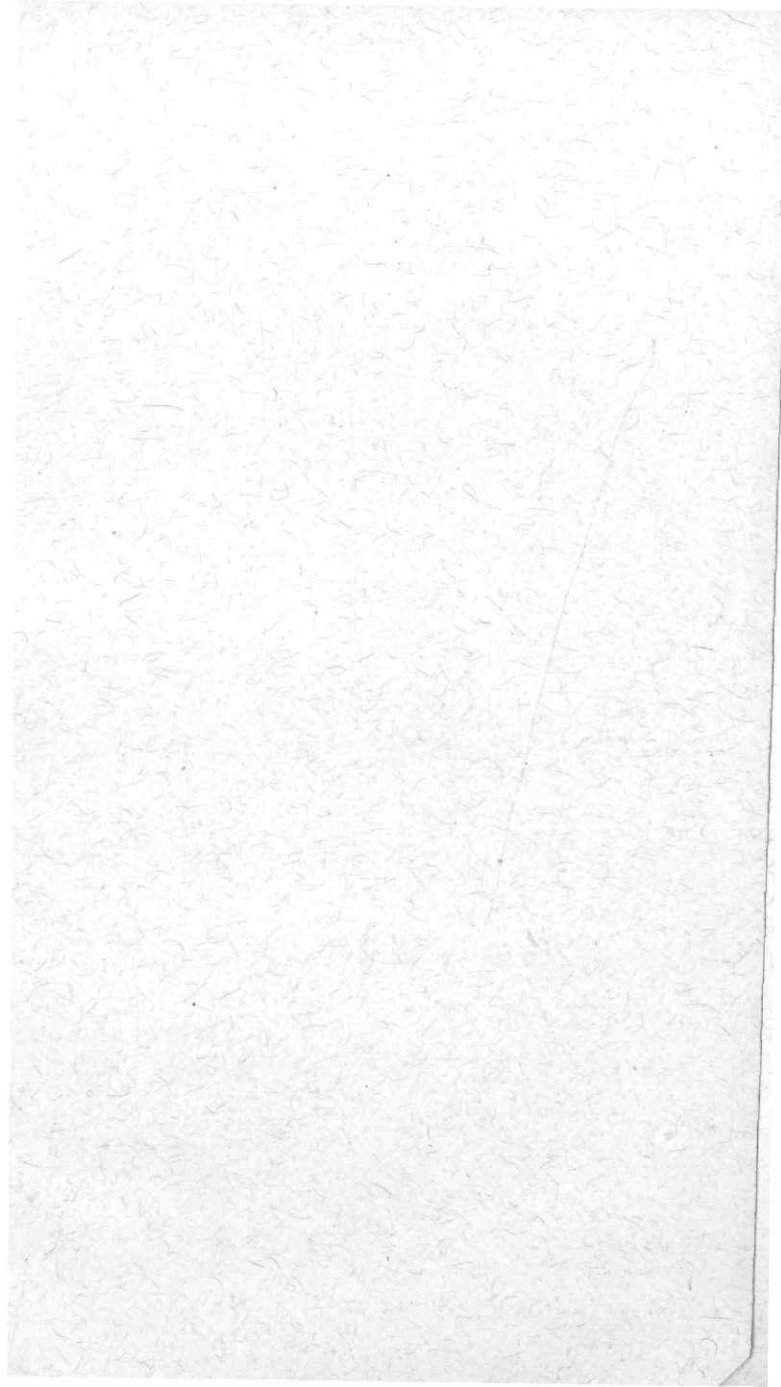
1. in 2. zvezek skupaj vešana v platno K 1'80; 3. in 6. zvezek skupaj vešana v platno K 1'40; 5. zvezek vešan v platno K 2'60.

Naroča se v

Katoliški Bukvarni

-- v Ljubljani --

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS.BI

00000076401

